

**T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
GÖRME ENGELLİ BİREYLER DESTEK EĞİTİM PROGRAMI**

ANKARA, 2008

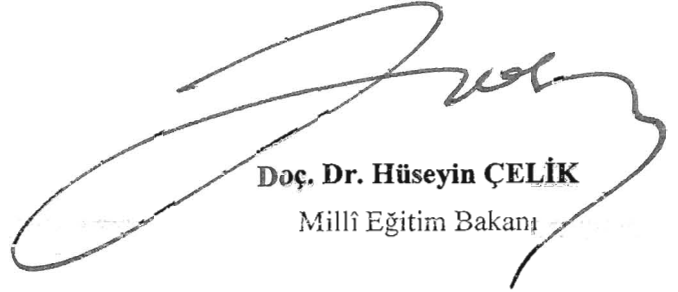
T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

SAYI: 281	TARİH: 26.12.2008	KONU: Görme Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı
ÖNCEKİ KARARIN		
SAYI: 8	TARİH: 26.02.2004	

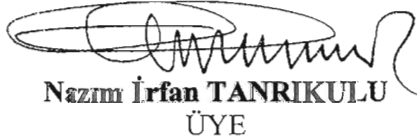
Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 18.12.2008 tarih ve 5102 sayılı teklif yazısı üzerine Kurulumuzda görüşülen **Görme Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı**'nın 01.01.2009 tarihinden itibaren uygulanmak üzere ekli örneğine göre kabulü,

Kurulumuzun 26.02.2004 tarih ve 8 sayılı Kararıyla kabul edilerek uygulanmakta olan (3-6 yaş) ve (7 yaş ve üzeri) Görme Engelli Çocuklar için Okula Hazırlık ve Destek Eğitim Programı'nın 2009 Yılı sonunda uygulamadan kaldırılması

kararlaştırıldı.

Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK
Millî Eğitim Bakanı

Merdan TUFAN
Kurul Başkan V.

Nazım İrfan TANRIKULU
ÜYE

Dr. Veli KILIÇ
ÜYE

Ömer ÖZCAN
ÜYE

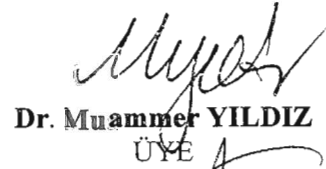

Füsun KÖKSAL
ÜYE

Ahmet SÖNMEZ
ÜYE

Ahmet Ergun BEDÜK
ÜYE

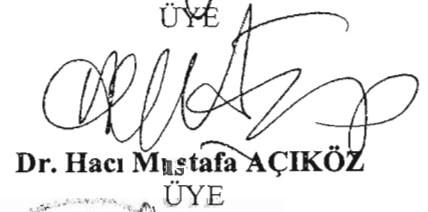

Zübeyir YILMAZ
ÜYE

İbrahim BÜKEL
ÜYE

Dr. Muammer YILDIZ
ÜYE

Halil AŞICI
ÜYE

Dr. Vahap ÖZPOLAT
ÜYE

Dr. Hacı Mustafa AÇIKÖZ
ÜYE

Aslı Gıvıdır.

**GÖRME ENGELLİLER DESTEK EĞİTİM PROGRAMI
HAZIRLAMA ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU ÜYELERİ**

ADI VE SOYADI	UNVANI	KURUMU
Sibel GENÇ	Özel Eğt. Öğretmeni	Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Serdal MERT	Görme Engelliler Öğrt.	Mehmet Akif Ersoy Görme Eng. İ.Ö.O. TOKAT
Ali TEKÇE	Görme Engelliler Öğrt.	Ertuğrul Gazi Görme Eng. İ.Ö.O. KAHRAMANMARAŞ
Hamdi Güray KILIÇ	Görme Engelliler Öğrt.	Ertuğrul Gazi Görme Eng. İ.Ö.O. KAHRAMANMARAŞ
Adem CERAN	Görme Engelliler Öğrt.	Mamak Rehberlik ve Araştırma Merkezi ANKARA
Banu KARACAOĞLU	Görme Engelliler Öğrt.	Rehberlik ve Araştırma Merkezi MALATYA
Demet ÜNAL	Görme Engelliler Öğrt.	Türkan Sabancı Görme Eng. İ.Ö.O. İSTANBUL
Bahar UGURLU	Özürlüler Uzmanı	Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı
Serpil Gül	Sosyal Hizmet Uzmanı	SHÇEK Genel Müdürlüğü
Melek Şafak	Sosyal Hizmet Uzmanı	SHÇEK Genel Müdürlüğü

PROGRAM GELİŞTİRME

Mustafa Galip DUZCU	Program Geliştirme Uzmanı	Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Hasan UTANÇ	Program Geliştirme Uzmanı	Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
Serap YALÇIN GÜLER	Program Geliştirme Uzmanı	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Veysel ÖZTÜRK	Ölçme ve Değerlendirme Uz.	Kızılcahamam Rehberlik ve Araştırma Merkezi ANKARA
İman DEMİRCİ	Ölçme ve Değerlendirme Uz.	Süha Alemdaroğlu Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi ANKARA
Zafer ÜNAL	Ölçme ve Değerlendirme Uz.	Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
Şeker ÇELİKER	Ölçme ve Değerlendirme Uz.	Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

DİL VE ANLATIM

Melek KARADAĞ	Türk Dili ve Edebiyatı Öğr.	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

KATKI SAĞLAYANLAR

ADI VE SOYADI	UNVANI	KURUMU
Prof. Dr. Aysun İDİL	Öğretim Üyesi	Ankara Üniversitesi Tıp Fak.
Öğrt. Gör. Tamer KARAKOÇ	Öğretim Görevlisi	Gazi Üniversitesi Eğitim Fak.
Arş. Gör. Salih ÇAKMAK	Öğretim Görevlisi	Gazi Üniversitesi Eğitim Fak
Gönül TURGUT	Çocuk Gelişimci	Özel, Özel Eğitim Kurumları Derneği Temsilcisi
Adil KOÇAK	Rehber Öğretmen	Özel, Özel Eğitim Kurumları Derneği Temsilcisi

İÇİNDEKİLER

<u>BÖLÜM ADI</u>	<u>SAYFA NO</u>
GİRİŞ	3
ÖZÜR GRUBUNUN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ	4
PROGRAMIN DÜZEYİ	5
PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI	5
PROGRAM İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR	6
PROGRAMIN YAPISI	7
ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜRECİ	8
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	18
AİLE EĞİTİMİNİN PLANLANMASI VE AİLE İLE İŞBİRLİĞİ	29
PROGRAMDA YER ALAN MODÜLLER	
Öğrenmeye Hazırlık	31
Psikomotor Beceriler	40
Özbakım Becerileri	53
Günlük Yaşam Becerileri	65
Bağımsız Hareket Becerileri	79
Sosyal Beceriler	91
Türkçe	104
Matematik	119
KAYNAKÇA	136

GİRİŞ

Özel eğitim özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programı ve yöntemleri ile görme engellilerin özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir.

Her birey gibi görme engelli bireylerin de kendine özgü özellikleri, ilgi yetenek ve öğrenme ihtiyaçları bulunmaktadır. Görme engelli bireylerin çevrelerini algılamaları ve bilgi toplamaları, sağlam kalan duyularına dayalı olmaktadır. Bu nedenle de görme engelliler öğrenirken nesnelere dokunur, nesnelere dokunarak sesleri dinler, koklar ve tatlarına bakarak nesnenin özelliklerini anlamaya çalışır diğer duyu organlarından geniş ölçüde yararlanırlar. Dokunma duyusunun görme engelli bireylere uygun özel eğitim yöntemlerine göre kazandırılması gerekmektedir. Çevreyi ve çevredeki uyaranları algılamada önemli olan bir diğer duyu organı da işitmedir. İşitme duyusu görme engelli bireylerin sosyal ilişkilerini sürdürmede önemlidir. Ancak çevrede sürekli olarak sesli uyaranları bulmak her zaman mümkün değildir. Bu nedenle de verilecek yaşantılarda sesli uyaranlara da yer vermek gerekmektedir. İnsanlarla iletişim kurmada kullanılan konuşma becerisine sahip olmaları da görme engelliler için bir avantaj gibi görülebilir.

Görme engelli bireyler, tüm diğer engellilerde olduğu gibi bazen engellerinden bazen de toplumun anlayışsız tavrından dolayı engellerini daha fazla hissetmekte ve olumsuz yönde etkilenmektedirler. Bu olumsuz etkilenmeyi en aza indirmek veya bunlarla baş edebilme becerisini kazandırmak için küçük yaştan itibaren eğitime alınmaları, gelişimleri açısından önemlidir. Bu nedenle görme engellilerin bireysel özellikleri ve özür dereceleri dikkate alınarak bilişsel, sosyal, akademik, psikomotor, bağımsız hareket, günlük yaşam ve özbakım ile ilgili temel becerilerin kazandırılması ve geliştirilmesi amacı ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlı faaliyet gösteren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde uygulanmak üzere görme engelliler destek eğitim programı hazırlanmıştır.

Programın hazırlanmasında 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un Ek 3. maddesi ile 24.07.2008 tarihli ve 5793 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 25. maddesi dayanak teşkil etmektedir.

ÖZÜR GRUBUNUN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Tanımı

Görme yetersizliği, görme gücünün kısmen ya da tamamen yetersizliğinden dolayı bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumunu ifade eder.

Yasal Tanım

Görme Engelli: Tüm düzeltmelerle birlikte gören gözün olağan görme gücünün onda birine yani 20/200' lük görme keskinliğine ya da daha azına sahip olan ya da görme açısı 20 dereceyi aşmayan bireylere kör denilmektedir. 20/200'ün anlamı görme yetersizliğinden etkilenen bireyin 60 cm' den görebildiğini, normal görme gücüne sahip olan bireyin 6 m' den görebilmesidir. Görme açısının dar olmasının anlamı ise, normal görme keskinliği olmasına rağmen, görmenin sadece merkezdekilerle, 20 dereceyle sınırlı olma, 20 derecenin dışında kalan nesnelere görememedir.

Az Gören: Tüm düzeltmelerle birlikte görme keskinliği 20/70 ile 20/200 arasında olan bireylerdir. Anlamı ise normal gören birey 6 m' den görmekte, az gören birey ise 2 m ile 60 cm arasındaki mesafeden görebilmektedir.

Eğitsel Tanım

Görme Engelli: Görme yetersizliğinden çok ağır derecede etkilenen, mutlaka kabartma alfabe (Braille) ya da konuşan kitapların kullanılmasına ihtiyaç duyan bireylerdir.

Az Gören: Büyütücü araçlar yardımıyla ya da büyük puntolu yazılı materyali okuyabilen bireylerdir.

Görme Engelli Bireylerin Genel Özellikleri

1. Doğuştan görme engelli olan bireyler, ayakta dururken ya da otururken ileriye ya da geriye sallanma, yüzünün önünde parmaklarını ya da ellerini sallama, parmaklarını ya da elini sallama, parmakları ile gözlerini ovuşturma gibi amaçsız hareketler gösterebilirler.
2. Görme engelli bireyler, insanların yüzlerini ve eşyaların görünümünü canlandıramadıkları için onlarla iletişimlerinde pasif ve anlamsız bir yüz ifadesine sahiplerdir.
3. Gören bireylerle konuşurken çoğu zaman duyarsız, ilgisizmiş gibi görünürler.

4. Birçok çalışma, görme engelli bireylerin yer değiştirmelerini sağlayan yuvarlanma, yürüme gibi hareket becerilerini kazanmada gecikme gösterdiğini ortaya koymaktadır.
5. Sonradan görme duyusunu kaybeden bireyler arasında motor gecikme görülmez, ancak daha önce görme duyusunu kaybetmiş bireylerde motor gecikme görülür.
6. Tamamen görmeyen (total kör) bireylerin yürüyüşü daha kısa adım şeklinde, belirgin bir ayak sürüme davranışı, yavaş yürüme, eğik yürüme gibi şekilsel davranışlar gösterirler.
7. Kavramsal gelişimde ya da bilişsel yeteneklerde gecikme gözlenebilir.
8. Özellikle soyut düşünmeyi gerektiren becerilerde daha başarısız olabilirler.
9. Alan kavramını vermek güçtür. Alana ilişkin bilgiler daha çok dokunma duyusu aracılığıyla kazanılmaktadır.
10. Görme yetersizliğinden kaynaklanan eksiklikleri diğer duyu organlarını kullanarak telafi etmeye çalışırlar.
11. Dikkat yoğunlaştırma, ince ayrıntıları fark etme yetenekleri gelişmiştir.
12. Sosyal faaliyetlere ilgilidirler.
13. Müzikle yakından ilgilenirler.
14. Bedensel ve zihinsel gelişimlerinde farklılık vardır.
15. Bağımsız hareket edebilme becerileri sınırlıdır.
16. Algısal motor ve bilişsel gelişimde gecikme görülür.
17. İletişim kurarken yüz ifadesini değiştirmede güçlükleri olabilir.

PROGRAMIN DÜZEYİ

Program, kavramsal, sosyal, pratik uyum ve bağımsız hareket becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan görme yetersizliği olan her yaştaki bireylerin özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI

Bu program ile bireylerin;

1. Temel yaşam becerileri kazanmaları,
2. Bağımsız hareket edebilmeleri,
3. Sosyal gelişimlerini sağlamaları,
4. Bilişsel hazırlık ve akademik becerilerini geliştirmeleri,
5. Günlük yaşam, özbakım becerileri kazanmaları,
6. Görsel, dokunsal ve işitsel algı ile ilgili becerileri geliştirmeleri,
7. İletişim becerilerini geliştirmeleri beklenmektedir.

PROGRAM İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Modüllerde yer alan kazanımlar görme yetersizliği olan bireylerin özellikleri dikkate alınarak destek eğitim programının genel amaçlarına ulaşmayı sağlayacak nitelikte belirlenmiştir.
2. Modüllerdeki ders saatleri bireysel eğitim biçiminde düzenlenmiştir. Görme engelli bireylerin modüllerdeki kazanımları gerçekleştirememesi durumunda, bireylerin durumu özürli sağlık kurulu raporu ile yeniden belgelendirilerek, ilgili rehberlik ve araştırma merkezindeki özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yeniden değerlendirilir.
3. Birden fazla yetersizliği olan bireylerin sağlık kurulu raporunda belirtilmiş olan diğer yetersizlikleri de göz önünde bulundurularak uygun modül veya modüller önerilmelidir. Örneğin, bir bireyin görme yetersizliği ile birlikte zihinsel ve ortopedik yetersizliği bulunabilir. Modül seçiminde görme, zihinsel, işitme ve ortopedik yetersizliği olan bireyler için hazırlanmış olan modüller de önerilebilir.
4. Destek eğitim programının verimliliğini artırmak amacıyla modüllerde yer alan kazanımların yapılandırılmış ortamların yanı sıra gerçek ortamlarda da uygulaması yapılmalıdır.
5. Modüller arasındaki geçişlerde birey için önerilen modülde yer alan kazanımlardaki yeterlilik düzeyi bireysel gelişim raporu da dikkate alınarak değerlendirilir.
6. Program modüllerinde yer alan kazanımların gerçekleşebilmesi için öğrenme ve öğretme süreci bölümüne yer verirken araç-gereç ve donanımların sağlanması gerekmektedir.
7. Görme yetersizliği olan bireyler için hazırlanan destek eğitim programı; Öğrenmeye Hazırlık, Psikomotor Beceriler, Özbakım Becerileri, Günlük Yaşam Becerileri, Bağımsız Hareket Becerileri, Sosyal Beceriler, Türkçe ve Matematik modüllerinden oluşmaktadır.
8. Programda yer alan modüller arasında bir aşamalık ve birbirinin ön koşulu olma durumu söz konusu değildir.
9. Bireyin eğitim planı doğrultusunda rapor veren RAM, varsa devam ettiği okul (eğitim uygulama okulu, özel eğitim İ.O. vb.) ya da kurum (hastane, SHÇEK vb.) ile iş birliği yapılmalıdır. Bireyin eğitim planı yapılacak çalışmalar, öneriler konusunda, varsa devam ettiği kurum /okul personeli (sınıf öğretmeni, rehber öğretmeni, özel eğitim öğretmeni, branş öğretmeni, kurum psikologu, sosyal hizmet uzmanı vb.) ile görüş alışverişi yapılarak bireyin gelişimi ve takibi desteklenmelidir.
10. Destek eğitim merkezlerinde görev yapan meslek elemanları kendi görev alanlarındaki yetki ve sorumlulukları doğrultusunda hareket ederek ekip çalışmasına özen göstermelidir. Ayrıca farklı uzmanlık alanlarına sahip oldukları için birbirlerini tamamlayıcı özellikte olmalı, birbirlerinin görev alanına müdahale etmemelidir.

11. Destek eğitim alan bireyin eğitim sürecinde edindiği kazanımların sosyal yaşama geçişinin ve yaşantı zenginliğinin sağlanması için çevresi ile iletişimde bulunacağı oyun, drama, tiyatro, gezi, spor, müzik, izcilik vb. etkinliklere program içinde yer alan tüm modüllerde yer verilmelidir.

PROGRAMIN YAPISI

Görme Yetersizliği Olan Bireylerin Destek Eğitim Programı genel amaçlarına ulaşmalarını sağlayacak çeşitli modüller ve bu modüllere yönelik kazanımlardan oluşmaktadır. Her bir modülde bireylerde ulaşılması beklenen kazanımlar, modüllerin içeriği, modüller ile ilgili açıklamalar ve ölçme değerlendirme bölümleri yer almaktadır. Modüller bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama ve uygulamaya imkân sağlayacak şekilde, kendi içerisinde bütünlüğü olan ve birbirini işlevsel olarak tamamlayacak yapıda hazırlanmıştır.

Modüllerde yer alan kazanımlar bireye kazandırılacak bilgi, beceri ve tutumlardan oluşmaktadır. Modüller öğretmene veya uygulayıcıya rehber olabilmesinin yanında eğitim kurumlarının uygulayacağı eğitime de bir standart getirdiği gibi ölçme değerlendirme sürecini de kolaylaştırmaktadır.

Modüller ve Süreleri

Program “Öğrenmeye Hazırlık Becerileri, Psikomotor Beceriler, Özbakım Becerileri, Günlük Yaşam Becerileri, Bağımsız Hareket Becerileri, Sosyal Beceriler, Türkçe ve Matematik” olmak üzere sekiz modülden oluşmaktadır.

MODÜLÜN ADI	SÜRESİ
Öğrenmeye Hazırlık	80 Ders saati
Psikomotor Beceriler	80 Ders saati
Özbakım Becerileri	180 Ders saati
Günlük Yaşam Becerileri	240 Ders saati
Bağımsız Hareket Becerileri	120 Ders saati
Sosyal Beceriler	80 Ders saati
Türkçe	220 Ders saati
Matematik	200 Ders saati

ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜRECİ

Programın amacına uygun olarak yürütülebilmesi için öğrenme ve öğretme sürecinin etkili olarak kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

- Öğrenme ve öğretme süreci planlanırken bireyin performans düzeyi, özellikleri ile öğrenme şekilleri dikkate alınmalıdır.
- Destek eğitim için kullanılan sürenin sonunda belirlenen hedefe ulaşabilmesi için zaman kullanımı en doğru şekilde planlanmalıdır.
- Öğrenme ve öğretme sürecinde uygun strateji, yöntem, araç-gereç ve materyaller seçilmelidir.
- Programda yer alan etkinliklerin, somuttan soyuta, kolaydan zora doğru aşamalı olarak hazırlanmasına ve uygulanmasına dikkat edilmelidir.
- Çalışmalarda kullanılan dilin ve uygulanan etkinliklerin bireyin yaşına ve özelliklerine uygun olmasına özen gösterilmelidir.
- Günlük yaşamda bireylerin etkili iletişim kurabilmeleri ve iletişim stratejilerini kullanabilmeleri için uygun ortamlar hazırlanmalı ve etkinlikler çeşitlendirilmelidir.

A. Destek Eğitim Programı Bireyselleştirilmiş Eğitim Programına Nasıl Kaynaklık Eder?

Görme engelli birey için BEP geliştirme birimince hazırlanacak Bireyselleştirilmiş Eğitim Planları, bu planın gelişim basamakları göz önüne alınarak hazırlanmış olan Görme Yetersizliği Olan Bireylerin Destek Eğitim Programına dayalı olarak oluşturulacaktır. Bireyin performansı alınırken esas olan, programda belirtilen kazanımların hangilerini yapabildiğidir. Bireyin gerçekleştiremediği kazanımlar, verilecek eğitim için yol gösterecektir. Bu amaçla ölçme ve değerlendirme bölümünde örneği verilen Kaba Değerlendirme Formu kullanılarak bireyin programın hangi düzeyinde performans gösterdiği tespit edilebilir.

Modüller içerisinde yer alan kazanımlar, aynı zamanda gelişim basamaklarına ve bireyin yetersizlik türünde ulaşabileceği olası maksimum düzey göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. BEP içerisinde yer alacak uzun dönemli hedefler ve buna bağlı kısa dönemli hedefler, bireyin yetersiz olduğu kazanımlardan öncelik sırasına göre belirlenecektir. Verilecek eğitim etkinliği sonunda ilerlemeyi ölçmek için yapılacak değerlendirme süreci, yine programa dayalı olarak gerçekleştirilecek olup bireyin BEP'inde yer alan kazanımla sınırlı olacaktır. Ölçme ve değerlendirme bölümünde örneği verilen Performans Kayıt Tablosu kullanılarak bireyin ay içerisindeki kazanımları net olarak görülecektir. Bu

performans tablolarında bireyin gelişim düzeyine temel teşkil eden basamaklar tanımlanmış olup, gerekli olduğunda bu basamaklara ait alt hedefler oluşturulabilir.

Modül içerikleri hem performans alımında hem de değerlendirmede kontrol listesi olarak kullanılabilir şekilde hazırlanmış olup uygulamacının günlük çalışma planlamasında görülecektir. Yıl sonunda toplam ilerlemeyi görmek ve rehberlik ve araştırma merkezine bireyin geldiği düzeyi bildirmek için ölçme ve değerlendirme bölümünde verilmiş olan Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu kullanılacaktır.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Nedir?

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı özel gereksinimli bireyin gelişimi veya ona uygulanan programın gerektirdiği disiplin alanlarında (özbakım, akademik beceriler, sosyal beceriler, iletişim vb.) eğitsel gereksinimlerini karşılamak üzere uygun eğitim ortamlarından (okul, özel eğitim okulu, özel sınıf, mesleki eğitim merkezi vb.) ve destek hizmetlerden (kaynak oda, sınıf-içi yardım, dil ve konuşma terapisi, fiziksel rehabilitasyon vb.) en üst düzeyde yararlanmasını öngören yazılı dokümandır. Bu doküman aile, öğretmen veya uygulayıcı ve ilgili uzmanların iş birliği ile planlanır ve bireyin ailesinin onayı ile uygulanır.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Öğeleri Nelerdir?

1. Bireyin o andaki eğitsel işlevde bulunma veya performans düzeyi

Ayrıntılı değerlendirme sonuçlarına dayalı olarak hazırlanan, bireyin yapabildikleri ve yapamadıklarının betimlenmesidir. İlerlemelerin görülebilmesi için performans düzeyinin betimlenmesi son derece önemlidir. Çünkü bu betimlemeler değerlendirme sonuçlarının açık ve anlaşılır olmasını, ayrıca bireyin belirli gereksinimlerini tanımlamayı ve öncelik sırasına dizmeyi sağlar.

2. Eğitsel performans düzeyi, bulunduğu gelişim evresi ve yaş gibi faktörler dikkate alınarak belirlenen bir yılın sonunda gerçekleşecek uzun dönemli amaçlar

Uzun dönemli amaç, bireyin bir öğretim dönemi ya da bir öğretim yılı sonunda gerçekleştirmesi istenen davranışlardır. Yıllık amaçlar da denilebilir. Uzun dönemli amaç seçiminde bireyin önceki başarısı, bireyin var olan performans düzeyi, bireyin tercihleri,

seçilen amaçların uygulanabilirliği, bireyin öncelikli gereksinimleri, amaçların kazanımı için ayrılan zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Uzun dönemli amaçlar;

- a) Bireyin var olan performans düzeyi ile ilgili olmalı,
- b) Uzun dönemli amaç alanı açıkça tanımlanmalı,
- c) Ölçülebilir olmalı,
- ç) Anlamlı olmalı,
- d) Kısa dönemli amaçları kapsamalıdır.

3. Uzun dönemli amaçlara ulaşmayı sağlayacak kısa dönemli amaçlar

Bireyin var olan performans düzeyi ile uzun dönemli amaç arasında kalan ve daha kısa sürede gerçekleştirilen amaçlardır. Kısa dönemli amaç ifadelerinde birey, beklenen davranışın tanımlanması, davranışın koşullarının belirlenmesi (sözel istekler ya da yönergeler, yazılı istekler ya da yönergeler, materyaller, gereksinim duyulan yardım düzeyi, çevresel ortam ve uyarlamalar) öğelerine yer verilmelidir.

4. Bireye sağlanabilecek özel eğitim ve destek hizmetleri
5. Bireye sunulacak olan hizmetlerin ne zaman başlayacağı, devam edeceği ve biteceği süreyi, değerlendirme zamanlarını belirten bir zaman çizelgesi
6. Bireye sunulacak hizmetlerden sorumlu olan kişiler
7. BEP'in objektif ölçütlere dayalı olarak hangi araçlarla ve nasıl değerlendirileceğinin belirtilmesi

BEP Nasıl ve Kimler Tarafından Geliştirilir?

BEP'in geliştirilmesi için bireyi farklı alanlarda değerlendirecek, onun normal, özel ve destek hizmetlerden en üst düzeyde yararlanmasını sağlayıp kararları alacak bir ekip oluşturulur. Bu ekipte, kurum yöneticisi, özel eğitim öğretmeni, sınıf öğretmeni, kurum psikoloğu veya rehber öğretmeni, ihtiyaca göre dil ve konuşma terapisti, odyolog, fizyoterapist, sosyal çalışmacı, tıp ve sağlık personeli gibi farklı uzmanlar bulunur. BEP ekibinin anahtar üyesi bireyin ailesidir. BEP toplantılarına duruma göre bireyin kendisi de katılabilir.

B. Öğretim Yöntem ve Teknikleri

1. Anlatım Yöntemi

Açık anlatım yönteminde ayırt edici öğrenme sürecinden yararlanılmaktadır. Bunun için öğretmen veya uygulayıcı, öğreteceği kavramın ilişkili ve ilişkisiz niteliklerini belirler. Daha sonra kavramın olumlu ve olumsuz örneklerini oluşturur. Kavramın ilişkili nitelikleri kavramı tanımlar ve onun benzer örneklerini oluşturur. İlişkisiz nitelikler ise kavramı tanımlamayan, ancak kavramın yapısında var olan niteliklerdir. İlişkisiz nitelikler, kavramın örneklerinin farklı olmasını sağlar. Örneğin, “üçgen” kavramı için ilişkili nitelik üç kenarı ve üç köşesinin olmasıdır. Üçgeni temsil eden nesnenin büyüklüğü, malzemesi gibi nitelikler ilişkisiz niteliklerdir.

Kavramın olumlu örnekleri, kavramı tanımlayan nitelikleri gösterir. Kavramın olumsuz örnekleri ise kavramı tanımlamayan nitelikleri gösterir. Örneğin, “üçgen” kavramının olumlu örnekleri “plastik üçgen”, “tahta üçgen”, “karton üçgen”dir. Üçgen kavramının olumsuz örnekleri ise, “plastik kare”, “tahta daire”, “karton dikdörtgen”dir.

Kavramın olumlu ve olumsuz örnekleri hazırlanırken örnek sayısının çok olmasına ve ilişkisiz niteliklerin değişmesine dikkat edilmelidir. Daha sonra, bireye olumlu ve olumsuz örnekler sunulmalı, bireylerin doğru tepkileri pekiştirilmeli, yanlış tepkiler görmezlikten gelinip tekrar sunu yapılmalıdır. Böylece ayırt edici pekiştirmelere yer verilerek öğrenme gerçekleştirilmelidir.

2. Doğrudan Öğretim Modeli

Doğrudan öğretim modeli, özellikle risk altındaki çocukların eğitimi amacıyla geliştirilmiş öğretmen veya uygulayıcı merkezli bir öğretim modelidir. Doğrudan öğretim modeli bilişsel becerilerin öğretimi üzerine odaklanmıştır. Modelin müfredat materyalleri ve öğretimi aşamalandırması, bireyleri en hızlı yoldan ustalıkla götürmeyi amaçlar.

Doğrudan öğretim modeli dört tip bilgi biçimi tanımlar. Bunlar; sözel birlikler (basit olgular, sözel zincirler, ayırt etme), kavramalar, kural ilişkileri ve bilişsel stratejilerdir.

Doğrudan öğretim modeli, akademik becerileri genellenebilir stratejilerle öğretmeyi hedeflediği için program geliştirmenin ilk basamağını, içeriğin kavramlar, kurallar, stratejiler ve etkin fikirler bakımından analiz edilmesi oluşturur.

Doğrudan öğretim modelinde öğretimin düzenlenmesinin dört temel ögesi vardır. Bunlar; bireylerin eğitsel gereksinimlerine göre gruplanması, öğretimsel zamanın kullanılması, yazılı öğretim süreçleri ve bireyin performansını sürekli değerlendirmedir.

Diğer öğretim yaklaşımlarına göre doğrudan öğretim modelinde öğretmenin veya uygulayıcının rolü daha açık biçimde belirlenmiştir. Yazılı öğretim süreçleri öğretmenin veya uygulayıcının öğretimi desenleme yükünü hafifletmektedir. Bunun yerine dersini etkili ve bireylerini motive edecek biçimde sunmak, programı bireylerin eğitsel gereksinimlerine uygun hâle getirmek öğretmenlerin veya uygulayıcıların sorumluluğundadır. Modelde öğretmen veya uygulayıcı- birey etkileşimine ilişkin yedi öge bulunmaktadır. Bunlar; bireyin etkin katılımı, bireylerin grup olarak tepki vermesi öğretmenin veya uygulayıcının kullandığı işaretler, tempo, ustalaştırma, hata düzeltme süreçleri ve motivasyondur.

3. Yanlırsız Öğretim

Yanlırsız öğretim yöntemleri, bireyin öğretim sırasında hata yapmasını önlemeyi amaçlayan yöntemlerdir. Yanlırsız öğretim yöntemlerinin öğretim sürecinde kullanımının tercih edilmesi üç nedene bağlıdır: Yanlırsız öğretim yöntemleri etkili öğretim yöntemleridir uygulamacı ve birey arasında olumlu etkileşim geliştirmektedir, bireylerin daha fazla pekiştirgeç almalarını ve öğretim sırasında daha az hata yapmalarını sağlayarak bireylerin olumsuz davranış sergileme olasılıklarını düşürmektedir.

Yanlırsız öğretim yöntemleri genel olarak iki grupta toplanmaktadır. Tepki ipuçlarının sunulduğu öğretim yöntemleri ve uyarıcı ipuçlarının sunulduğu öğretim yöntemleridir. Tepki ipuçlarının sunulduğu öğretim yöntemleri; sabit bekleme süreli öğretim, eş zamanlı ipucuyla öğretim, artan bekleme süreli öğretim, davranış öncesi ipucu ve sınamayla öğretim, davranış öncesi ipucu ve silikleştirmeyle öğretim, aşamalı yardımla öğretim, ipucunun giderek azaltılmasıyla öğretim, ipucunun giderek artırılmasıyla öğretim olarak sekiz grupta toplanmaktadır.

Uyarıcı ipuçlarının kullanıldığı yöntemler hedef davranış, başlatılması beklenen hedef uyaranda ve ipucu sağlayan uyaranda, hedef uyarının algılanmasını kolaylaştırmak amacıyla sistematik uyarlamalar yapılması olarak tanımlanmaktadır. Uyarıcı ipuçlarının kullanıldığı öğretim yöntemleri üçe ayrılır: Uyarıcı silikleştirme, uyarıcı şekil verme ve uyarıcı ipucu ekleme. Tepki ipuçları yöntemlerinin uyarıcı ipuçları yöntemlerine kıyasla tercih edilmesi önerilmektedir.

4. Basamaklandırılmış Yöntem

Yöntemin öğretim süreci “yap”, “göster”, “söyle” ve “yaz” basamaklarına ilişkin etkinlikleri içermektedir. Bu basamaklarda öğretmenin veya uygulayıcının gerçekleştirdiği hareketin her biri birey tarafından bir karşı hareketi gerektirir. Bireyler, öğretmeni veya uygulayıcıyı beceri yaparken görürler, beceriyi açıklamasını dinlerler. Daha sonra bireyler beceriyi kendileri yaparlar, gösterirler, ne yaptıklarını söylerler ve yazarlar. Basamaklandırılmış yöntemle öğretim yapılırken bireyden yaparak, göstererek, sözlü ve yazılı dil kullanarak bir tepkide bulunması beklenmektedir. Birey, doğru tepki verdiğiğinde davranışı pekiştirilmekte, yanlış tepki verdiğiğinde öğretime geri dönülmektedir.

Yap Basamağı: “Yap” basamağında öğretmen veya uygulayıcı, gerçek nesnelere kullanır ve birey de cevaplarını gerçek nesnelere kullanarak verir. “Yap” basamağı, bireylerin birbiriyle ve öğretmen veya uygulayıcı ile aralarında yakınlık kurmasına yardımcı olur. Bireyin gruba katılımını sağlamak için kullanılan etkili bir öğretim yoludur. Bu basamak “yap-yap”, “yap-göster”, “yap-söyle”, “yap-yaz” alt basamaklarından oluşmaktadır.

Göster Basamağı: “Göster” basamağında öğretmen veya uygulayıcı, bireye görsel bir uyarı verir ve bireyden doğru tepki vermesi beklenir. Öğretmen veya uygulayıcı, uyarıcıları bireyin görebileceği şekilde sunar. Bu basamak “göster-yap”, “göster-göster”, “göster-söyle”, “göster-yaz” alt basamaklarından oluşmaktadır (az görenler için).

Söyle Basamağı: “Söyle” basamağında öğretmen veya uygulayıcı, bireye sembolik uyarıyı sözlü olarak verir ve bireyden de doğru tepki vermesi beklenir. Bu basamak “söyle-yap”, “söyle-göster”, “söyle-söyle”, “söyle-yaz” alt basamaklarından oluşmaktadır.

Yaz Basamağı: “Yaz” basamağında öğretmen veya uygulayıcı, bireye sembolik uyarıyı yazılı olarak verir ve bireyden de doğru tepki vermesi beklenir. Bu basamak “yaz-yap”, “yaz-göster”, “yaz-söyle”, “yaz-yaz” alt basamaklarından oluşmaktadır.

5. Beceri Öğretim Yöntemleri

Beceri öğretiminde ileri zincirleme yöntemi, tüm beceri yöntemi ve tersine zincirleme yöntemlerinin tümüne birden “beceri öğretim yöntemleri” denilmektedir. Yöntemler şunlardır:

İleri Zincirleme Yöntemi: İleri zincirleme yöntemine göre öğretim yapabilmek için performans alımı öncesi hazırlanan beceri analizinin ilk yapılandan son yapılandan doğru

düzenlenmesi gerekir. Öğretim yapılırken ilk işlem basamağı (birinci temel beceri) üzerinde durulup diğer işlem basamakları (diğer temel becerilerin) öğretimi yapılmaz. Birey, ilk işlem basamağını bağımsız olarak gerçekleştirdikten sonra ikinci işlem basamağına geçilir. Farklı materyal beceriler yer aldığı için iş eğitimiyle ilgili becerilerin öğretiminde daha çok ileri zincirleme yöntemi kullanılır.

Tüm Beceri Yöntemi: Tüm beceri yönteminin kullanılabilmesi için performans alımı öncesi hazırlanan beceri analizinin, ileri zincirlemeye göre yapılması gerekir. Bu yöntemin uygulanması sırasında becerinin bütün işlem basamakları için öğretim yapılır. Her öğretim oturumunda beceri basamaklarındaki ipuçları yavaş yavaş çekilerek becerinin tümü gerçekleştirilmeye çalışılır.

Tersine Zincirleme Yöntemi: Tersine zincirleme yönteminin kullanılabilmesi için performans alımı öncesinde hazırlanan beceri analizinin, tersine zincirlemeye göre yapılması gerekir. Yani beceri analizi son yapılandan ilk yapıya doğru düzenlenerek oluşturulmalıdır. Öğretim yapılırken son işlem basamağı üzerinde durulur, diğer işlem basamaklarının öğretimi yapılmaz. Birey, son işlem basamağında bağımsızlığa ulaştıca sondan bir önceki işlem basamağının öğretimine geçilir. Her oturumda bireyin bağımsız gerçekleştirdiği basamakları da yaparak beceriyi tamamlaması istenir.

Tersine zincirleme yöntemi her beceri için uygun olmayabilir. Özellikle giyinme becerilerinde ve bazı meslekî becerilerde tersine zincirleme yönteminin diğer yöntemlere göre daha etkili olduğu bilinmektedir. Bunun nedeni; bireyin başlangıçta gerçekleştirmesini beklediğimiz becerinin oldukça az sayıda işlem basamağını içermesi, kolaylıkla başarıya ulaşmasının mümkün olması ve diğer basamakların öğretimi yapılırken bağımsızlığa ulaştığı işlem basamaklarını da tekrarlamasıdır.

Aşağıda tersine zincirleme yöntemine göre oluşturulmuş ceket giyme becerisi aşamalarına yer verilmiştir:

1. Her iki kolu giydirilmiş ceket giyer.
2. Tek kolu giydirilmiş ceket giyer.
3. Giyeceği şekilde tutulan ceket giyer.
4. Verilen ceket giyer.

6. Öğretimde Kullanılan İşlem Süreçleri

Öğretimde kullanılan işlem süreçlerinden "ipuçları" ve "şekil verme" ye ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

İpuçları: İpucu, çocuğa belli bir uyarının varlığında doğru tepkide bulunmasını sağlamak amacıyla nasıl davranacağı ve ne yapacağına ilişkin hatırlatmada bulunmadır. İpuçları; sözel ipucu, model olma (az görenler için) ve fiziksel yardımı içerir.

• **Sözel İpucu:** Bireyin yapmasını istediğimiz şeyi, sözcüklerle ifade etmektir. Sözel ipucu, bireyler kendilerine söyleneni anladıkları takdirde hareketleri yapmalarına yardım eden kullanışlı bir yoldur. Ayrıca sözel ipucu, bireye bir beceriyi gerçekleştirmesi için en az yardım etme yoludur. Öğretimde sadece sözel ipucunun kullanılması düşünülüyorsa kullanılacak sözel ipuçlarının birey için anlamı olup olmadığının araştırılması gerekmektedir. Birey için bir anlamı olmayan sözel ipuçları verip bireyin beceriyi gerçekleştirmesini beklemek, bireyi başarısız kılma anlamına gelmektedir. Bu nedenle pek çok durumda sözel ipucu, fiziksel yardım ve model olma ipuçlarıyla birlikte kullanılarak sözel ipuçlarının birey için anlamlı hâle getirilmesi amaçlanmaktadır. Öğretimde kullanılan sözel ipuçlarının bireyler başarılı oldukça geri çekilmesi gerekmektedir.

• **Model Olma:** Bir kişinin yaptığı hareketi gözleyerek ve taklit ederek yapma ve öğrenmedir. Beceri öğretiminde model olma ipucunun kullanılabilmesi için bireyin taklit etme becerisine sahip olması gerekmektedir. Ancak, taklit etme becerisi de öğretilen bir beceridir. Bu nedenle taklit etme, model olmadan önce öğretilmelidir. Model olmada öğretmen veya uygulayıcı, bireyin o davranışı hangi eliyle ve hangi ayağıyla yapmasını bekliyorsa kendisi de o elini ve ayağını kullanarak beceriyi gerçekleştirmelidir. Bunu yaparken öğretmenin veya uygulayıcının, bireyin kullandığı eli tarafında ve hafifçe ona dönerek durması daha uygun olmaktadır. Öğretmen veya uygulayıcı, bireyin karşısına geçerek model olduğunda, birey öğretmenin veya uygulayıcının beceri basamağını yaptığı eli ya da koluyla beceri basamağını yapmaya çalışmakta ve bu durum karışıklık yaratabilmektedir.

Model olma ipucu da diğer ipuçlarında olduğu gibi geri çekilmelidir. Model olma, sözel ipuçlarıyla birlikte kullanılır ve öğretim süreci içinde model olmanın ipuçları sistematik olarak geri çekilerek bireyin sadece sözel ipuçlarıyla hareketi yapması sağlanır. Model olma ipucu, hareketin tamamının yapılıp açıklanması ve yönerge verilmesinden, hareketi

başlatacakmış gibi bir davranış yapıp açıklanması ve yönerge verilmesine doğru küçük basamaklar hâlinde geri çekilmelidir. Model olma ipucunun kaç basamakta geri çekileceği, tamamıyla bireye bağlıdır. Öğretmen veya uygulayıcı , bireyin her beceri basamağında ne kadar modele gereksinimi olduğunu saptamalıdır. Eğer model öğretmen veya uygulayıcı dışında başka birisi olacaksa bu kişinin, öğretimi yapılan birey tarafından kabul gören bir kişi olmasına dikkat edilmelidir.

• **Fiziksel Yardım:** Bir kişiye; el, kol, ayak vb.leriyle yapılan vücut hareketlerini içeren etkinlikleri öğretmek için uygulanan yardımdır. Fiziksel yardım, öğretmenin veya uygulayıcının bireyle birlikte bir beceri basamağının tamamını yapması ve ne yapıldığını söylemesinden; beceri basamağını hiç yapmayıp ne yapılacağını söylenmesine kadar değişen bir süreç içinde uygulanır. Fiziksel yardım uygulanırken sözel ipucu da birlikte verilir. Bireyin beceri basamağını gerçekleştirmesini sağlamak amacıyla uygulanan fiziksel yardım geri çekilerek birey beceri basamağını sözel ipuçlarıyla yapar hâle getirilir.

Fiziksel yardım uygulanırken, özellikle el ya da kol hareketlerine ipucu verilirken, ipucu veren kişinin nerede durduğu önemlidir. Öğretmenin veya uygulayıcının, bireyin arkasına geçerek ve beceri basamağını bireyle birlikte yaparak fiziksel yardım uygulaması, karışıklığı önlemektedir. Fiziksel yardımın amacı, çocuğa beceri basamağını nasıl yapacağını hissettirmek, zamanla beceri basamağını sözel ipucuyla yapmasını sağlamaktır.

Fiziksel yardım uygulanırken ilk başta öğretmen veya uygulayıcı, eliyle bireyin elinden ya da kolundan sıkıca tutarak beceri basamağını yaptırır. Daha sonra öğretmen veya uygulayıcı, bireyin beceri basamağına katıldığını hissedince elindeki baskıyı hafifletir. Birey, beceri basamağını yapar hâle geldikçe öğretmenin veya uygulayıcının eli; bireyin bileğine, ön koluna, dirseğine ve omzuna doğru ilerler. Son olarak birey, güçlük hissettiğinde yardım etmek üzere elini, bireyin elinin yakınında bulundurur.

Sözel, model olma ve fiziksel yardım ipuçları ile bunların her birinin kendi içindeki basamaklarıyla ilgili ipuçları geri çekilirken bireyin özellikleri dikkate alınmalı ve ipuçları sistematik bir şekilde çekilmelidir. Birey çalışılan basamakta başarısız olursa öğretmenin veya uygulayıcının ipuçlarını hızlı çektiği düşünülebilir. Bu durumda öğretmen veya uygulayıcı, önceki basamakta kullanılan ipucuna geri dönerek çalışmaya devam etmelidir.

Şekil Verme: Şekil verme, çocuğa yeni bir davranışın kazandırılması, var olan davranışlarının artırılması ya da gerçekleştirmesinde kullanılan temel süreçlerden biridir. Şekil verme, bir davranışın öğelerinin birkaçının pekiştirilmesini ve diğer öğelerinin

pekiştirilmemesini ya da sönmesini içerir. Başlangıçta, gösterilen davranışlardan hedef davranışa yakın olan başarılı davranışlar pekiştirilirken sonra bu davranışların pekiştirilmesine son verilerek davranış çeşitlendirilir ve aralarından hedef davranışa yakın olan davranışlar seçilip tekrar pekiştirilerek hedef davranışın oluşumu sağlanır. Şekil verme sürecinde sadece hedef davranış değil, hedef davranışa ulaşmayı sağlayan her tepki pekiştirilir. Böylece bireylerden, davranışın son şeklini beklemek yerine, gösterilen küçük ilerlemeler pekiştirilerek davranışa şekil verilir.

C. Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi

Eğitim ortamı, bireyin etkileşimde bulunduğu ve öğretme öğrenme etkinliklerinin meydana geldiği çevredir. Psikolojik, sosyal ve fiziksel boyutları olan bu çevrenin, eğitim etkinliklerine uygun olarak düzenlenmesi gerekir. Eğitim ortamlarına ilişkin uygulamaların yeterli düzeyde bilinmesi ve amaca uygun olarak düzenlenmesi, eğitim için en temel koşullardandır.

Özel eğitim gerektiren bireylere hizmet veren destek eğitim kurumlarında Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünün ilgili yönetmeliklerinde belirtilen standartlar doğrultusunda eğitim ortamları düzenlemesi yapılmalıdır.

Eğitim ortamlarının düzenlenmesinde en önemli etkenlerden biri fiziksel ortamın düzenlenmesidir. Bu açıdan eğitim kurumlarında koridor, lavabo, yemekhane, derslik ve bahçe gibi ortak kullanım alanları tekerlekli sandalye ile dolaşmayı sağlayacak şekilde düzenlenmeli; gerek görülen yerlerde rampa ve tutamak gibi ek önlemler alınmalıdır. Ayrıca derslik zemini yumuşak ve kolay temizlenebilir bir malzeme ile kaplanmalı, dersliklerin yeterince hava, ısı ve ışık alması sağlanmalıdır.

Eğitim ortamlarının düzenlenmesinde belirleyici, öğretmen veya uygulayıcıdır. Düzenlemenin, derslikteki bireylerin her bir öğretim amacını gerçekleştirmelerini sağlayacak şekilde yapılmasında öğretmenin veya uygulayıcının görüş ve önerileri dikkate alınmalıdır.

Eğitim öğretim amaçlarının uygulanmasına yönelik olarak derslik ortamında bulunan yazı tahtası ve panolar hareketli ve taşınabilir olmalıdır. Dolaplar kapalı olmalı, böylece eğitim sırasında bireylerin dikkatini dağıtacak çeşitli unsurların kontrol altında tutulması sağlanmalıdır.

Derslik ortamı grup ve birebir çalışmaya olanak verecek şekilde düzenlenmelidir. Bunun için masa ve sıralar sabit olmalıdır. Derslikte masa başı ve yer etkinliklerine hizmet edecek eşyalar bulunmalıdır. Konuların işlenişine uygun olan işitsel ve görsel ortamların düzenlenmesi, üç boyutlu modeller, kabartma şekiller, film, televizyon, bilgisayar paket programları CD vb. araç gereçlerden yararlanılmalıdır. Konuların işlenişinde yeri geldikçe gezi ve gözlemlere yer verilmelidir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Ölçme, bireylerin belirli özelliklere sahip olup olmadığının, sahipse sahip oluş derecesinin belirlenerek sonuçların sembollerle ve sayı sembolleri ile ifade edilmesidir. Değerlendirme ise ölçme sonuçlarını bir ölçütle kıyaslayarak ölçülen nitelik hakkında bir karara varma sürecidir.

Ölçme, bir betimleme (tanımlama) işlemidir. Değerlendirme ise, bir yargılama işlemidir ve ölçme sonucunun bir ölçütle karşılaştırılmasına dayanır.

Ölçme sonucunu amacımıza göre yorumlamak; tamamen, kısmen, yeterli, yetersiz şeklinde bazı hükümlere ulaşmak bir değerlendirmedir. Örneğin bireyin bir dakikalık sürede kaç kelime okuduğunun saat tutarak tespit edilmesi ölçme işlemidir. Bireyin yaşı, zihinsel performansı, daha önce almış olduğu eğitim göz önünde bulundurarak okuma becerisinin (akranlarının ortalama bir dakikada okuduğu kelime sayısına göre) geri, normal ya da ileri olduğu kararına varmak ise değerlendirmedir.

Ölçme ve değerlendirme iki kavramdır. Bu iki kavram öğretim süreci ile çok yakından ilgilidir. Değerlendirme, öğretim sürecinin son evresidir ve öğretim için gerekli olan bir etkinliktir.

Ölçmenin en az üç aşaması vardır:

- Ölçülecek bir niteliğin olması
- Niteliğin gözlenebilmesi
- Amaca uygun sayı ve sembollerle gösterilmesi

Eğitimin her alanında ölçme ve değerlendirme olmak zorundadır. Aksi takdirde eğitim sonucunda yeterli bilgi ve becerinin kazandırılıp kazandırılmadığı ya da ne kadar kazandırıldığı, uygulanan eğitim programının başarıya ulaşıp ulaşmadığı belirlenemez.

Özel Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme

Özel eğitime gereksinimi olan birey için ölçme ve değerlendirme; programın öncesinde, öğretim anında ve öğretim sonrasında sürekli olarak kullanılır.

Özel eğitimde ölçme ve değerlendirmenin amaçları şunlardır:

- Bireyin yeterli ve yetersiz olduğu alanları belirlemek
- Eğitim programları hazırlamak ve etkisini ölçmek
- Bireyin gelişimini her aşamada değerlendirmek
- Bireyin gelişimlerine yönelik geri bildirimde bulunmak
- Öğrenme güçlüklerini belirlemek
- Öğretimin ve öğretim materyallerinin etkinliğini belirlemek
- Gelecekteki öğrenme süreçlerini planlamaya yönelik veri sağlamak
- Bireyin bir konuyu öğrenmeye ne kadar hazırlıklı olduğunu belirlemek
- Bireyin programda belirtilen kazanımlara ulaşması aşamasındaki süreci takip etmek ve denetlemek
- Öğretim sonucunda bireyin ulaştığı en son düzeyi belirlemek

Görme Yetersizliği Olan Bireylerin Destek Eğitim Programındaki ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır.

Her bir aşamada değerlendirmeye başlamadan önce bireyin fiziksel ihtiyaçları (yemek, tuvalet vb.) mutlaka giderilmelidir.

Aşamalara yönelik ayrıntılı açıklamalar aşağıda verilmiştir.

Kaba Değerlendirme

• Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından destek eğitime ihtiyacı olduğuna dair karar alınmış birey için seçilen eğitim modülü ve ilgili kazanımlar, aile ile iş birliği içerisinde

bireyin öncelikli ihtiyaçları doğrultusunda, bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) hazırlamak amacı ile yapılacak olan yüzeysel değerlendirmedir.

- Kaba değerlendirme, Kaba Değerlendirme Formu ile yapılır.

- Kaba Değerlendirme Formu'nda modülde bulunan tüm kazanımlar "Bildirimler" sütununa yazılmalıdır.

- Kaba değerlendirme yapılırken bireyin kazanımı hangi derecede yaptığına değil yapıp yapmadığı ya da bilip bilmediğine bakılmalıdır. Bireyin sorulara ya da yönergelere doğru cevabı "+", yanlış ya da eksik cevabı "-" olarak Kaba Değerlendirme Formu'nda Evet/Hayır sütununa işaretlenmelidir.

- Formda bulunan "Açıklamalar" sütununa ise bireyden tepki alınmadığı takdirde aileden alınan bilgiler, değerlendirme yapılırken farklı bir yönerge kullanıldıysa kullanılan yönerge hakkında açıklamalar yazılmalıdır.

- Değerlendirme yapılacak ortam bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir.

- Değerlendirme yapılırken bireyin tüm tepkilerine öğretmenin veya uygulayıcının tepkisiz kalması gerekir. Ancak bireyin değerlendirme sürecinde kurallara uyması, göster denildiğinde göstermesi, söyle denildiğinde söylemesi, araçlara bakması, araçları dizmeye ve kaldırmaya yardım etmesi, çalışmaya uygun oturması ve uygun davranışlarda bulunması gibi olumlu davranışları pekiştirilmelidir.

- Değerlendirme süresince soru yönergeleri tutarlı bir şekilde verilmeli ve ses tonu pekiştirirken kullanılan ses tonundan ayırt edilmelidir.

Öğretim Öncesi Değerlendirme

- Kaba değerlendirme sonucunda bireyin BEP' ine seçilen kazanımların öğretimine başlamadan önce hangi basamakta olduğunu belirlemek amacı ile yapılacak olan ayrıntılı değerlendirmedir.

- Öğretim amaçları ölçülebilen, gözlenebilen bir performans veya somut bir ürünle değerlendirilmelidir.

- Ana yönergeler verilirken hangi yönlendirmeleri öğretmenin veya uygulayıcının sağlayacağı, değerlendirme yapılırken hangi kısıtlamaların etkili olduğu ve uygulanabilir materyaller belirtilmelidir.

- Beceri ya da kavram, birey tarafından kazanılacak ya da gerçekleştirilecek adımlara ayrılır ve sıralanır. Bu adımlar bireyin yeteneğine dayalı olarak çok küçük ya da büyük olabilir (kavram ve beceri analizleri).

• Ele alınan beceri, kavram ya da disiplin alanına ilişkin konunun analizi yapılırken küçük alt basamaklara ayrılmalı, önce yapılandan sonra yapılan veya sonra yapılandan önce yapılan vb. hangi yöntemle yapılacağı belirtilmelidir.

• Her bildirimle ilgili farklı materyaller hazırlanmalıdır.

• Çalışma sırasında uyulması gereken kurallar belirtilmelidir.

• Öğretilmesi planlanmış olan davranışların daha önceden öğrenilmiş olup olmadığını saptamak amacıyla hazırlanmalıdır.

• Bildirim, ölçüt ve sorulardan oluşan bir form hazırlanmalıdır.

• Analizi yapılan becerinin ya da kavramın her basamağı ve varsa alt basamakları “Performans Kayıt Tablosu”nun bildirimler bölümünü oluşturmalıdır.

• Bildirimler oluştuktan sonra ölçüt belirlenmelidir. Ölçüt, bildirimün asgari hangi düzeyde gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmelidir.

• Bildirimlerin belirlenen ölçüt düzeyinde gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemeye yönelik sorular ya da yönergeler hazırlanmalıdır.

• Değerlendirme yapılacak ortam bireye uygun şekilde (ses, ışık, masa vb.) düzenlenmelidir.

• Değerlendirme yapılırken bireyin tüm tepkilerine öğretmenin veya uygulayıcının tepkisiz kalması gerekir. Ancak bireyin değerlendirme sürecinde kurallara uyması, gösterildiğinde göstermesi, söyle denildiğinde söylemesi, araçlara bakması, araçları dizmeye ve kaldırmaya yardım etmesi, çalışmaya uygun oturması ve uygun davranışlarda bulunması gibi olumlu davranışları pekiştirilmelidir.

• Öğretmen veya uygulayıcı, değerlendirme süresince soru yönergelerini tutarlı bir şekilde vermeli ve ses tonunu pekiştirirken kullandığı ses tonundan ayırt etmelidir.

Öğretim Sürecini (Ders Saati) Değerlendirme

• Bireyin öğretim öncesi değerlendirmesi yapılan beceri, kavram ya da disiplinin hangi basamakta olduğunu belirleliip öğretime başladıktan sonra izlenecek yol ve her ders saati öğretiminin sonunda bireyde görülen gelişmelerin ayrıntılı değerlendirilmesidir.

• Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, her ders saati sonunda Performans Kayıt Tablosunda yer alan “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa öğretmen veya uygulayıcı tarafından işaretlenir.

• Bir aylık eğitim süresinin sonunda birey için Performans Kayıt Tablosu’nun alt kısmında yer alan “Aile Bilgilendirme” bölümüne, o ay içerisinde çalışılan kazanımın

öğretimi ve kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulacaktır.

- Performans Kayıt Tablosu'nda kazanımların gerçekleşme süresine bağlı olarak birden fazla kazanım da gösterilebilir. Bir ay içerisindeki öğretimi yapılan kazanımların tamamı, o aya ait Performans Kayıt Tablosu'nda gösterilecektir.

- Performans Değerlendirme Tablosu'nun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı ise bireyin dosyasında saklanacaktır.

- Her aya ait Performans Kayıt Tablosu ile Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'nun bir nüshası, veli tarafından bir sonraki inceleme için RAM'a geldiğinde teslim edilecektir.

Son Değerlendirme

- Kavram becerisine yönelik seçilen kazanımlar için Performans Kayıt Tablosunda yer alan öğretim süreci değerlendirme basamakları gerçekleştiği (“+” ya da “B” olarak işaretlendiği) zaman farklı soru ve materyallerle ezbere yapılıp yapılmadığını değerlendirmek amacıyla Son Değerlendirme Formu hazırlanmalıdır.

- Son Değerlendirme Formu'nun üst kısmına destek eğitimi verilen bireyin adı soyadı ve değerlendirmenin hangi tarihte yapıldığı yazılır.

- Beceri öğretimine yönelik seçilen kazanımlarda, öğretim sürecinin son ders saatinde yapılan değerlendirme, aynı zamanda bireyin beceriyi gerçekleştirip gerçekleştirmediğine yönelik yapılacak olan son değerlendirmesi olacaktır. Bu nedenle ayrı bir form hazırlanmasına gerek yoktur.

- Son Değerlendirme Formu'ndaki “Bildirimler” başlığı altındaki sütuna Performans Kayıt Tablosu'nda alınan bildirimlerin aynısı, “Sorular/Yönerge” sütununun altına ise Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan soru ve materyallerden farklı soru ve materyaller yazılacaktır.

- Son değerlendirme yapılırken bireyin kazanımı hangi derecede yaptığına değil yapıp yapmadığına ya da bilip bilmediğine bakılacaktır.

- Son değerlendirme yapılırken bireyin tüm tepkilerine öğretmenin veya uygulayıcının tepkisiz kalması gerekir.

- Son değerlendirme sonucunda tüm alt basamaklar “+” ya da “B” olarak işaretlendiğinde kazanımın gerçekleştiğine, “-“ ya da “ Sİ, MO veya FY” işaretlendiğinde ise kazanımın gerçekleşmediği ve öğretimin tekrar edilmesi gerektiğine karar verilir.

- Yapılan Son Değerlendirme Formu bireyin dosyasında saklanacaktır.

Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

- Öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme, Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu ile yapılır.

- Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlardan hangilerinin bağımsız olarak gerçekleştiği, hangilerinin öğretiminin başlanmasına rağmen gerçekleşmediği (öğretimine devam edilmesi gerektiği) ve hangi kazanımların öğretimine başlanmadığının gösterildiği ve gerekçelerinin yazıldığı formdur.

- Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'nun üst kısmına destek eğitimi verilen bireyin adı soyadı, yaşı, eğitsel tanısı, öğretimin başlangıç ve bitiş tarihi yazılır.

- Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'ndaki "Kazanımlar" başlığı altındaki sütuna Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunun birey için öğretim süresince kazandırılmasını hedeflediği (BEP'e alınan) kazanımlar maddeler hâlinde işlenir.

- Kazanımın öğretimine hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise "+", sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) "-" olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya "+" konur.

1. **Örnek:** "Ellerini yıkar." kazanımına birinci ayda başlanmış ve o ay içerisinde kazandırılmışsa birinci ayda ilgili kutucuğa "+" işareti konulur.

2. **Örnek:** "Yüzünü yıkar." kazanımına birinci ayda başlanmış ve iki aylık sürede kazandırılmışsa (birinci ve ikinci ayda çalışılmış ve ikinci ayda bitmiş ise) birinci aydaki ilgili kutucuğa "-", ikinci aydaki ilgili kutucuğa "+" işareti konur.

- Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca belirlenen öğretim sürecinde kazandırılması hedeflenen (BEP'e alınan) kazanımlardan öğretimine hiç başlanamamış olan kazanım(lar) varsa gerekçeleri ile Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'ndaki **RAM Bilgilendirme** bölümüne ayrıntılı olarak yazılır.

1. **Örnek:** Süre yetersizliği nedeniyle "Düğme ilikler." kazanımına başlanılamamıştır.

2. **Örnek:** Ön koşul kazanım olan "1-12 arası rakamları tanır." aşaması gerçekleşmediğinden "Saatleri okur." kazanımına geçilmemiştir.

- Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan başlanmış olmasına rağmen kazanım gerçekleştirilemedi ise hangi alt basamakta kaldığına dair açıklamalar yapılacaktır.

1.Örnek: “Kâğıdı keser.” kazanımı ile ilgili öğretimde kazanımla ilgili alt basamaklardan “Makası alır.” ve “Kâğıdı alır.” basamaklarını **bağımsız** olarak yapabilmekte, “Makası açar.” basamağını **sözel ipucu** ile yapabilmekte “ Kâğıdı makasın uçları arasına yerleştirir.” ve “Makası kâğıt üzerinde ilerletir.” basamaklarını **fiziksel yardım** ile yapabilmektedir. “Kâğıdı keser.” kazanımı ile ilgili öğretime devam edilmesine gereksinim vardır.

- Öğretim süresi sonunda gerçekleştirilen kazanımlar hakkında “RAM Bilgilendirme” bölümüne ayrıca açıklama yapmaya gerek yoktur.

- Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu öğretimi yapan öğretmen(ler) veya uygulayıcı(lar) ve veli tarafından imzalanır. Öğretim süresi sonunda bireysel inceleme amacıyla rehberlik araştırma merkezine yeniden başvuru yapılırken Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu ve her aya ait Performans Kayıt Tablosu’nun bir nüshası veli tarafından RAM’a teslim edilir.

Ölçme ve değerlendirme için hazırlanan form örnekleri ekte sunulmuştur. Modüllere yönelik hazırlanan form örnekleri ve örneklerle ilgili gerekli açıklamalar her modülün içeriğinde yer alan ölçme ve değerlendirme bölümünde verilmiştir.

AİLE EĞİTİMİNİN PLANLANMASI VE AİLE İLE İŞ BİRLİĞİ

Görme engelli bireylerin eğitiminde ailenin rolü çok önemlidir. Görme engelli bireyin toplumla bütünleşebilmesi için erken eğitim ve destek eğitim hizmetlerinden yararlanması ne kadar önemli ise ailelere yönelik doğru bilgilendirme, yönlendirme ve bilinçlendirme ile engelli bireyin eğitimine ailenin aktif katılımının olabilecek en erken zamanda sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Görme engelli olan bireylerin ailelerinin eğitilmesi anne babaların bireylerini herkesten iyi tanımaları ve çocukları ile daha fazla etkileşim içinde olmaları birebir eğitim eksikliğini gidermesi, doğrudan eğitim ile götürülemeyen konularda bireylerin eğitimini üstlenmelerini sağlama açısından önemlidir.

Aileler çocukları engelli olarak tanılandıktan sonra engelli bireylerin engelini kabul etmelerine kadar çeşitli aşamalardan (şok, reddetme, depresyon karmaşa, suçluluk, kızgınlık, pazarlık etme, kabul ve uyum) geçmektedirler. İlk psikolojik etkiler geçtikten sonra anne ve babalarda engelli çocuğa yönelik bazı genelleştirilmiş tutumlar oluşmaktadır. Bu tutumlara örnek olarak aşırı koruyucu tutum, ayrıcalıklı tutum, her şey özür için tutumu, özür için çocuğu reddeden tutum, özürden yararlanma tutumu ve normal tutum verilebilir. Ailelerin çocuklarının neleri yapıp yapamayacağı, becerileri, bireysel farklılıkları ve gelişim alanları vb. konularda gerçekçi beklentiler oluşturmalarını sağlayacak etkili ve yeterli rehberlik ve danışmanlık hizmeti almaları ve doğru tutumları geliştirebilmeleri için psikolojik desteğe ihtiyacının karşılanabilmesi aile eğitiminin başarıya ulaşması için en önemli bir noktadır.

Aile eğitim programlarında birey yetiştirme yaklaşımları, bireyin dil gelişimine, sosyal ve duygusal gelişimine, dokunsal ve işitsel gelişimine katkıda bulunma, bireye çeşitli davranış ve bağımsız yaşam becerilerini öğretmelerine ilişkin yeterlilikler kazandırılmalıdır.

Aile eğitimi, bireylerin okuldan ya da çevreden öğrendiklerinin kalıcı olmasını sağlamaktadır. Görme engelli bireylerin öğrenmelerinin kalıcı olması için farklı ortamlarda da genellenmesini sağladığından ailelerin eğitilmesi büyük yararlar sağlayacaktır.

Aile eğitim programları, görme yetersizliği olan bireyin anne babası, kardeşleri ve bireyin bakımı ve eğitiminden sorumlu diğer bireylerin, koşullara göre birlikte ya da farklı eğitim programları içinde eğitilmeleri ve bilgilendirilmeleri sağlanarak sürdürülür. Aile eğitim programları, konferanslar, çalışma toplantıları, ev ödevleri, evdeki uygulamaların gruba aktarılması biçimlerinde yürütülebilir.

Ailenin katılım boyutları öğretmen veya uygulayıcı ile ilişki kurma, özel eğitim sürecine katılma, okulda gözlem, evde eğitsel etkinlikler, toplantılara katılma, sınıfta gönüllü çalışma, veliler arası etkileşim, diğer kaynaklardan yararlanma, özür hakkında bilgi edinme ve yaymadır.

Görüldüğü gibi ailenin aktif katılımı sadece özel eğitim sürecine katılma ile sınırlı kalmamaktadır.

Aile eğitim programları, ailelerle birlikte belirlenecek zaman dilimlerinde ve her yıl geliştirilerek yeniden uygulanmalıdır. Aile eğitim çalışmaları, gereksinimler dikkate alınarak bireysel ya da grup çalışması olarak planlanmalıdır.

Her türlü aile eğitim programı planlanırken görme engelli bireyin yanında ailenin de gereksinimlerinin belirlenmesi, gereksinimler doğrultusunda bireysel ya da grup çalışmaları ile desteklenmesi önemli bir noktadır.

Aile eğitimi çalışmaları; yetersizliği olan bireyin yaşına ve dolayısıyla bir kuruma yerleştirilmiş olup olmamasına bağlı olarak temelde eve dayalı ve kuruma dayalı şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Eve dayalı aile eğitimi; haftada ya da 5 günde bir olmak üzere eğitimcinin engeli olan bireyin evine gitmesi, bireyin yapabildiklerini aileyle beraber değerlendirmesi, bireyin yapabildiklerine dayalı olarak amaçların belirlenmesi, bu amaçların nasıl gerçekleştirileceğinin eğitimci tarafından aileye gösterilmesi basamaklarından oluşmaktadır. Kuruma dayalı aile eğitim programları ise, ailenin bireylerinin davranışlarıyla baş etmede kullanacakları yöntem ve işlem süreçlerini göstermeyi amaçlar. Bu eğitimler ile ebeveynler bireylerinin gelişimini, güçlü ve zayıf yönlerini öğrenerek bireylerinin eğitiminin bir parçası olarak neler yapabileceklerini görmeye başlarlar. Aileler okul programını evde uygulamanın etkili yollarını; bireylerinin eğitiminde karar verme, eğitimi üstlenme, hak ve sorumlulukların paylaşılmasını öğrenirler.

Anne babaların bilgi gereksinimlerinin karşılanması yanında destek hizmetlerinin verilmesi, öğretmen veya uygulayıcıların nitelik ve nicelik açısından yeterli hale getirilmesi, gerekli tüm araç-gereçlerin temini uygun ortamların sağlanarak öğretmen veya uygulayıcı-aile arasında iş birliği oluşturulmalıdır.

Görme engelli bireyin eğitimine yönelik çalışmalar planlanırken (bilgi paylaşımı, uygun araç gereç sağlanması, eğitsel etkinlikler için ortam düzenlenmesi vb.) görme engelli bireyin yaşı, özür derecesi, becerileri, bireysel farklılıkları, gelişim düzeyi vb. göz önüne alınarak bireysel eğitim programı hazırlanırken öğretmen veya uygulayıcı ile ekibin bir parçası olan aile birlikte çalışmalı, kazanımların gerçekleştirilmesinde ve modüle yeni kazanımlar eklenebileceği durumlarda, başka bir deyişle tüm programın zenginleştirilmesinde ailenin önemi göz ardı edilmemelidir. 0-6 yaş döneminde aile ile yapılan çalışmalar evde desteklenmeli özellikle 0-3 yaşta görme engelli bireyin eğitimi ev odaklı yürütülmelidir. Aile hizmetleri, özel eğitim sisteminin bir parçası olarak uzun süreli ve sistematik biçimde düzenlenmelidir.

ÖĞRENMEYE HAZIRLIK MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

Öğrenmeye hazırlık becerilerini kazanabilme

KAZANIMLAR

1. Dokunsal farkındalık edinir.
2. Işığa yönelir.
3. Işığı takip eder.
4. Sese yönelir.
5. Sesi takip eder.
6. Sese tepkide bulunur.
7. Nesneyi bulur.
8. Nesneyi alır.
9. Nesneyi elleri arasında değiştirir.
10. Nesneleri eşleştirir.
11. Tek kelimelik basit yönergelere uyar.
12. İki kelimelik basit yönergelere uyar.
13. Sesi taklit eder.
14. Tek heceli sesler çıkarır.
15. İki harfli heceleri tekrarlar.
16. Hayvan sesleri çıkarır.
17. Taşıtların sesleri çıkarır.
18. Basit sözcükler söyler.
19. Basit cümleler kurar.

MODÜLÜN SÜRESİ

Öğrenmeye Hazırlık Becerileri modülünün süresi 80 ders saatidir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Öğrenmeye hazırlık modülü 0-3 yaş görme engelli bireylerin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.
2. Kazanımlardaki 2. ve 3. maddeler az görenler içindir.

3. Görme yetersizliği olan tüm bebekler için dokunma birincil bilgi kaynağıdır. İşitsel girdilerin/bilgilerin birincil kanal hâline gelebilmesi için zaman gerekir. Bu nedenle ilk aylarda bebekle iletişimde mümkün olduğunca ona dokunmak ve onun yanında olmak gerekmektedir. Öğretmen veya uygulayıcı; aileleri, görme yetersizliği olan bireylerine daha fazla dokunsal ve işitsel deneyimlere yer vermeleri için yönlendirmelidir.
4. Öğretmen veya uygulayıcı, işitsel algı çalışmalarında aileye şu önerilerde bulunmalıdır. Görme engelli bebeğin yatağının üstüne ses çıkaran oyuncaklar (mobiller) asılmalıdır. Dikkatini bu oyuncaklar üzerine çekmeye çalışılmalıdır. Bebeğin büyüdükçe, mobili eli ile araması, mobile dokunması ve mobili hareket ettirmesi için elinden tutarak mobile yönlendirilmelidir.
5. Öğretmen veya uygulayıcı, dokunsal algı çalışmalarında aileye şu önerilerde bulunmalıdır. Görme engelli bebeğe çingirak, diş halkası ve sıkılınca ses çıkaran oyuncakların yanı sıra evde bulunan plastik kap, kaşık, mandal ve kutu gibi eşyalar verilmelidir.
6. Bloklar, farklı büyüklükte toplar ve iç içe geçen kutuların yanı sıra mandal, makara gibi farklı nesnelere vererek bireyin bunları tanıması sağlanmalı ve birlikte kutulara doldurma-boşaltma oyunları oynanmalıdır.
7. Görme yetersizliği olan bireylerle konuşmak, eşyaların isimlerini söyleyerek, tanıtarak dokunmasını sağlamak, nesne ve olayların özelliklerine değinerek onunla oyunlar oynamak, dil gelişiminin (kendini ifade etme, cümle kurma vb.) sağlanmasında dolayısıyla modülün kazanımlarındaki önem ve yapılacak uygulamalar konusunda aile bilinçlendirilmelidir.
8. Görme engelli bireyin konuşmasının genişletilmesi gerekir. Örneğin birey “top” dediğinde, “evet, senin büyük/yumuşak topun” diyerek bahsedilen nesne veya olayların özelliklerine değinilmelidir.
9. Konuşma sırasında, bebeğin konuşan kişinin yüzüne dokunması ve ağız hareketlerini hissetmesi sağlanmalıdır.
10. Birey sıklıkla dışarı çıkarılmalı ve onunla çevresinde duyduğu sesler, kokular ve hissettiği farklı durumlar (rüzgârın yüzüne vurması ya da havanın nemli olması vb.) hakkında konuşulmalıdır. Bireyin çevredeki sesleri (kedi sesi, müzik sesi, akan suyun sesi, rüzgâr sesi, kapı ziline sesi gibi) fark etmesi için teşvik edilmelidir. Bu sesleri taklit etmesi sağlanmalıdır.
11. Bireyin evde yapılan etkinliklere katılmasına izin verilmeli, onunla yapılan işler ve o gün planlanan günlük işler hakkında konuşulmalıdır. Oyun ve konuşmada hareket içeren kelimeler kullanılmalıdır. (Oturalım mı? Yürüyelim mi? vb.).

12. Birey birden sessizleştğinde, çevredeki seslerden olayları anlamaya çalıştığını düşünerek ona bu sesleri dinlemesi için fırsat verin, daha sonra bu sesler ve kaynakları açıklanmalıdır.
13. Çeşitli sesler teybe kaydedilip bu seslerin kaynağı olan nesnelere, çocuğa tanıtılmalıdır. Bireyden teypten duyduğu sesin kaynağı olan nesneyi bulması istenmelidir (Köpek sesi- köpek maketi vb.).

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. ALGI ÇALIŞMALARI

1. Dokusal
2. Görsel
3. İşitsel

B. NESNE ÇALIŞMALARI

1. Nesne Bulma
2. Nesne Alma
3. Nesne Transferi
4. Nesne Eşleştirme

C. YÖNERGELERE UYMA ÇALIŞMALARI

1. Tek Kelimelik Basit Yönergeler
2. İki Kelimelik Basit Yönergeler

Ç. SES ÇALIŞMALARI

1. Taklit Çalışmaları
2. Tek Heceli Sesleri Çıkarma Çalışmaları
3. İki Harfli Heceleri Tekrarlama Çalışmaları
4. Hayvan Sesleri
5. Taşıt Sesleri

D. KENDİNİ İFADE ETME ÇALIŞMALARI

1. Basit (Tek) Sözcük Kurma
2. Cümle Kurma

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Öğrenmeye Hazırlık modülünde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

- a. Öğrenmeye hazırlık becerileri değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu (Form 1)'nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak işaretlenmelidir. "Açıklama" bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.
- b. Kaba Değerlendirme Formu'na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve yardımda bulunulmamalıdır.
- c. Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.
- ç. Kaba değerlendirmeye başlamadan önce görme yetersizliği olan birey ile aile bu değerlendirmenin hangi amaçla ve ne için yapıldığı konusunda bilgilendirilmelidir. Böylece değerlendirmeye başlamadan önce ailenin görüşleri alınmış, bireyin yapılacak olan uygulamaya ilişkin tereddütleri giderilmiş olacaktır.

B. Öğretim Öncesi Değerlendirme

- a. Çalışmaya başlamadan önce özel gereksinimli bireyin fiziksel ihtiyaçları (yemek, tuvalet vb.) mutlaka giderilmelidir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle çalışılacak aşamanın analizi yapılmalıdır.
- c. Öğretim öncesi değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan "Öğretim Öncesi Değerlendirme" sütununa işaretlenmelidir.
- ç. Yapılan kaba değerlendirme sonucunda öğrenmeye hazırlık becerilerinden "Dokunsal farkındalık edinir." kazanımının yetersiz olduğu ve bağımsız olarak yapılamadığı varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.
- d. "Öğretim Öncesi Değerlendirme" sütununa "dokunsal farkındalık edinme" becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilir ve yapıp yapamadığına bakılır.

- e. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle ele alınan “Dokunsal farkındalık edinir.” kazanımının analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: a) Yüzüne konan örtüyü kaldırır. b) Şekli tahtadan çıkarır. c) Yuvarlak çubuğu delikli tahtaya yerleştirir.
- f. “Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa dokunsal farkındalık edinme becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapmadığına bakılır. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO fiziksel yardım ile gerçekleştiriliyor ise FY yazılır.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

- a. Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, her ders saati sonunda Performans Kayıt Tablosu’nda yer alan “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa işaretlenir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda bireyle “Dokunsal farkındalık edinir.” kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.
- c. Her ders saati öğretiminin sonunda bireyin becerinin hangi basamağında kaldığı Performans Kayıt Tablosu’nda “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa işlenir. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO, fiziksel yardımla gerçekleştiriyor ise FY sütununa “X” işareti ile işlenir. Tablodaki “Model Olma” bölümü total görme engelli bireylerde kullanılmaz, az gören bireylerde kullanılır.
- ç. Performans Kayıt Tablosu sonunda yer alan “Aile Bilgilendirme” bölümünde, “Dokunsal farkındalık edinir.” kazanımının hem öğretimi hem de kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.
- d. Form, öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
- e. Formun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.
- f. Her ders saati sonrasında aileye yapılan çalışmalar ve evde yapılabilecek etkinlikler (tekrar) hakkında sözlü ya da yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.

Ç. Son Değerlendirme

Örnek alınan kazanım “dokunsal farkındalık edinme” becerisi olduğu için öğretim sürecinde yapmış olduğumuz son ders saati değerlendirmesi, aynı zamanda bireyin bu kazanım için son değerlendirilmesi olacaktır. Bu nedenle ayrı bir form hazırlanmamıştır.

D. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

- a. Bireyin gelişimi, öğretim sürecini değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'na işlenmiştir.
- b. Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.
- c. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca belirlenen öğretim sürecinde kazandırılması hedeflenen (BEP'e alınan) kazanımlardan öğretimine hiç başlanamamış olan kazanım(lar) varsa gerekçeleri ile Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'ndaki **RAM Bilgilendirme** bölümüne ayrıntılı olarak yazılacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ

Kaba Değerlendirme Formu (Görme Engellilerde Öğrenmeye Hazırlık Becerileri)

ÖĞRENMEYE HAZIRLIK KABA DEĞERLENDİRME FORMU			
Adı Soyadı:		Uygulama Tarihi:	
Doğum Tarihi:			
	Kazanımlar	Evet Hayır	Açıklamalar
1	Dokunsal farkındalık edinir.	-	
2	Işığa yönelir.	-	
3	Işığı takip eder.	-	
4	Sese yönelir.	-	
5	Sesi takip eder.	-	
6	Sese tepkide bulunur.	-	
7	Nesneyi bulur.	-	
8	Nesneyi alır.	-	
9	Nesneyi elleri arasında değiştirir.	-	
10	Nesneleri eşleştirir.	-	
11	Tek kelimelik basit yönergelere uyar.	-	
12	İki kelimelik basit yönergelere uyar.	-	
13	Sesi taklit eder.	-	
14	Tek heceli sesler çıkarır.	-	
15	İki harfli heceleri tekrarlar.	-	
16	Hayvan sesleri çıkarır.	-	
17	Taşıtların sesleri çıkarır.	-	
18	Basit sözcükler söyler.	-	
19	Basit cümleler kurar.	-	

PERFORMANS KAYIT TABLOSU

Bireyin Adı Soyadı :
Kazanım : Dokunsal farkındalık edinir.

Ait Olduğu Ay:

BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR/YÖNERGE	Öğretim Öncesi Değerlendirme	ÖĞRETİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME																																							
				BİREYSEL												GRUP																											
				1. DERS		TARİH		2. DERS		TARİH		3. DERS		TARİH		4. DERS		TARİH		5. DERS		TARİH		6. DERS		TARİH		1. DERS		TARİH		2. DERS		TARİH		3. DERS		TARİH		4. DERS		TARİH	
				B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	M.O	F.Y				
1. Dokunsal farkındalık edinir.				B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	M.O	F.Y								
a. Yüzüne konan örtüyü kaldırır.	%100	a. Yüzüne konan örtüyü kaldır.					+				+																																
b. Şekli tahtadan çıkarır.	%100	b. Şekli tahtadan çıkar.													+																												
c. Yuvarlak çubuğu delikli tahtaya yerleştirir.	%100	c. Yuvarlak çubuğu delikli tahtaya yerleştir.																																									

Kısaltmalar: B = Bağımsız Sİ=Sözel İpucu MO=Model Olma FY= Fiziksel Yardım

AİLE BİLGİLENDİRME

- Bu ay içerisinde çocuğunuza dokunsal farkındalık edinme ile ilgili beceri kazanma çalışması yapılmıştır. Dokunsal farkındalık edinme ile ilgili becerilerin kalıcı olabilmesi için yukarıda belirtilen yönergeler doğrultusunda tekrarlar yapılması gerekmektedir.
- Bireyin dokunsal farkındalık edinme ile ilgili becerileri kazanıp kazanmadığını değerlendirirken tüm faktörleri göz önünde bulundurunuz. Örneğin; bebeğinizin dokunsal farkındalığını edindirmek için ilk aşamada kendisine dokundurulan nesnelere fark etmesini sağlayın. Yönergeleri açık ve tam olarak söyleyin. Bu çalışmaları farklı ortamlarda (evin farklı bölümlerinde) da yapın.
- Çocuğunuzla ilgili yaşadığınız her türlü problemde bizleri her zaman arayabileceğinizi ve sizlere her zaman destek vereceğimizi unutmayınız. Çocuğunuz bizim için çok değerlidir.

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı :	Eğitime Başlangıç Tarihi :
Bireyin Yaşı :	Eğitimin Bitiş Tarihi :
Eğitsel Tanısı: Görme Engelli	

KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
Dokunsal farkındalık edinir.	+											
Işığa yönelir.	+											
Işığı takip eder.	+											
Sese yönelir.	-	+										
Sesi takip eder.		+										
Sese tepkide bulunur.			+									
Nesneyi bulur.			+									
Nesneyi alır.			-	+								
Nesneyi elleri arasında değiştirir.				-	+							
Nesneleri eşleştirir.					+							
Tek kelimelik basit yönergelere uyar.					-	+						
İki kelimelik basit yönergelere uyar.						+						
Sesi taklit eder.							+					
Tek heceli sesler çıkarır.							-	+				
İki harfli heceleri tekrarlar.									+			
Hayvan sesleri çıkarır.									+			
Taşıtlı sesleri çıkarır.										+		
Basit sözcükler söyler.										-	+	
Basit cümleler kurar.												+

AÇIKLAMA: Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlar, maddeler hâlinde forma işlenir. Kazanıma hangi ay da başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna; kazanım bir ay içinde sonlandırıldıysa (kazanım gerçekleşti ise) “+” olarak sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

RAM BİLGİLENDİRME

1. Yukarıda adı geçen bireye yapılan çalışmalar sonucunda bütün kazanımlar öğretilmiştir.

Veli
Adı Soyadı
İmza

Tarih
Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

PSİKOMOTOR BECERİLER MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

Psikomotor becerilerini kazanabilme

KAZANIMLAR

1. Önündeki nesnelere tutar.
2. Yüzükoyun yatarken vücudunu kaldırır.
3. Yüzükoyun yatarken hareketler yapar.
4. Desteksiz oturur.
5. Emekleme davranışı edinir.
6. Ayakta durma davranışı edinir.
7. Oturma davranışı edinir.
8. Yürüme davranışı edinir.
9. Çömelme davranışını edinir.
10. Vücut koordinasyonunu sağlar.
11. Vücut esnekliği edinir.
12. Vücudun bölümlerini tanıır.
13. Çeşitli şekillerde ayakta duruşlar yapar.
14. Çeşitli şekillerde dizilişler yapar.
15. Çeşitli şekillerde dönüşler yapar.
16. Çeşitli şekillerde yürüyüşler yapar.
17. Yürüyerek koordinasyonunu sağlar.
18. Koşularla koordinasyonunu sağlar.
19. Çeşitli şekillerde sıçrayışlar yapar.
20. Kaldırma ve taşımalarla koordinasyonunu sağlar.
21. Asılma ve sallanmalarla koordinasyonunu sağlar.
22. Taklidi hareketler yapar.
23. Birlikte oyun oynar.
24. Kâğıt yırtar.
25. Kâğıt katlar.
26. Kâğıt yapıştırır.
27. Makasla kâğıt keser.
28. Yoğurma malzemeleri ile ürün elde eder.
29. Boncuk dizer.

30. Artık malzeme kullanarak ürün elde eder.
31. Minderde hareketler yapar.
32. Jimnastik sırasında denge geliştirici hareketler yapar.
33. İple hareketler yapar.
34. Spor yapmanın sağlık açısından önemini fark eder.
35. Sağlığını korumaya özen gösterir.

MODÜLÜN SÜRESİ

Psikomotor Becerileri modülünün süresi 80 ders saatidir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Psikomotor becerileri geliştirme modülü az gören ve total görme engelli bireylerin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.
2. Bireyin ailesi, gün içinde farklı zamanlarda (en az bir saat) bebeği düzgün yüzeyde, yüzükoyun pozisyonda yatırarak yuvarlanmasını, oturmasını ve emeklemesi için gerekli hareketleri keşfetmesine yardımcı olması konusunda bilinçlendirilmelidir.
3. Psikomotor becerileri geliştirme modülünün uygulanmasında bireyin raporları da dikkate alınarak gerekiyorsa bazı uygulamalarda destek alınması sağlanmalıdır.
4. Ailenin bebeğin yatağında tesadüfen temas edebileceği yerlere çeşitli nesnelere bırakmalı, uzanabileceği uzaklığa toplar, bloklar veya çingirak vb. ses çıkaran özellikte nesnelere koymalıdır. Bu nesnelere elden ele geçirebilmesi, baş ve işaret parmağı ile kavraması konusunda aileye gerekli bilgiler verilmesi gerekmektedir.
5. Birey fiziksel gelişim açısından hazır olduğunda, eşyalara tutunarak ayağa kalkabilmesi ve yürüyebilmesi için uygun ortamlar hazırlanarak bireyin aile tarafından cesaretlendirilmesi gerekmektedir.
6. Birey destekle yürümeye ve nesnelere çekmeye hazır olduğunda araba, küçük sandalye vb. itilen çekilen oyuncaklarla oynaması için aile tarafından desteklenmelidir.
7. Uygun görülen fizik hareketlerinin tekrarı ve planlı bir eğitimle ince ve kaba motor becerilerinin daha aktif duruma ulaşması sağlanabileceği (hamurla oynama, boncuk dizme, kâğıt katlama, topla oynama, yüzme vb.) konusunda aile bilgilendirilmeli ve modülde yer alan etkinliklerin okul dışında da desteklenmesi sağlanmalıdır. Örneğin, bireyin sokakta oynanan hareketli oyunlara katılması ve başarılı olabilmesi için gereken bedensel olgunluğa erişmesi, kendine fırsat tanınması, deneyim kazanması, kendine

güvenmesi ve fiziksel gelişiminde istenilen davranışları göstermesi için aile yönlendirilmelidir.

8. Bireylerin yanlış uygulamaları düzeltilirken mümkün olduğu kadar onların bir seferde düzeltebilecekleri yanlışlıklar zamanında, yaptıkları bütün yanlışlıklar ise yavaş yavaş ortadan kaldırılmalıdır.
9. Bireylerin zaman zaman becerileri unuttukları da düşünülerek öğretmenler veya uygulayıcılar tarafından bilgiler tekrarlanmalıdır.
10. Saptanan psikomotor davranışların nasıl yapılacağı bireylere yeteri kadar gösterilmeli ve tüm materyaller inceletilerek tanıtılmalıdır. Bu iş için en uygun metot seçilmelidir.
11. Psikomotor becerileri geliştirme modülünü kazandırma ile ilgili çalışmalar bireye oyun ortamı içinde eğlenceli şekilde yapılmalıdır.
12. Bireyin temel hareket becerilerini olgunluk düzeyinde başarabilmesi için bireye deneyim sağlayacağı düşünülen asker gibi yürüme, parmak ucunda yürüme, yuvarlanan topa tekme atma, öne takla atma, tek ayak üzerinde sıçrama, çizgi çalışmaları ve kâğıt katlama vb. değişik uygulamaların yaptırılması gerekmektedir.
13. Psikomotor gelişim becerilerini kazandırma ile ilgili çalışmalarda düşme, çarpma, yarananma vb. durumlara karşı gereken her türlü güvenlik tedbirlerinin alınması gerekmektedir.
14. Küçük kas becerilerini geliştirme çalışmalarında makasla kâğıt kesme becerisinin öğretimi yapılırken bireyin kendine zarar vermesini engellemek için yuvarlak uçlu makasla kesme çalışmaları yapılmalıdır.
15. Bireyin görme engelli olmasından dolayı psikomotor gelişim becerilerini kazandırma ile ilgili çalışmalarda çalışılacak materyallerin dokusal özellikleri hissetmesi, değişik ağırlık, incelik ve kalınlıktaki nesnelere arasındaki farklılıkları ayırt etmesi sağlanmalıdır.
16. Esnekliği artırıcı çalışmalar yapılırken baştan ayağa doğru veya ayaktan başa doğru kasların esnetilmesi şeklinde bir sıra izlenmelidir.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. VÜCUT HAREKETLERİ

1. Vücut Bölümlerinin Hareketi
2. Nesne Çalışmaları

B. DÜZEN ALIŞTIRMALARI

1. Temel Duruşlar
2. Oturuşlar
3. Dizilişler
4. Dönüşler

C. TEMEL HAREKETLER

1. Esnekliği Arttırıcı Hareketler
2. Yürüyüşler
3. Yürüme ve Koordinasyon
4. Koşularla Dayanıklılık
5. Koşularla Koordinasyon
6. Sıçrayışlar
7. Kaldırma ve Taşımalarda Koordinasyon
8. Asılma ve Sallanmalarda Koordinasyon

Ç. OYUN OYNAMAMA

1. Taklidi Hareketler
2. Birlikte Oyun Oynama

D. KÜÇÜK KAS BECERİLERİ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

1. Kağıt Çalışmaları
2. Yoğurma Çalışmaları
3. Boncuk Dizme Çalışmaları
4. Artık Malzeme Çalışmaları

E. JİMNASTİK

1. Minder Hareketleri
2. Jimnastik Sırasında Hareketler
3. İple Hareketler

F. SPOR VE SAĞLIK

1. Spor ve Sağlık İlişkisi
2. Sağlığı Koruma

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Psikomotor Becerileri Geliştirme modülünde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

- a. Psikomotor becerileri değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu'nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak

işaretlenmelidir. “Açıklama” bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.

- b. Kaba Değerlendirme Formu’na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve yardımda bulunulmamalıdır.
- c. Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.
- ç. Kaba değerlendirmeye başlamadan önce görme yetersizliği olan birey ile aile bu değerlendirmenin hangi amaçla ve ne için yapıldığı konusunda bilgilendirilmelidir. Böylece değerlendirmeye başlamadan önce ailenin görüşleri alınmış, bireyin yapılacak olan uygulamaya ilişkin tereddütleri giderilmiş olacaktır.

B. Öğretim Öncesi Değerlendirme

- a. Çalışmaya başlamadan önce özel gereksinimli bireyin fiziksel ihtiyaçları (yemek, tuvalet vb.) mutlaka giderilmelidir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle çalışılacak aşamanın analizi yapılmalıdır.
- c. Öğretim öncesi değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu’nda yer alan “Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa işaretlenmelidir.
- ç. Yapılan kaba değerlendirme sonucunda psikomotor becerilerinden “Ayakta duruşlar ile ilgili becerileri gösterir.” kazanımının yetersiz olduğu ve bağımsız olarak yapılamadığı varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.
- d. “Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa “ayakta duruşları gösterme” ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapamadığına bakılır.
- e. “Öğretim Öncesi Değerlendirmede” öncelikle ele alınan “Ayakta duruşlar ile ilgili becerileri gösterir” kazanımının analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: a)"Rahat ol" duruşu yapar. b)"Hazır ol" duruşu yapar. c)Parmak ucunda durur. ç)Tek ayak üzerinde durur. d)Kartal duruşu yapar. e)Planör duruşu yapar. f)Çömelme duruşu yapar.
- f. “Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa ayakta duruş becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapmadığına bakılır. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO, fiziksel yardım ile gerçekleştiriliyor ise FY yazılır.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

- a. Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, her ders saati sonunda Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan "Öğretim Sürecini Değerlendirme" sütununa işaretlenir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda bireye "Ayakta duruşlar ile ilgili becerileri gösterir." kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.
- c. Her ders saati öğretiminin sonunda bireyin becerinin hangi basamağında kaldığı Performans Kayıt Tablosun'nda "Öğretim Sürecini Değerlendirme" sütununa işlenir. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO, fiziksel yardımla gerçekleştiriyor ise FY sütununa "X" işareti ile işlenir.
- ç. "Performans Kayıt Tablosu" sonunda yer alan "Aile Bilgilendirme" bölümünde, "Ayakta duruşlar ile ilgili becerileri gösterir." kazanımının hem öğretimi hem de kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Ç. Son Değerlendirme

Örnek alınan kazanım "ayakta durma ile ilgili becerileri gösterme" becerisi olduğu için öğretim sürecinde yapmış olduğumuz son ders saati değerlendirmesi, aynı zamanda bireyin bu kazanım için son değerlendirilmesi olacaktır. Bu nedenle ayrı bir form hazırlanmamıştır.

D. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

- a. Bireyin gelişimi, öğretim sürecini değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'na işlenmiştir.
- b. Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise "+" olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) "-" olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya "+" konur.
- c. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan gerçekleştirilemeyen ya da öğretimi yapılamayan kazanımların gerekçeleri, ayrıntılı olarak (1. Öğretime hiç başlanmadı ise

gerekçeleri 2. Öğretime başlanmış olmasına rağmen kazanım gerçekleştirilemedi ise hangi alt basamakta kaldığı) “RAM Bilgilendirme” bölümünde açıklanacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ

Kaba Değerlendirme Formu (Görme Engellilerde Psikomotor Becerileri)

PSİKOMOTOR BECERİLERİ KABA DEĞERLENDİRME FORMU			
Adı Soyadı:		Uygulama Tarihi:	
Doğum Tarihi:			
	Bildirim	Evet Hayır	Açıklamalar
1	Önündeki nesnelere tutar.	-	
2	Yüzükoyun yatarken vücudunu kaldırır.	-	
3	Yüzükoyun yatarken hareketler yapar.	-	
4	Desteksiz oturur.	-	
5	Emekleme davranışı edinir.	-	
6	Ayakta durma davranışı edinir.	-	
7	Oturma davranışı edinir.	-	
8	Yürüme davranışı edinir.	-	
9	Çömelme davranışını edinir.	-	
10	Vücut koordinasyonunu sağlar.	-	
11	Vücut esnekliği edinir.	-	
12	Vücudun bölümlerini tanıır.	-	
13	Çeşitli şekillerde ayakta duruşlar yapar.	-	
14	Çeşitli şekillerde dizilişler yapar.	-	
15	Çeşitli şekillerde dönüşler yapar.	-	
16	Çeşitli şekillerde yürüyüşler yapar.	-	
17	Yürüyerek koordinasyonunu sağlar.	-	
18	Koşularla koordinasyonunu sağlar.	-	
19	Çeşitli şekillerde sıçrayışlar yapar.	-	
20	Kaldırma ve taşımalarla koordinasyonunu sağlar.	-	
21	Asılma ve sallanmalarla koordinasyonunu sağlar.	-	
22	Taklidi hareketler yapar.	-	
23	Birlikte oyun oynar.	-	
24	Kâğıt yırtar.	-	

25	Kâğıt katlar.	-	
26	Kâğıt yapıştırır.	-	
27	Makasla kâğıt keser.	-	
28	Yoğurma malzemeleri ile ürün elde eder.	-	
29	Boncuk dizer.	-	
30	Artık malzeme kullanarak ürün elde eder.	-	
31	Minderde hareketler yapar.	-	
32	Jimnastik sırasında denge geliştirici hareketler yapar.	-	
33	İple hareketler yapar.	-	
34	Spor yapmanın sağlık açısından önemini fark eder.	-	

Aile Bilgilendirme

1. Bu ay içerisinde çocuğunuza ayakta duruşlar ile ilgili beceri kazandırma çalışması yapılmıştır. Ayakta duruşlar ile ilgili becerilerin kalıcı olabilmesi için evde, bahçede farklı ortamlarda yukarıda belirtilen yönergeler doğrultusunda tekrarlar yapılması gerekmektedir.

2. Bireyin ayakta duruşlar ile ilgili becerileri kazanıp kazanamadığını değerlendirirken tüm faktörleri göz önünde bulundurunuz. Örneğin çalıştığı ortamın düz bir zemin olmasına dikkat edin. Ortamda çocuğu düşürecek, bireyin çarpacağı, yaralanmasına sebep olacak araçların ortamdaki kaldırılmasını sağlayın. Parmak ucunda duruş, tek ayak üzerinde duruş, planör duruşu vb. duruşlarda çocuğu sıkmamaya özen gösterin. Sürenin bireyin sıkılmayacağı şekilde ayarlanmasına dikkat edin. Bu çalışmaları oyunlaştırarak yapın. Örneğin “Seninle askerlik oyunu oynayalım.” gibi etkinlikler yapın. “Askerler hazır ol da durur, sen de hazır olda dur bakalım, iyi bir asker olacak mısın?” gibi beceriyi oyunlaştırın. Yönergeleri açık ve tam olarak söyleyin. Bu çalışmaları farklı ortamlarda (parkta, bahçede, evin farklı bölümlerinde) da yapın. Bu çalışmaların beden kaslarının gelişmesi için yapıldığını çocuğa söyleyin.

Açıklamalar

1. Form, öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Formun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.
3. Formun sonunda, aileye yapılan çalışmalarla ilgili bilgilendirmeler yazılacaktır.
4. Her ders saati sonrasında aileye yapılan çalışmalar ve evde yapılabilecek etkinlikler (tekrar) hakkında sözlü ya da yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.
5. Tablodaki “Model Olma” bölümü total görme engelli bireylerde kullanılmaz.
6. Tablodaki “Model Olma” bölümü az gören bireylerde kullanılır.

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı :	Eğitime Başlangıç Tarihi :
Bireyin Yaşı :	Eğitimin Bitiş Tarihi :
Eğitsel Tanısı : Görme Engelli	

KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
Önündeki nesnelere tutar.	+											
Yüzükoyun yatariken vücudunu kaldırır.	+											
Yüzükoyun yatariken hareketler yapar.	-	+										
Desteksiz oturur.		+										
Emekleme davranışı edinir.		-	+									
Ayakta durma davranışı edinir.			+									
Oturma davranışı edinir.			-	+								
Yürüme davranışı edinir.				+								
Çömelme davranışını edinir.					+							
Vücut koordinasyonunu sağlar.					+							
Vücut esnekliği edinir.						+						
Vücudun bölümlerini tanıır.						+						
Çeşitli şekillerde ayakta duruşlar yapar.							+					
Çeşitli şekillerde dizilişler yapar.							+					
Çeşitli şekillerde dönüşler yapar.							-	+				
Çeşitli şekillerde yürüyüşler yapar.								+				
Yürüyerek koordinasyonunu sağlar.								+				
Koşularla koordinasyonunu sağlar.								-	+			
Çeşitli şekillerde sıçrayışlar yapar.									+			
Kaldırma ve taşımalarla koordinasyonunu sağlar.									+			
Asılma ve sallanmalarla koordinasyonunu sağlar.										+		
Taklidi hareketler yapar.										+		
Birlikte oyun oynar.										+		
Kâğıt yırtar.										+		
Kâğıt katlar.										-	+	
Kâğıt yapıştırır.											+	
Makasla kâğıt keser.											+	
Yoğurma malzemeleri ile ürün elde eder.											-	+
Boncuk dizer.												+
Artık malzeme kullanarak ürün elde eder.												+
Minderde hareketler yapar.												-
Jimnastik sırasında denge geliştirici hareketler yapar.												
İple hareketler yapar.												
Spor yapmanın sağlık açısından önemini fark eder.												
Sağlığını korumaya özen gösterir.												

AÇIKLAMA: Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlar, maddeler hâlinde forma işlenir. Kazanıma hangi ay da başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna; kazanım bir ay içinde sonlandırıldıysa

(kazanım gerçekleşti ise) “+” olarak; sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir.
Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

RAM BİLGİLENDİRME

Yukarıda adı geçen bireye “minderde hareketler yapma becerisi” öğretilmiştir. Fakat birey bu becerinin ‘minderin önünde durma’ basamağını fiziksel yardımla yapabilmektedir. Jimnastik sırasında denge geliştirici hareketler yapma, iple hareketler yapma, spor yapmanın sağlık açısından önemini fark etme, sağlığını korumaya özen gösterme becerilerinin öğretilimi için süre yetişmediğinden bir sonraki dönemde öğretilimi yapılacaktır.

Tarih

Veli
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

ÖZBAKIM BECERİLERİ MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

Özbakım becerilerini geliştirebilme

KAZANIMLAR

1. Ellerini yıkar.
2. Ellerini kurular.
3. Ağızını yıkar.
4. Yüzünü yıkar.
5. Yüzünü kurular.
6. Ayağını yıkar.
7. Ayağını kurular.
8. Saçlarını tarar.
9. Dişini fırçalar.
10. Tırnaklarını keser.
11. Tuvalet ihtiyacını giderir.
12. Sakal tıraşı olur.
13. Ped değiştirir.
14. Giysilerini tanır.
15. Farklı ortamlara göre giyilen giysileri tanır.
16. Giysilerde kullanılan aksesuarları tanır.
17. Eldiven çıkarır.
18. Ayakkabı çıkarır.
19. Soket çorap çıkarır.
20. Külotlu çorap çıkarır.
21. Kazak çıkarır.
22. Etek çıkarır.
23. Ceket çıkarır.
24. Pantolon çıkarır.
25. Bere giyer.
26. Şapka giyer.
27. Atkıyı boynuna sarar.
28. Soket çorap giyer.

29. Ayakkabı giyer.
30. Eldiven giyer.
31. Etek giyer.
32. Külotlu  orap giyer.
33. Pantolon giyer.
34. Kazak giyer.
35. Ceket giyer.
36. Çıt  ıt açar.
37. Fermuar açar.
38. Düğme açar.
39. Kemer  ıkarır.
40. Kemer takar.
41. Çıt  ıt kapatır.
42. Fermuar kapar.
43. Düğme ilikler.
44. Ayakkabı bağcığı  ozer.
45. Bağcık bağlar.
46. Ayakkabı bağcığı takar.
47. Kemer takar.
48. Kravat bağlar.

MODÜLÜN SÜRESİ

Özbakım Becerileri modülünün süresi 180 ders saatidir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Özbakım Becerilerini Geliştirme modülü az gören ve total görme engelli bireylerin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.
2. Görme engelli bireye yönelik olarak hazırlanan bu modüldeki kazanımlar aşamalı bir örüntü göstermektedir.
3. Görme yetersizliğinden etkilenmiş bireyin bu becerileri (kişisel temizlik ve bakım, giyinme, soyunma vb.) bağımsız olarak gerçekleştirebilmesi için aile, bireye karşı aşırı koruyucu olmaması konusunda bilinçlendirilmelidir.

4. Beceri öğretiminde dikkat edilmesi gereken görme yetersizliğinden etkilenmiş bireye ortamda bulunan ve öğretimde kullanılacak araç ve gereçlerin öğretmen veya uygulayıcı tarafından tanıtılması ve incelenmesi sağlanmalıdır.
5. Beceri, görme yetersizliğinden etkilenmiş bireye öğretilmeden önce öğretmen veya uygulayıcı tarafından öğretilecek becerinin ne olduğu ve bireyin bu beceriyi öğrendiğinde beceriyi ne zaman ve nerede kullanacağını anlatılması gerekmektedir.
6. Beceri öğretiminde görme engelli birey beceriyi bağımsız olarak gerçekleştirinceye kadar öğretim sırasında verilen fiziksel yardım ve ipuçları aşamalı bir şekilde geri çekilmelidir (tam fiziksel yardım, tam sözel ipucu vb).
7. Becerileri öğretirken ev içi düzenlemelerde yapılması gerekenler hakkında aileye gerekli bilgiler ayrıntılı olarak verilmeli, ayrıca öğretmen veya uygulayıcı, üniversitelerde görme engelliler alanında eğitim veren bölümler tarafından aileye destek sağlanmalıdır (dökülmeye, çarpmaya, yaralanmaya vb. neden olabilecek eşya ve araçların bulunduğu ortamların düzenlenmesi hakkında gerekli bilgilerin verilmesi vb) .
8. Kişisel bakım becerilerinin öğretiminde bireye ait olan kişisel temizlik ve bakım malzemelerinin kullanılması ve kullanılan bu malzemelerin (sabun, havlu, tırnak makası, tıraş fırçası, diş macunu, diş fırçası) bireyin kolayca ulaşabileceği yerlerde bulundurulmaları sağlanmalıdır.
9. Bireylerde tuvalet becerisi eğitime başlandığında giydiği giysilerin basit ve kolayca çıkarıp giyebileceği türden olması, tuvaletin birey için kullanışlı ve uygun ölçülerde düzenlenmesi tuvalet becerisi öğretiminde kullanılacak araçların (sifon, tuvalet kâğıdı, sabun) bireyin kolayca erişebileceği ve belirli bir yerde bulundurulması sağlanmalıdır.
10. Giyinme ve soyunma becerisi öğretimine başlandığında bireyin yaş özelliklerine uygun olması, kullanacağı eşyaların belli özelliklerinin (kazağın etiket kısmı, eteğin fermuarının yeri, kemer ve bacak kısımları vb.) detaylı olarak açıklanması ve ailenin de bu konularda bilinçlendirilmesi öğretmen veya uygulayıcı tarafından sağlanmalıdır.
11. Giysi aksesuarlarını kullanma becerisi öğretimi sırasında, aksesuarların bireyin yaş özelliklerine göre ve kullanabileceği uygunlukta (kolay açılıp kapanması, kravat, fular, kemer vb. aksesuar boyutlarının uygun olması) seçilmesi gerekmektedir.
12. Tüm becerilerin öğretiminde kullanılacak öğretim yönteminin öğretmen veya uygulayıcı tarafından aileye açık, net ve uygulamalı olarak anlatılması gerekmektedir (el yıkama öğretiminde yapılacak fiziksel yardımın bireyin arka çaprazında durularak yapılması gerektiği vb.) .
13. Kişisel bakım becerilerinin öğretiminde bireylerin kendi bakımlarını ve temizliklerini bağımsız olarak gerçekleştirmeyi öğrenirken izlemeleri gereken sıra ile bunları ne zaman yapmaları gerektiği konusunda karar vermeyi bilmeleri sağlanmalıdır.

14. Giyinme ve soyunma becerisi öğretimine başlandığında bireyin kullanacağı giysilerin ilgili bölümlerinde bireyin yaş özelliklerine uygun materyallerin kullanılmış olmasına ailenin dikkat etmesi gerekmektedir (düğmenin büyüklüğü, fermuarın boyutu, fermuar kalınlığı, kravat, fular, ayakkabı bağlama düzeneği vb.).
15. Dişlerini fırçalaması ve peçete kullanması için yemek sonrasında aile bunları nasıl yaptığını anlatarak ve bunlara ilişkin sesleri dinleterek görme engelli bireye model olması gerekmektedir.
16. Görme engelli bireyin, kıyafetlerin ön- arka, düz-ters taraflarını bulabilmesi için etiket, çarpı işareti veya düğme gibi bir işaret koyulması sağlanmalıdır. Bireye bu işaretleri nasıl kullanacağı anlatılmalıdır.
17. Aile, görme engelli bireyin giysilerini çıkarıp giydirirken aynı zamanda neler yaptığını da anlatmalıdır (Şimdi kazağın kolunu çıkarıyorum. Bu kazağın kolu şimdi çıktı vb.).

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. KİŞİSEL TEMİZLİK VE BAKIM

1. Vücut Temizliği

- a. Elleri yıkama ve kurulama
- b. Yüzü yıkama ve kurulama
- c. Ayaklarını yıkama ve kurulama
- ç. Ağız temizliği

2. Kişisel Bakım

- a. Saç tarama
- b. Tırnak kesme
- c. Sakal tıraşı
- ç. Ped değiştirme

3. Tuvalet İhtiyacını Giderme

B. GİYSİLERİ ÇIKARMA VE GİYME

1. Eldiven Çıkarma ve Giyme
2. Ayakkabı Çıkarma ve Giyme
3. Çorap Çıkarma ve Giyme
4. Kazak Çıkarma ve Giyme
5. Etek Çıkarma ve Giyme
6. Ceket Çıkarma ve Giyme

7. Pantolon Çıkarma ve Giyme
8. Bere Çıkarma ve Giyme
9. Şapka Çıkarma ve Giyme
10. Atkıyı Boynuna Sarma

C. GİYSİ AKSESUARLARININ KULLANIMI

1. Çıt Çıt Açma ve Kapama
2. Fermuar Açma ve Kapama
3. Düğme Açma ve İlikleme
4. Kemer Çıkartma ve Takma
5. Bağcık Bağlama
6. Ayakkabı Bağcığı Çözme ve Takma
7. Kravat Bağlama

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Özbakım Becerileri Geliştirme Modülünde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

- a. Özbakım becerileri değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu'nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak işaretlenmelidir. "Açıklama" bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.
- b. Kaba Değerlendirme Formu'na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve yardımda bulunulmamalıdır.
- c. Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.
- ç. Kaba değerlendirmeye başlamadan önce görme yetersizliği olan birey ile aile bu değerlendirmenin hangi amaçla ve ne için yapıldığı konusunda bilgilendirilmelidir. Böylece değerlendirmeye başlamadan önce ailenin görüşleri alınmış, bireyin yapılacak olan uygulamaya ilişkin tereddütleri giderilmiş olacaktır.

B. Öğretim Öncesi Değerlendirme

- a. Çalışmaya başlamadan önce özel gereksinimli bireyin fiziksel ihtiyaçları (yemek, tuvalet vb.) mutlaka giderilmelidir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle çalışılacak aşamanın analizi yapılmalıdır.
- c. Öğretim öncesi değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan "Öğretim Öncesi Değerlendirme" sütununa işaretlenmelidir.
- ç. Yapılan kaba değerlendirme sonucunda özbakım becerilerinden "Ellerini yıkar." kazanımının yetersiz olduğu ve bağımsız olarak yapılamadığı varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.
- d. "Öğretim Öncesi Değerlendirme" sütununa "ellerini yıkama." becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilir ve yapıp yapamadığına bakılır.
- e. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle ele alınan "Ellerini yıkar." kazanımının analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: a) Musluğu açar. b) Sabunu alır. c) Ellerini suyla ıslatır. ç) Sabunu elleri arasında köpürtür. d) Ellerini ovalar. e) Sabunu yerine koyar. f) Ellerini durular. g) Musluğu kapatır.
- f. "Öğretim Öncesi Değerlendirme" sütununa "ellerini yıkama" becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapmadığına bakılır. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO, fiziksel yardım ile gerçekleştiriliyor ise FY yazılır.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

- a. Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, her ders saati sonunda Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan "Öğretim Sürecini Değerlendirme" sütununa işaretlenir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda bireye "Ellerini yıkar." kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.
- c. Her ders saati öğretiminin sonunda bireyin becerinin hangi basamağında kaldığı Performans Kayıt Tablosu'nda "Öğretim Sürecini Değerlendirme" sütununa işlenir. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO, fiziksel yardımla gerçekleştiriyor ise FY, sütununa "X" işareti ile işlenir.

- ç. Performans Kayıt Tablosu sonunda yer alan “Aile Bilgilendirme” bölümünde, “Ellerini yıkar.” kazanımının hem öğretiminin hem de kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Ç. Son Değerlendirme

Örnek alınan kazanım “ellerini yıkama” becerisi olduğu için öğretim sürecinde yapmış olduğumuz son ders saati değerlendirmesi, aynı zamanda bireyin bu kazanım için son değerlendirilmesi olacaktır. Bu nedenle ayrı bir form hazırlanmamıştır.

D. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

- a. Bireyin gelişimi, öğretim sürecini değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu’na işlenmiştir.
- b. Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.
- c. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan gerçekleştirilemeyen ya da öğretimi yapılamayan kazanımların gerekçeleri, ayrıntılı olarak (1. Öğretime hiç başlanmadı ise gerekçeleri 2. Öğretime başlanmış olmasına rağmen kazanım gerçekleştirilemedi ise hangi alt basamakta kaldığı) “RAM Bilgilendirme” bölümünde açıklanacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ

Kaba Değerlendirme Formu (Görme Engellilerde Özbakım Becerileri)

ÖZBAKIM BECERİLERİ KABA DEĞERLENDİRME FORMU			
Adı Soyadı:		Uygulama Tarihi:	
Doğum Tarihi:			
NO	BİLDİRİM	Evet Hayır	Açıklamalar
1	Ellerini yıkar.	-	
2	Ellerini kurular.	-	
3	Ağzını yıkar.	-	
4	Yüzünü yıkar.	-	
5	Yüzünü kurular.	-	
6	Ayağını yıkar.	-	
7	Ayağını kurular.	-	
8	Saçlarını tarar.	-	
9	Dişini fırçalar.	-	
10	Tırnaklarını keser.	-	
11	Tuvalet ihtiyacını giderir.	-	
12	Sakal tıraşı olur.	-	
13	Ped değiştirir.	-	
14	Giysilerini tanır.	-	
15	Farklı ortamlara göre giyilen giysileri tanır.	-	
16	Giysilerde kullanılan aksesuarları tanır.	-	
17	Eldiven çıkarır.	-	
18	Ayakkabı çıkarır.	-	
19	Soket çorap çıkarır.	-	
20	Külotlu çorap çıkarır.	-	
21	Kazak çıkarır.	-	
22	Etek çıkarır.	-	
23	Ceket çıkarır.	-	
24	Pantolon çıkarır.	-	
25	Bere giyer.	-	

26	Şapka giyer.	-	
27	Atkıyı boynuna sarar.	-	
28	Soket çorap giyer.	-	
29	Ayakkabı giyer.	-	
30	Eldiven giyer.	-	
31	Etek giyer.	-	
32	Külotlu çorap giyer.	-	
33	Pantolon giyer.	-	
34	Kazak giyer.	-	
35	Ceket giyer.	-	
36	Kazak katlar.	-	
37	Çıt çıt açar.	-	
38	Fermuar açar.	-	
39	Düğme açar.	-	
40	Kemer çıkarır.	-	
41	Kemer takar.	-	
42	Çıt çıt kapatır.	-	
43	Fermuar kapar.	-	
44	Düğme ilikler.	-	
45	Ayakkabı bağcığı çözer.	-	
46	Bağcık bağlar.	-	
47	Ayakkabı bağcığı takar.	-	
48	Kemer takar.	-	
49	Kravat bağlar.	-	

Bireyin Adı Soyadı:
Kazanım : Ellerin yıkar.

PERFORMANS KAYIT TABLOSU

Ait Olduğu Ay:

BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR/YÖNERGE	Öğretim Öncesi Değerlendirme	ÖĞRETİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME																																				
				BİREYSEL												GRUP																								
				1. DERS		TARİH		2. DERS		TARİH		3. DERS		TARİH		4. DERS		TARİH		5. DERS		TARİH		6. DERS		TARİH		1. DERS		TARİH		2. DERS		TARİH		3. DERS		TARİH		4. DERS
1-Ellerini yıkar.				B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	
a. Musluğu açar.	%100	a. Musluğu aç.	-	+																																				
b. Sabunu alır.	%100	b. Sabunu al.	-				+			+																														
c. Ellerin suyla ıslatır.	%100	c. Ellerin suyla ıslat.	-								+																													
ç. Sabunu elleri arasında köpürtür.	%100	ç. Sabunu ellerinin arasında köpürt.	-											+	+																									
d. Ellerin ovalar.	%100	d. Ellerin ovalar.	-													+																								
e. Sabunu yerine koyar.	%100	e. Sabunu yerine koy.	-																		+																			
f. Ellerin durular.	%100	f. Ellerin durular.	-																																					
g. Musluğu kapatır.	%100	g. Musluğu kapat.	-																																					

Kısaltmalar: B = Bağımsız Sİ=Sözel İpucu MO=Model Olma FY= Fiziksel Yardım

Aile Bilgilendirme

1. Bu ay içerisinde çocuğunuza “ellerini yıkama” ve “ellerini kurulama” becerisini kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. “Ellerini yıkama” ve “ellerini kurulama” becerisinin kalıcı olabilmesi için evde yukarıda belirtilen yönergeler doğrultusunda tekrarlar yapılması gerekmektedir.

2. Çocuğunuzun ellerini yıkama becerisinde 1. basamak olan "musluğu açma" becerisini kazanıp kazanmadığını değerlendirirken tüm faktörleri göz önünde bulundurunuz. Örneğin; musluğunuzun yüksekliği, musluk başlığının sertliği, bireyin parmak kaslarının gelişiminin tamamlanıp tamamlanmadığı, elini yıkacağı yerde zeminin ıslak (kaygan) olması nedeniyle yere sağlam basıp basamadığı gibi durumlara dikkat etmeniz faydalı olacaktır. Çocuğunuza kazandırdığımız davranışa yönelik farklı ortamlarda farklı materyallerle destekleyici çalışmalar yapınız. Örneğin; sadece sensörlü musluk yerine aç-kapa musluk, çevirmeli muslukla da benzer çalışmaları yapmalıyız. Bizler çocuğunuza sıvı sabun kullanımı ile ilgili öğretimimizi yaptık, sizler kalıp sabun ile de benzer çalışmaları yapınız.

3. Bireyle ilgili yaşadığınız her türlü problemde bizleri her zaman arayabileceğinizi ve sizlere her zaman destek vereceğimizi unutmayınız. Çocuğunuz bizim için çok değerlidir.

Açıklamalar

1. Form, öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Formun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.
3. Formun sonunda aileye yapılan çalışmalarla ilgili bilgilendirmeler yazılacaktır.
- 4- Her ders saati sonrasında aileye yapılan çalışmalar ve evde yapılabilecek etkinlikler (tekrar) hakkında sözlü ya da yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.
5. Tablodaki “Model Olma” bölümü total görme engelli bireylerde kullanılmaz.
6. Tablodaki “Model Olma” bölümü az gören bireylerde kullanılır.

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı :	Eğitime Başlangıç Tarihi : .../.../.....											
Bireyin Yaşı :	Eğitimin Bitiş Tarihi : .../.../.....											
Eğitsel Tanısı : Görme Engelli												
KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
Ellerini yıkar.	+											
Ellerini kurular.	+											
Ağzını yıkar.	+											
Yüzünü yıkar.		+										
Yüzünü kurular.		+										
Ayağını yıkar.		+										
Ayağını kurular.		-	+									
Saçlarını tarar.			+									
Dişini fırçalar.			+									
Tırnaklarını keser.			-	+								
Giysilerini tanır.					+							
Eldiven çıkarır.						+						
Ayakkabı çıkarır.						+						
Soket çorap çıkarır.							+					
Külotlu çorap çıkarır.							+					
Kazak çıkarır.							+					
Ceket çıkarır.								+				
Pantolon çıkarır.								+				
Bere giyer.									+			
Şapka giyer.									+			
Atkıyı boynuna sarar.									+			
Soket çorap giyer.									+			
Düğmesini ilikler									-			

RAM BİLGİLENDİRME

Yukarıda adı geçen bireyle düğme ilikleme becerisinin öğretimi yapılmış fakat birey “düğme ilikleme” becerisinin birinci basamağı (Düğmeyi tutar.)’nı fiziksel yardımla yapabilmektedir. Ayakkabı bağcığı çözme, bağcık bağlama, bağcık takma, kemer takma ve kravat bağlama becerilerinin öğretimi için süre yetişmediğinden bir sonraki dönemde öğretim yapılacaktır.

Tarih
Veli
Adı Soyadı
İmza

Tarih
Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

Günlük yaşam becerilerini geliştirebilme

KAZANIMLAR

1. Sıvıları içer.
2. Bardakla sıvı içer.
3. Pipetle sıvı içer.
4. Elle yemek yer.
5. Kaşıkla yemek yer.
6. Çatalla yemek yer.
7. Yemek yeme kurallarına uyar.
8. Kazak katlar.
9. Pantolon katlar.
10. Giysi fırçalar.
11. Ütü yapar.
12. Düğme diker.
13. Ayakkabı boyar.
14. Elde çamaşır yıkar.
15. Çamaşır asar.
16. Kapı açar.
17. Kapı kapatır.
18. Pencere açar.
19. Pencere kapatır.
20. Perde açar.
21. Perde kapar.
22. Çöp toplar.
23. Masa siler.
24. Yer siler.
25. Lavabo temizler.
26. Yatak düzeltir.

27. Elektrik süpürgesi kullanır.
28. Elektrik süpürgesinin toz torbasını değiştirir.
29. Ekmeğe yumuşak gıda maddeleri sürer.
30. Yiyecek doğrar.
31. Yiyecek dilimler.
32. Yiyecek rendeler.
33. Bıçakla yiyecek soyar.
34. Toz içecek hazırlar.
35. Ayran hazırlar.
36. Musluktan bardağa su doldurur.
37. Sürahiden bardağa sıvı doldurur.
38. Karton kutu içindeki sıvıyı bardağa doldurur.
39. Çay demler.
40. Salata hazırlar.
41. Sandviç hazırlar.
42. Tost yapar.
43. Ocak kullanır.
44. Süt ısıtır.
45. Yiyecek haşlar.
46. Hazır çorba pişirir.
47. Tavada yumurta pişirir.
48. Makarna pişirir.
49. Pilav pişirir.
50. Sebze kızartır.
51. Yemek masası hazırlar.
52. Çay servisi yapar.
53. Elde bulaşık yıkar.
54. Ev içinde alınması gereken güvenlik önlemlerini açıklar.
55. Çalar saat kurar.
56. Saç kurutma makinesi kullanır.
57. Telefon kullanır.
58. Radyo kullanır.
59. Televizyon kullanır.
60. MP3 çalar kullanır.

61. Bilgisayar kullanır.
62. Asansör kullanır.
63. Alışveriş yapılan yerleri tanır.
64. Alışveriş yapar.
65. Alışveriş yerlerinde uyulması gereken kuralları belirtir.
66. Sinemada, tiyatrodada uyulması gereken kuralları belirtir.
67. Lokantada, pastanede uyulması gereken kuralları belirtir.

MODÜLÜN SÜRESİ

Günlük Yaşam Becerileri modülünün süresi 240 ders saatidir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Günlük Yaşam Becerilerini Geliştirme Modülü az gören ve total görme engelli bireylerin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.
2. Günlük Yaşam Becerilerini Geliştirme Modülü yetersizlikten etkilenmiş olan bireylerin bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan ev içi becerilerini (ev temizliği, mutfak becerileri, giysi bakımı gibi) bireye kazandırmayı amaçlamaktadır.
3. Öğretime başlamadan önce, öğretilecek beceriyle ilgili araçların önceden belirlenip çalışma sırasında hazır bulundurulması ve araçların tam ve sağlam olması gerekir. Örneğin mutfak becerilerinden çay demleme becerisinin kazandırılması için gerekli olan çaydanlık, demlik, çay vb. araç-gereç temin edilmelidir. Ayrıca kullanılacak araç ve gereçlerin bireyin bireysel gelişim özelliklerine uygun olmasına dikkat edilmelidir.
4. Görme engelli olan bebek yedirilen katı yiyeceklere alıştıktan sonra, bebeğin eline sevdiği yiyeceklerden küçük parçalar vererek (verilen yiyeceğin özelliklerini tanımlayarak) ailenin gözetiminde yemesi için fırsat verilmelidir.
5. Görme engelli bireyin mutfakta bulunan yiyecek paketlerini açmasına, yıkanmış tabak ve bardakları yerleştirmesine, meyveleri yıkamasına, sandviç hazırlamasına, yemek hazırlarken malzemeleri karıştırmasına aileler fırsat vermelidir.
6. Aile, görme engelli bireye yemek saatinde seçenekler sunarak onun farklı tat, koku ve yapıdaki besinleri tanımasını ve yiyecek seçimi konusunda karar verme sürecine katılmasını sağlamalıdır.

7. Bireyin günlük yaşam becerilerini gerçekleştirirken anlam güçlüğü yaşamaması için kısa ve basit cümleler kurarak iletişim kurulmalıdır. Bireyin kullanacağı araç gereç ve eşyalara dokundurulmalı, incelenmeli sonra özellikleri anlatılmalıdır.
8. Bireye günlük yaşam becerileri kazandırılırken çalışmaların yapıldığı ortamda meydana gelebilecek kazaların önlenmesi için dikkatli olunmalı ve gerekli güvenlik tedbirleri alınmalıdır.
9. Öğretim yapılırken ilk aşamada ortamdan gereksiz araç ve gereçler, kesici ve delici aletler kaldırılmalıdır.
10. Giysilerin bakımı yapılırken (giysi düzenleme, düğme dikme, ayakkabı boyama, çamaşır yıkama) sağlıklı koşullarda bireye zarar vermeyecek şekilde yapılmalıdır. (Masanın üzerinde ayakkabı boyama yapılmaması, düğme dikmede iğnenin deliğinden ipin geçmesi için ipin tele takılıp geçirilmesi gibi).
11. Ev temizliği yaparken deterjanları dikkatli kullanması konusunda görme engelli birey bilgilendirilmelidir (çamaşır suyu kullanılacaksa kullanacağı miktarın çok fazla olmamasına dikkat etme vb.).
12. Bireye ev araç gereçlerinin kullanımı öğretilirken kişisel yaşantısında kullanacağı araç gereçlerin öğretilmesine öncelik verilmelidir.
13. Kullanılan araç gereç, elektronik eşya, ocak kullanımlarının öncesinde ve kullanım aşamasında güvenlik önlemlerinin bireye ayrıntılı anlatılması gerekmektedir.
14. Asansör ve telefon kullanımı gibi becerilerde numaraların kabartma olarak işaretlenmesi ve nasıl kullanılacağına anlatılması gerekmektedir.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. BESLENME

1. Sıvı İçme
2. Elle Yeme
3. Kaşıkla Yeme
4. Çatalla Yeme
5. Yemek Yeme Kuralları

B. GİYSİ BAKIMI

1. Giysi Düzenleme
2. Düğme Dikme

3. Ayakkabı Boyama
4. Elde Çamaşır Yıkama

C. EV TEMİZLİĞİ VE DÜZENİ

1. Kapı Açma-Kapama
2. Pencere Açma-Kapama
3. Perde Açma-Kapama
4. Çöp Toplama
5. Yer ve Masa Silme
6. Lavabo Temizleme
7. Yatak Düzeltme

Ç. MUTFAK BECERİLERİ

1. Yiyecek Hazırlama
2. Sıvı İçecekler Hazırlama
3. Sıvıları Doldurma
4. Yiyecek Pişirme
5. Yemek Masasını Hazırlama
6. Elde Bulaşık Yıkama

D. ÇEŞİTLİ ARAÇ GEREÇLERİN KULLANIMI

1. Elektronik Eşyaları Kullanma
2. Çalar Saat Kullanma
3. Asansör Kullanma
4. Telefon Kullanma
5. Evde Güvenlik Önlemleri

E. TOPLUMSAL YAŞAM

1. Alışveriş Yapma
2. Toplumsal Alanlarda Uyulması Gereken Kurallar

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Günlük Yaşam Becerileri Geliştirme modülünde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

- a. Günlük yaşam becerileri değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu (Form 1)'nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak işaretlenmelidir. "Açıklama" bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.
- b. Kaba Değerlendirme Formu'na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve yardımda bulunulmamalıdır.
- c. Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.
- ç. Kaba değerlendirmeye başlamadan önce görme yetersizliği olan birey ile aile bu değerlendirmenin hangi amaçla ve ne için yapıldığı konusunda bilgilendirilmelidir. Böylece değerlendirmeye başlamadan önce ailenin görüşleri alınmış, bireyin yapılacak olan uygulamaya ilişkin tereddütleri giderilmiş olacaktır.

B. Öğretim Öncesi Değerlendirme

- a. Çalışmaya başlamadan önce özel gereksinimli bireyin fiziksel ihtiyaçları (yemek, tuvalet vb.) mutlaka giderilmelidir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle çalışılacak aşamanın analizi yapılmalıdır.
- c. Öğretim öncesi değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu (Form 2) 'nda yer alan "Öğretim Öncesi Değerlendirme" sütununa işaretlenmelidir.
- ç. Yapılan kaba değerlendirme sonucunda günlük yaşam becerilerinden "Kazak katlar." kazanımının yetersiz olduğu ve bağımsız olarak yapılamadığı varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.

- d. “Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa “kazak katlama” becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilir ve yapıp yapamadığına bakılır.
- e. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle ele alınan “Kazak katlar.” kazanımının analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: a. Kazağı alır. b. Kazağı arkası üste gelecek şekilde masanın üzerine serer. c. Kazağın kollarını bedenine üzerine koyar. d. kazağın etek kısmını omuzlar üzerine koyar.
- f. Öğretim öncesi değerlendirme sütununa kazak katlama becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapmadığına bakılır. Her bir alt basamak için; bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO, fiziksel yardım ile gerçekleştiriliyor ise FY, yazılır.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

- a. Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, her ders saati sonunda Performans Kayıt Tablosu’nda yer alan “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa işaretlenir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda bireyle “Kazak katlar.” kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.
- c. Her ders saati öğretiminin sonunda bireyin becerinin hangi basamağında kaldığı Performans Kayıt Tablosu’nda “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa işlenir. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ. model olma ile gerçekleştiriyor ise MO. fiziksel yardımla gerçekleştiriyor ise FY. sütununa “X” işareti ile işlenir.
- ç. Performans Kayıt Tablosu sonunda yer alan “Aile Bilgilendirme” bölümünde, “Kazak katlar.” kazanımının hem öğretiminin hem de kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Ç. Son Değerlendirme

Örnek alınan kazanım “kazak katlama” becerisi olduğu için öğretim sürecinde yapmış olduğumuz son ders saati değerlendirmesi, aynı zamanda bireyin bu kazanım için son değerlendirilmesi olacaktır. Bu nedenle ayrı bir form hazırlanmamıştır.

D. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

- a. Bireyin gelişimi, öğretim sürecini değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'na işlenmiştir.
- b. Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.
- c. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan gerçekleştirilemeyen ya da öğretimi yapılamayan kazanımların gerekçeleri, ayrıntılı olarak (1. Öğretime hiç başlanmadı ise gerekçeleri 2. Öğretime başlanmış olmasına rağmen kazanım gerçekleştirilemedi ise hangi alt basamakta kaldığı) “RAM Bilgilendirme” bölümünde açıklanacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ

Kaba Değerlendirme Formu (Görme Engellilerde Günlük Yaşam Becerileri)

GÜNLÜK YAŞAM BECERİLERİ KABA DEĞERLENDİRME FORMU			
Adı Soyadı:		Uygulama Tarihi:	
Doğum Tarihi:			
	Bildirim	Evet Hayır	Açıklamalar
1	Sıvıları içer.	-	
2	Bardakla sıvı içer.	-	
3	Pipetle sıvı içer.	-	
4	Elle yemek yer.	-	
5	Kaşıkla yemek yer.	-	
6	Çatalla yemek yer.	-	
7	Yemek yeme kurallarına uyar.	-	
8	Kazak katlar.	-	
9	Pantolon katlar.	-	
10	Giysi fırçalar.	-	
11	Ütü yapar.	-	
12	Düğme diker.	-	
13	Ayakkabı boyar.	-	
14	Elde çamaşır yıkar.	-	
15	Çamaşır asar.	-	
16	Kapı açar.	-	
17	Kapı kapatır.	-	
18	Pencere açar.	-	
19	Pencere kapatır.	-	
20	Perde açar.	-	
21	Perde kapar.	-	
22	Çöp toplar.	-	
23	Masa siler.	-	

24	Yer siler.	-	
25	Lavabo temizler.	-	
26	Yatak düzeltir.	-	
27	Elektrik süpürgesi kullanır.	-	
28	Elektrik süpürgesinin toz torbasını değiştirir.	-	
29	Ekmeğe yumuşak gıda maddeleri sürer.	-	
30	Yiyecek doğrar.	-	
31	Yiyecek dilimler.	-	
32	Yiyecek rendeler.	-	
33	Bıçakla yiyecek soyar.	-	
34	Toz içecek hazırlar.	-	
35	Ayran hazırlar.	-	
36	Musluktan bardağa su doldurur.	-	
37	Sürahiden bardağa sıvı doldurur.	-	
38	Karton kutu içindeki sıvıyı bardağa doldurur.	-	
39	Çay demler .	-	
40	Salata hazırlar.	-	
41	Sandviç hazırlar.	-	
42	Tost yapar.	-	
43	Ocak kullanır.	-	
44	Süt ısıtır.	-	
45	Yiyecek haşlar.	-	
46	Hazır çorba pişirir.	-	
47	Tavada yumurta pişirir.	-	
48	Makarna pişirir.	-	
49	Pilavı pişirir.	-	
50	Sebze kızartır.	-	
51	Yemek masası hazırlar.	-	
52	Çay servisi yapar.	-	
53	Elde bulaşık yıkar.	-	

54	Ev içinde alınması gereken güvenlik önlemlerini açıklar.	-	
55	Çalar saat kurar.	-	
56	Saç kurutma makinesi kullanır.	-	
57	Telefon kullanır.	-	
58	Radyo kullanır.	-	
59	Televizyon kullanır.	-	
60	MP3 çalar kullanır.	-	
61	Bilgisayar kullanır.	-	
62	Asansör kullanır.	-	
63	Alışveriş yapılan yerleri tanır.	-	
64	Alışveriş yapar.	-	
65	Alışveriş yerlerinde uyulması gereken kuralları belirtir.	-	
66	Sinemada, tiyatrodaki uyulması gereken kuralları belirtir.	-	
67	Lokantada, pastanede uyulması gereken kuralları belirtir.	-	

Bireyin Adı Soyadı:
Kazanım : Kazak katlar.

PERFORMANS KAYIT TABLOSU

Ait Olduğu Ay:

BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR/YÖNERGE	Öğretim Öncesi Değerlendirme	ÖĞRETİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME																											
				BİREYSEL												GRUP															
				1. DERS	TARİH	2. DERS	TARİH	3. DERS	TARİH	4. DERS	TARİH	5. DERS	TARİH	6. DERS	TARİH	1. DERS	TARİH	2. DERS	TARİH	3. DERS	TARİH	4. DERS	TARİH								
1. Kazak katlar.				B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY	B	Sİ	MO	FY
a. Kazağı alır.	%100	a. Kazağı al.			+																										
b. Kazağı arkası üste gelecek şekilde masanın üzerine serer.	%100	b. Kazağı arkası üste gelecek şekilde masanın üzerine ser.								+	+																				
c. Kazağın kollarını bedenine üzerine koyar.	%100	c. Kazağın kollarını bedenine üzerine koy.														+	+														
ç. Kazağın etek kısmını omuzlar üzerine koyar.	%100	ç. Kazağın etek kısmını omuzlar üzerine koy.																													

Kısaltmalar: B = Bağımsız Sİ=Sözel İpucu MO=Model Olma FY= Fiziksel Yardım

AİLE BİLGİLENDİRME

1. Bu ay içerisinde bireyle “kazak katlama” becerisini kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. “Kazak katlama” becerisinin kalıcı olabilmesi için evde yukarıda belirtilen yönergeler doğrultusunda tekrarlar yapılması gerekmektedir.
2. Çocuğumuzun “kazak katlama” becerisini kazanıp kazanmadığını değerlendirmek için tüm faktörleri göz önünde bulundurunuz; Örneğin çalışmanın yapılacağı masanın bireyin boyuna uygun yükseklikte olmasına dikkat edin. Kazağın önünü ve arkasını bireyin kolay bir şekilde ayırt edebilmesi için etiket veya boncuk dikilerek bireyin kazağın önünü ve arkasını ayırt etmesini sağlayınız.
3. Bireyle ilgili yaşadığınız her türlü problemde bizleri her zaman arayabileceğinizi ve sizlere her zaman destek vereceğimizi unutmayınız. Birey bizim için çok değerlidir.

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı :.....	Eğitime Başlangıç Tarihi : .../.../.....											
Bireyin Yaşı :.....	Eğitimin Bitiş Tarihi : .../.../.....											
Eğitsel Tanısı : Görme Engelli												
KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
Sıvıları içer.	+											
Yemek yeme kurallarına uyar.		+										
Ütü yapar.			+									
Ayakkabı boyar.			+									
Elde çamaşır yıkar			+									
Çamaşır asar.		-	+									
Masa siler.					+							
Yer siler.					+							
Lavabo temizler.					+							
Yatak düzeltir.					-	+						
Elektrik süpürgesi kullanır.						+						
Elektrik süpürgesinin toz torbasını değiştirir.						+						
Ekmeğe yumuşak gıda maddeleri sürer.						+						
Çay demler.								+				
Salata hazırlar.								+				
Sandviç hazırlar.								-	+			
Tost yapar.									+			
Ocak kullanır.									+			
Süt ısıtır.									+			
Çalar saat kurar.												+
Saç kurutma makinesi kullanır.												+
Telefon kullanır.												-
Bilgisayar kullanır.												
Asansör kullanır.												
Alışveriş yapılan yerleri tanır.												
Alışveriş yapar.												
Alışveriş yerlerinde uyulması gereken kuralları belirtir.												
Sinemada, tiyatrodada uyulması gereken kuralları belirtir.												
Lokantada, pastanede uyulması gereken kuralları belirtir.												

AÇIKLAMA: Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlar, maddeler hâlinde forma işlenir. Kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna kazanım bir ay içinde sonlandırıldıysa (kazanım gerçekleşti ise) “+” olarak; sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

RAM BİLGİLENDİRME

Yukarıda adı geçen bireye “telefon kullanma” becerisinin öğretimi aşamasına kadar olan beceriler öğretilmiş fakat telefon kullanma becerisinin birinci basamağı avizeyi tutar basamağında sözel ipucu ile yapma aşamasında kalınmıştır. Radyo kullanma, televizyon kullanma, MP3 çalar kullanma, bilgisayar kullanma, asansör kullanma, alışveriş yapılan yerleri tanıma, alışveriş yapma, alışveriş yerlerinde uyulması gereken kuralları belirtme, sinemada, tiyatrodada uyulması gereken kuralları belirtme, lokantada, pastanede uyulması gereken kuralları belirtme becerilerinin öğretimi için süre yetiştirmediğinden bir sonraki dönemde öğretim yapılacaktır.

Tarih

Veli
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

BAĞIMSIZ HAREKET BECERİLERİ MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

Bağımsız hareket becerilerini geliştirebilme

KAZANIMLAR

1. Dokunarak nesnelerin özelliklerini kavrar.
2. Sesin kaynağını bulur.
3. Sesleri ayırt eder.
4. Kokuları ayırt eder
5. Yön bulur.
6. Paralel arama yöntemiyle nesne bulur.
7. Izgara arama yöntemiyle nesne bulur.
8. Dairesel arama yöntemiyle nesne bulur.
9. Rehberle yürür.
10. Rehberle kapıdan girer.
11. Rehberle kapıdan çıkar.
12. Rehberle merdiven çıkar.
13. Rehberle merdiven iner.
14. Rehberle sandalyeye oturur.
15. Rehberle dar yerden geçer.
16. Rehberle yürürken taraf değiştirir.
17. Rehberle 180 derece döner.
18. Yüksek kol korunma tekniği ile yürür.
19. Alçak kol korunma tekniği ile yürür.
20. Eliyle duvarı takip ederek yürür.
21. Çapraz baston tekniğini ile baston kullanır.
22. Çapraz baston tekniği ile kenar takibi yapar.
23. Çapraz baston tekniğiyle nesne tanır.
24. Sarkaç baston tekniği ile yürür.
25. Bastonla merdiven çıkar.
26. Bastonla merdiven iner.

27. Çapraz baston tekniği ile kaldırım takip eder.
28. Bastonla arabaya biner.
29. Bastonla arabadan iner.
30. Otomatik olmayan asansörü kullanır.
31. Otomatik kapılı asansörü kullanır.
32. Trafik ışıklarına uyar.

MODÜLÜN SÜRESİ

Bağımsız Hareket modülünün süresi 120 ders saatidir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Bağımsız Hareket Becerilerini Geliştirme Modülü az gören ve total görme engelli bireylerin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.
2. Görme engelli bireye modülde yer alan kazanımları (yürüme, sesin kaynağını bulma, koku duyusunu kullanma, rehberle yapılan bağımsız hareket çalışmaları vb.) ailenin, bağımsız olarak gerçekleştirebilmesi için bireye karşı aşırı koruyucu olmaması konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
3. Ailenin, görme engelli bebeğin bağımsız hareket becerilerini geliştirmek için bebeğin ellerinden tutarak kısa süreli yürüme çalışmaları yaptırması ve beceri kazandıkça yardımı azaltması gerekmektedir.
4. Aile, görme engelli birey bağımsız hareket becerilerini kazanıncaya kadar normal bir yürüyüşün nasıl olması gerektiğini öğretmek için bireye yürürken kol ve bacak hareketlerini fiziksel yardımla göstermesi gerekmektedir.
5. Görme engelli bireye yürüme becerisi kazandırılırken öncelikle kısa mesafelerde yürüme çalışmaları yapılmalı, zamanla mesafe artırılarak çalışmalara devam edilmelidir.
6. Görme engelli bireyin tekmelemesi için büyük deniz topları, fırlatma ve yakalama için küçük toplar vererek bireyle oyunlar oynanmalıdır. Bu sayede yürüme ve motor koordinasyon gelişimi sağlanacaktır.
7. Uygulamalar sadece sınıf ortamında yapılmamalıdır. Ailenin, görme engelli bireyin bağımsız hareket becerisini geliştirmek için bireyi sık sık çocuk bahçesine götürerek sallanma, tırmanma, kayma, dengede yürüme, merdiven inme-çıkma vb. etkinlikler yapması gerekmektedir.

8. Bağımsız hareket becerisi, görme yetersizliğinden etkilenmiş bireye öğretilmeden önce eğitim ortamında bulunan ve öğretimde kullanılacak araç ve gereçlerin tanıtılması ve incelenmesi sağlanmalıdır. Öğretilecek becerinin ne olduğu ve bireyin bu beceriyi öğrendiğinde beceriyi ne zaman ve nerede kullanacağını bireye, öğretmen veya uygulayıcı tarafından anlatılması gerekmektedir.
9. Görme engelli bireye bağımsız hareket becerilerini bağımsız olarak gerçekleştirme sürecinde verilen fiziksel yardım ve ipuçları öğretmen veya uygulayıcı tarafından aşamalı bir şekilde geri çekilmelidir.
10. Modüldeki becerileri öğretirken ev içinde dökülmeye, çarpmaya, yaralanmaya vb. neden olabilecek eşya ve araçların bulunduğu ortamların düzenlenmesi hakkında yapılması gerekenler aileye ayrıntılı olarak açıklanmalı ve destek sağlanmalıdır.
11. Görme engelli bireyin bağımsız olarak hareket edebilmesi için uygun ortam hazırlandıktan sonra çevredeki dokunabileceği her şeye dokundurularak bireye basit cümlelerle açıklamalar yapılmalıdır. Bu, görme engelli bireyin çevreyi tanımasını sağlayacaktır.
12. Oyun etkinlikleri bireyin bağımsız hareket becerilerinin gelişimine fayda sağlayacak alışkanlıklar kazanması açısından önemli olduğundan oyun etkinliklerine yeterince yer verilmelidir.
13. Birey görme yetersizliğinden etkilendiği için bağımsız hareket becerilerinde, dokunma, işitme ve koklama duyuları, yön bulma becerilerinde kullanılmalıdır (bireyin mutfaktan gelen kokulara dikkat ederek mutfağın yerini bulabilmesi gibi.).
14. Bireyin bağımsız hareket becerilerini geliştirebilmesi için öğretmen veya uygulayıcılar tarafından aletli ve aletsiz çalışmalara yer verilmelidir. (denge tahtası, halat, çember, ip, top gibi küçük araçlarla hareketler).
15. Görme engelli bireyin rehberle yapacağı çalışmalarda (merdiven inme, merdiven çıkma, rehberle yürürken taraf değiştirme) öğretmenin veya uygulayıcının, çalışmaya alınan bireyin kazanması gereken becerilerde tam olarak bağımsızlaştığına emin olduktan sonra çalışmayı sonlandırması gerekmektedir.
16. Bağımsız hareket becerilerinin öğretimi yapıldıktan sonra bireyin beceriyi işlevsel olarak günlük yaşamında kullanabilmesi için genelleme aşamasına yer verilmelidir (merdiven çıkma becerisinin öğretimi yapıldıktan sonra düz merdivende çıktıktan sonra dönen merdivenden çıkma vb.).
17. Görme engelli bireyin baston becerilerini kavraması için el, kol, bilek, ayak ve vücudundaki diğer kaslarını da rahatlıkla kullanabilmesi gerekmektedir. Birey baston

kullanmaya başladığında, baston bireyin vücut özelliklerine (boy uzunluğu) uygun olmalıdır.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. DUYULARI GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

1. Dokunma
2. İşitme
3. Koklama
4. Yön bulma

B. NESNE BULMA YÖNTEMLERİ

1. Paralel Arama
2. Izgara Arama
3. Dairesel Arama

C. REHBERLE HAREKET ÇALIŞMALARI

1. Yürüme
2. Kapıdan Girme ve Çıkma
3. Merdiven Çıkma ve İnme
4. Sandalyeye Oturma
5. Dar Yerden Geçme
6. Yürürken Taraf Değiştirme
7. 180 Derece Dönme

Ç. KENDİNİ KORUMA TEKNİKLERİ

1. Yüksek Kol Korunma
2. Alçak Kol Korunma
3. Elle Duvar Takibi

D. BASTON TEKNİKLERİ

1. Çapraz Baston
2. Sarkaç Baston

E. BASTONLA YÜRÜME ÇALIŞMALARI

1. Merdiven İnme – Çıkma
2. Arabaya Binme – İnme

F. ASANSÖR KULLANIMI

1. Otomatik Asansör
2. Elle Kullanılan Asansör

G. TRAFİK IŞIKLARI

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bağımsız Hareket Becerilerini Geliştirme Modülü'nde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

- a. Bağımsız hareket becerileri değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu (Form1)'nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak işaretlenmelidir. "Açıklama" bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.
- b. Kaba Değerlendirme Formu'na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve yardımda bulunulmamalıdır.
- c. Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.
- ç. Kaba değerlendirmeye başlamadan önce görme yetersizliği olan birey ile aile bu değerlendirmenin hangi amaçla ve ne için yapıldığı konusunda bilgilendirilmelidir. Böylece değerlendirmeye başlamadan önce ailenin görüşleri alınmış, bireyin yapılacak olan uygulamaya ilişkin tereddütleri giderilmiş olacaktır.

B. Öğretim Öncesi Değerlendirme

- a. Çalışmaya başlamadan önce özel gereksinimli bireyin fiziksel ihtiyaçları (yemek, tuvalet vb.) mutlaka giderilmelidir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle çalışılacak aşamanın analizi yapılmalıdır.
- c. Öğretim öncesi değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan "Öğretim Öncesi Değerlendirme" sütununa işaretlenmelidir.

- ç. Yapılan kaba değerlendirme sonucunda bağımsız hareket becerilerinden “Rehberle dar yerden geçer.” kazanımının yetersiz olduğu ve bağımsız olarak yapılamadığı varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.
- d. “Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa “rehberle dar yerden geçme” becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapamadığına bakılır.
- e. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle ele alınan “Rehberle dar yerden geçer.” kazanımının analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: 1) Rehberle görme engelli dar yere kadar yürür. 2) Görme engelli, rehberin kolunun arkasına geçer. 3) Görme engelli, rehberin tuttuğu kolunu düz bir şekilde uzatarak geriye çeker. 4) Görme engelli, rehberin arkasına gelecek şekilde yana doğru yarım adım atar. 5) Görme engelli ve rehber dar yer boyunca yürür. 6) Geniş alana geldiklerinde görme engelli kolunu rehberin vücudunun yan tarafına getirir. 7) Görme engelli dirseğini bükerek yarım adım yana geçer.)
- f. Öğretim öncesi değerlendirme sütununa rehberle dar yerden geçme becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapmadığına bakılır. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO, fiziksel yardım ile gerçekleştiriliyor ise FY yazılır.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

- a. Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, her ders saati sonunda Performans Kayıt Tablosu’nda yer alan “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa işaretlenir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda bireyle “Rehberle dar yerden geçer.” kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.
- c. Her ders saati öğretiminin sonunda bireyin becerinin hangi basamağında kaldığı Performans Kayıt Tablosu’nda “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa işlenir. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO, fiziksel yardımla gerçekleştiriyor ise FY, sütununa “X” işareti ile işlenir. Tablodaki

“Model Olma” bölümü total görme engelli bireylerde kullanılmaz, az gören bireylerde kullanılır.

- ç. Performans Kayıt Tablosu sonunda yer alan “Aile Bilgilendirme” bölümünde, “Rehberle dar yerden geçer.” kazanımının hem öğretiminin hem de kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.
- d. Form, öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
- e. Formun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.
- f. Her ders saati sonrasında aileye yapılan çalışmalar ve evde yapılabilecek etkinlikler (tekrar) hakkında sözlü ya da yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.

Ç. Son Değerlendirme

Örnek alınan kazanım “rehberle dar yerden geçme” becerisi olduğu için öğretim sürecinde yapılan son ders saati değerlendirmesi, aynı zamanda bireyin bu kazanım için son değerlendirilmesi olacaktır. Bu nedenle ayrı bir form hazırlanmamıştır.

D. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

- a. Bireyin gelişimi, öğretim sürecini değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu’na işlenmiştir.
- b. Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.
- c. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan gerçekleştirilemeyen ya da öğretimi yapılamayan kazanımların gerekçeleri, ayrıntılı olarak (1. Öğretime hiç başlanmadı ise gerekçeleri 2. Öğretime başlanmış olmasına rağmen kazanım gerçekleştirilemedi ise hangi alt basamakta kaldığı) “RAM Bilgilendirme” bölümünde açıklanacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ

Kaba Değerlendirme Formu

(Görme Engellilerde Bağımsız Hareket Becerileri)

BAĞIMSIZ HAREKET BECERİLERİ KABA DEĞERLENDİRME FORMU			
Adı Soyadı:		Uygulama Tarihi:	
Doğum Tarihi:			
	Bildirim	Evet Hayır	Açıklamalar
1	Dokunarak nesnelere özelliklerini kavrar.	-	
2	Sesin kaynağını bulur.	-	
3	Sesleri ayırt eder.	-	
4	Kokuları ayırt eder.	-	
5	Yön bulur.	-	
6	Paralel arama yöntemiyle nesne bulur.	-	
7	Izgara arama yöntemiyle nesne bulur.	-	
8	Dairesel arama yöntemiyle nesne bulur.	-	
9	Rehberle yürür.	-	
10	Rehberle kapıdan girer.	-	
11	Rehberle kapıdan çıkar.	-	
12	Rehberle merdiven çıkar.	-	
13	Rehberle merdiven iner.	-	
14	Rehberle sandalyeye oturur.	-	
15	Rehberle dar yerden geçer.	-	
16	Rehberle yürürken taraf değiştirir.	-	
17	Rehberle 180 derece döner.	-	
18	Yüksek kol korunma tekniği ile yürür.	-	
19	Alçak kol korunma tekniği ile yürür.	-	
20	Eliyle duvarı takip ederek yürür.	-	
21	Çapraz baston tekniğini ile baston kullanır.	-	
22	Çapraz baston tekniği ile kenar takibi yapar.	-	
23	Çapraz baston tekniğiyle nesne tanır.	-	

24	Sarkaç baston tekniği ile yürür.	-	
25	Bastonla merdiven çıkar.	-	
26	Bastonla merdiven iner.	-	
27	Çapraz baston tekniği ile kaldırım takip eder.	-	
28	Bastonla arabaya biner.	-	
29	Bastonla arabadan iner.	-	
30	Otomatik olmayan asansörü kullanır.	-	
31	Otomatik kapılı asansörü kullanır.	-	
32	Trafik ışıklarına uyar.	-	

Bireyin Adı Soyadı:

Kazanım : Rehberle dar yerden geçer.

PERFORMANS KAYIT TABLOSU

Ait Olduğu Ay:

BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR/YÖNERGE	Öğretim Öncesi Değerlendirme	ÖĞRETİM SÜRECİNİ DEĞERLENDİRME																																			
				BİREYSEL												GRUP																							
				1. DERS		TARİH		2. DERS		TARİH		3. DERS		TARİH		4. DERS		TARİH		5. DERS		TARİH		6. DERS		TARİH		1. DERS		TARİH		2. DERS		TARİH		3. DERS		TARİH	
1. Rehberle dar yerden geçer.				B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY	B	S.I	MO	FY				
a. Rehber ve görme engelli dar yere kadar yürür .	%100	a. Rehber ve görme engelli dar yere kadar yürür .	-				+	+																															
b. Görme engelli, rehberin kolunun arkasına geçer.	%100	b. Rehberin kolunun arkasına geç.	-					+																															
c. Görme engelli, rehberin tuttuğu kolunu düz bir şekilde uzatarak geriye çeker.	%100	c. Rehberin tuttuğu kolu düz bir şekilde uzatarak geriye çek.	-							+	+																												
ç. Görme engelli, rehberin arkasına gelecek şekilde yana doğru yarım adım atar.	%100	ç. Rehberin arkasına gelecek şekilde yana doğru yarım adım atar.	-										+																										
d. Görme engelli ve rehber dar yer boyunca yürür.	%100	d. Rehber dar yer boyunca yürür.	-																																				

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı :	Eğitime Başlangıç Tarihi :
Bireyin Yaşı :	Eğitimin Bitiş Tarihi :
Eğitsel Tanısı : Görme Engelli	

KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
Dokunarak nesnelere özelliklerini kavrar.	+											
Sesin kaynağını bulur.	+											
Sesleri ayırt eder.		+										
Kokuları ayırt eder.		+										
Yön bulur.			+									
Paralel arama yöntemiyle nesne bulur.			+									
Izgara arama yöntemiyle nesne bulur.			+									
Dairesel arama yöntemiyle nesne bulur.			-	+								
Rehberle yürür.				+								
Rehberle kapıdan girer.					+							
Rehberle kapıdan çıkar.					+							
Rehberle merdiven çıkar.					-	+						
Rehberle merdiven iner.						+						
Rehberle sandalyeye oturur.						+						
Rehberle dar yerden geçer.						-	+					
Rehberle yürürken taraf değiştirir.							+					
Rehberle 180 derece döner.							+					
Yüksek kol korunma tekniği ile yürür.								+				
Alçak kol korunma tekniği ile yürür.								+				
Eliyle duvarı takip ederek yürür.								+				
Çapraz baston tekniğini ile baston kullanır.								-	+			
Çapraz baston tekniği ile kenar takibi yapar.									+			
Çapraz baston tekniğiyle nesne tanır.									+			
Sarkaç baston tekniği ile yürür.										+		
Bastonla merdiven çıkar.										+		
Bastonla merdiven iner.										-	+	
Çapraz baston tekniği ile kaldırım takip eder.											+	
Bastonla arabaya biner.											-	+
Bastonla arabadan iner.												+
Otomatik olmayan asansörü kullanır.												-
Otomatik kapılı asansörü kullanır.												
Trafik ışıklarına uyar.												

Açıklama: Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlar, maddeler hâlinde forma işlenir. Kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna; kazanım bir ay içinde sonlandırıldıysa (kazanım gerçekleşti ise) “+” olarak; sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

RAM BİLGİLENDİRME

Yukarıda adı geçen bireyle, otomatik olmayan asansörü kullanma becerisinin öğretimine geçilmiş fakat birey “Asansörün çağırma düğmesine basar.” Basamağını sözel ipucu ile yapma aşamasında kalmıştır. “Otomatik kapılı asansörü kullanma, trafik ışıklarına uyma” becerilerinin öğretimi süre yetiştirmediği için bir sonraki döneme bırakılmıştır.

Tarih

Veli
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

SOSYAL BECERİLER MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

Sosyal becerileri kazanabilme

KAZANIMLAR

1. Basit selamlaşma ve vedalaşma sözcüklerini kullanır.
2. Konuşanı dinlediğini, jest ve mimiklerle belli eder.
3. Karşılıklı konuşmaları başlatır, sürdürür, tamamlar.
4. Kendini tanıtır.
5. Ailesini tanıtır.
6. Öğretmenini ve sınıf arkadaşlarını tanıtır.
7. Günlük yaşamın gerektirdiği durumlarda teşekkür ve özür dileme kalıplarını kullanır.
8. Gerektiği durumlarda başkalarından yardım ister.
9. Yönergelere uyar.
10. Duygularının farkında olur.
11. Duygularını jest ve mimiklerle ifade eder.
12. Ailedeki görev ve sorumluluklarının farkında olur.
13. Bir gruba katılmaya istekli olur.
14. Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirir.
15. Gerektiği durumlarda başkalarına yardım eder.
16. Sınıf kurallarına uyar.
17. Okul kurallarına uyar
18. Okul servisinde kurallara uyar.
19. Trafik kurallarını açıklar.
20. İletişim araçlarının kullanımında uyulması gereken görgü kurallarını belirtir.

MODÜLÜN SÜRESİ

Sosyal Beceriler modülünün süresi 80 ders saatidir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Sosyal Beceriler Modülü az gören ve total görme engelli bireylerin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.
2. Günlük yaşantı sırasında aile bireylerinin görme engelli bireyden ayrılırken onu öpmeleri, el sallamaları, geri döndüğünde onu kucaklamaları, 'merhaba' diyerek selamlamaları sosyal becerilerin ve alışkanlıkların kazandırılması için gerekmektedir.
3. Karşılıklı iletişim çalışmalarında bireye selamlaşma, konuşmayı dinleme, konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, kendini ve başkalarını tanıtmaya, teşekkür etme, özür dileme, yardım isteme, yönerge alma gibi beceriler mümkünse fırsat yaratılarak gerçek ortamlarda uygulanmalıdır. Mümkün olmayan durumlarda bu beceriler drama çalışmaları, soru cevap yöntemleriyle bireye kavratılmalıdır.
4. Görme yetersizliği olan küçük bireylere (0-6 yaş), konuşurken diğer kişiye bakma ve dikkat etme (totalde konuşulan yöne bakma), başkalarını oyuna katılmaları için davet etme, birisi ile karşılaştıklarında önce o kişi ile el sıkışmalarını öğretme, onların akranları tarafından daha fazla sosyal kabul görmelerine yardımcı olmaktadır. Çocuğa sosyal etkileşimlerinde gösterebileceği davranışları öğretme ve bunları yerleştirme, uygun olmayan davranışlarını ortadan kaldırma, bireyin kendini güvenli ve yeterli hissetmesini sağlayarak sosyal gelişimini olumlu yönde etkileyeceği konusunda yapılacak etkinlikler açısından aileler yönlendirilmelidir.
5. Bireyin sosyal sözcükleri kazanabilmesi için 'lütfen', 'teşekkür ederim', 'günaydın' ve 'merhaba' gibi sözcüklerin doğal yaşantılar sırasında sıklıkla kullanılması konusunda öğretmen veya uygulayıcı tarafından ailenin bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
6. Ailenin bebekle konuşurken ya da oynarken yüzlerinin bebekle aynı seviyede olmasına özen göstermesi ve yüzlerine dokunmasına izin vermeleri, yüz ifadeleri hakkında öğretmen veya uygulayıcı tarafından bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
7. Görme engelli bireyin duygularını ifade edebileceği ortamlar yaratılmalıdır. Arkadaş ilişkilerinde kızgın, üzgün ya da mutlu olduğu zamanlarda bireyi destekleyerek duyguların paylaşılması sağlanmalıdır.
8. Birey yanlış ifade ettiği duygularından dolayı eleştirilmemeli, yargılanmamalı, cezalandırılmamalıdır. Öğretmen veya uygulayıcı model olma, yüreklendirme, kendine güven ve empati kurma yöntemleri kullanılmalıdır.
9. Grupla bir işi yürütme becerisini kazandırmaya yönelik çalışmalarda pekiştirme yöntemleri kullanılarak bu becerilerin grup çalışmalarında doğal iletişim sürecinde

kavratılması sağlanmalıdır. Pekiştirme yöntemlerinden sürekli pekiştirme yöntemi uygulanırken başlangıçta birey bu beceriyi her gösterdiğinde ödüllendirilmeli, davranış kazandırıldıktan sonra da aralıklarla ödüllendirilerek bu kazanımların sürekliliği sağlanmalıdır.

10. Görme engelli bireye uyması gereken kurallar (sınıf kuralları, okul kuralları, okul servisi kuralları, trafik kuralları, görgü kuralları) hakkında ayrıntılı bilgi verilmeli, modülün uygulama ortamlarında ve günlük yaşamda bireye model olunarak bu kurallar kazandırılmalıdır.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. KARŞILIKLI İLETİŞİM

1. Selamlaşma
2. Dinleme
3. Konuşma
4. Tanışma
5. Teşekkür etme
6. Özür dileme
7. Yardım isteme
8. Yönerge alma

B. DUYGULAR

1. Duygularının Farkında Olma
2. Duygularını Jest ve Mimiklerle İfade Etme
3. Toplumda Yakın Çevresine Karşı Görevleri

C. GRUP ÇALIŞMALARI

1. Gruba Katılma
2. Sorumluluk
3. Yardım Etme

Ç. KURALLARA UYMA

1. Sınıf Kuralları
2. Okul Kuralları
3. Okul Servisi Kuralları

4. Trafik Kuralları
5. İletişim Araçlarının Kullanımında Uyulması Gereken Görgü Kuralları

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Sosyal Beceriler Modülü'nde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

- a. Sosyal beceriler değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu (Form 1)'nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak işaretlenmelidir. "Açıklama" bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.
- b. Kaba Değerlendirme Formu'na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve yardımda bulunulmamalıdır.
- c. Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.
- ç. Kaba değerlendirmeye başlamadan önce görme yetersizliği olan birey ile aile bu değerlendirmenin hangi amaçla ve ne için yapıldığı konusunda bilgilendirilmelidir. Böylece değerlendirmeye başlamadan önce ailenin görüşleri alınmış, bireyin yapılacak olan uygulamaya ilişkin tereddütleri giderilmiş olacaktır.

B. Öğretim Öncesi Değerlendirme

- a. Çalışmaya başlamadan önce özel gereksinimli bireyin fiziksel ihtiyaçları (yemek, tuvalet vb.) mutlaka giderilmelidir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle çalışılacak aşamanın analizi yapılmalıdır.
- c. Öğretim öncesi değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan "Öğretim Öncesi Değerlendirme" sütununa işaretlenmelidir.

- ç. Yapılan kaba değerlendirme sonucunda sosyal gelişim becerilerinden “Kendini tanıtır.” kazanımının yetersiz olduğu ve bağımsız olarak yapılamadığı varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.
- d. “Öğretim Öncesi Değerlendirme” sütununa “kendini tanıma” ile ilgili becerileri işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapamadığına bakılır.
- e. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle ele alınan “Kendini tanıtır.” kazanımının analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: a)Adını söyler, b)Soyadını söyler, c)Yaşını söyler, ç)Cinsiyetini söyler, d)Boyunu söyler, e) Kilosunu söyler, f) Doğum yerini söyler.
- f. Öğretim öncesi değerlendirme sütununa dokunsal farkındalık edinme becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapamadığına bakılır. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO, fiziksel yardım ile gerçekleştiriliyor ise FY yazılır.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

- a. Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, her ders saati sonunda Performans Kayıt Tablosu’nda yer alan “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa işaretlenir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda bireyle “Kendini tanıtır.” kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.
- c. Her ders saati öğretiminin sonunda bireyin becerinin hangi basamağında kaldığı Performans Kayıt Tablosu’nda “Öğretim Sürecini Değerlendirme” sütununa işlenir. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO, fiziksel yardımla gerçekleştiriyor ise FY sütununa “X” işareti ile işlenir.
- ç. Performans Kayıt Tablosu sonunda yer alan “Aile Bilgilendirme” bölümünde, “Kendini tanıtır.” kazanımının hem öğretiminin hem de kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Ç. Son Değerlendirme

Örnek alınan kazanım “Kendini tanıtır.” becerisi olduğu için öğretim sürecinde yapmış olduğumuz son ders saati değerlendirmesi, aynı zamanda bireyin bu kazanım için son değerlendirilmesi olacaktır. Bu nedenle ayrı bir form hazırlanmamıştır.

D. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

- a. Bireyin gelişimi, öğretim sürecini değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu’na işlenmiştir.
- b. Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.
- c. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan gerçekleştirilemeyen ya da öğretimi yapılamayan kazanımların gerekçeleri, ayrıntılı olarak (1. Öğretime hiç başlanmadı ise gerekçeleri 2. Öğretime başlanmış olmasına rağmen kazanım gerçekleştirilemedi ise hangi alt basamakta kaldığı) “RAM Bilgilendirme” bölümünde açıklanacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ

Kaba Değerlendirme Formu (Görme Engellilerde Sosyal Gelişim Becerileri)

SOSYAL GELİŞİM BECERİLERİ KABA DEĞERLENDİRME FORMU			
Adı Soyadı:		Uygulama Tarihi:	
Doğum Tarihi:			
	Bildirim	Evet Hayır	Açıklamalar
1	Basit selamlaşma ve vedalaşma sözcüklerini kullanır.	-	
2	Konuşanı dinlediğini, jest ve mimiklerle belli eder.	-	
3	Karşılıklı konuşmaları başlatır, sürdürür, tamamlar.	-	
4	Kendini tanıtır.	-	
5	Ailesini tanıtır.	-	
6	Öğretmenini ve sınıf arkadaşlarını tanıtır.	-	
7	Günlük yaşamın gerektirdiği durumlarda teşekkür ve özür dileme kalıplarını kullanır.	-	
8	Gerektiği durumlarda başkalarından yardım ister.	-	
9	Yönergelere uyar.	-	
10	Duygularının farkında olur.	-	
11	Duygularını jest ve mimiklerle ifade eder.	-	
12	Ailedeki görev ve sorumluluklarının farkında olur.	-	
13	Bir gruba katılmaya istekli olur.	-	
14	Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirir.	-	
15	Gerektiği durumlarda başkalarına yardım eder.	-	
16	Sınıf kurallarına uyar.	-	
17	Okul kurallarına uyar.	-	
18	Okul servisinde kurallara uyar.	-	
19	Trafik kurallarını açıklar.	-	
20	İletişim araçlarının kullanımında uyulması gereken görgü kurallarını belirtir.	-	

Aile Bilgilendirme

1. Bu ay içerisinde bireyle “kendini tanıma ve tanıtma ”çalışmaları yapılmıştır. “Kendini tanıma ve tanıtma” çalışmalarının kalıcı olabilmesi için evde yukarıda belirtilen yönergeler doğrultusunda tekrarlar yapılması gerekmektedir.
2. Bireyin kendisini tanıma ve tanıtma becerisinin basamaklarını kazanıp kazanmadığını değerlendirirken tüm faktörleri göz önünde bulundurunuz. Yönergeleri tam olarak verin. Ortamda bireyin dikkatini dağıtacak araç - gereçlerin (tv. radyo vb.) açık olmamasına dikkat edin. Çalışmalarda kullanılacak araç gereçlerin mümkünse kabartmalarının olmasını ve bunların çocuğa inceletilmesini sağlayın. Çocuğa bu ölçülerin ve bilgilerin gelişiminin takibi ve sağlıklı büyümesi için önemli olduğunu söyleyin. Çocuğa farklı ortamlarda farklı kişilerle konuşurken kendisini tanıtmayı gerektiğini söyleyin. Çocuğa kendisini tanıtırken de bu bilgileri kullanması gerektiğini söyleyin. Bu çalışmayı farklı ortamlarda ev dışı ortamlarda da yapın. Misafirliğe gittiğiniz yerde de kendisini tanıma ve tanıtma çalışmaları yaptırarak çalışmanın farklı ortamlarda da kullanılmasını ve pekişmesini sağlayın.
3. Bireyle ilgili yaşadığımız her türlü problemde bizleri her zaman arayabileceğinizi ve sizlere her zaman destek vereceğimizi unutmayınız. Birey bizim için çok değerlidir.

Açıklamalar

1. Form, öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Formun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.
3. Formun sonunda aileye yapılan çalışmalarla ilgili bilgilendirmeler yazılacaktır.
4. Her ders saati sonrasında aileye yapılan çalışmalar ve evde yapılabilecek etkinlikler (tekrar) hakkında sözlü ya da yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.
5. Tablodaki “Model Olma” bölümü total görme engelli bireylerde kullanılmaz.
6. Tablodaki “Model Olma” bölümü az gören bireylerde kullanılır.

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı :	Eğitime Başlangıç Tarihi :											
Bireyin Yaşı :	Eğitimin Bitiş Tarihi :											
Eğitsel Tanısı :Görme Eng.												
KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
Basit selamlaşma ve vedalaşma sözcüklerini kullanır.	+											
Konuşanı dinlediğini jest ve mimiklerle belli eder.	+											
Karşılıklı konuşmaları başlatır, sürdürür, tamamlar.		+										
Kendini tanıtır.		+										
Ailesini tanıtır.			+									
Öğretmenini ve sınıf arkadaşlarını tanıtır.			+									
Günlük yaşamın gerektirdiği durumlarda teşekkür ve özür dileme kalıplarını kullanır.			-	+								
Gerektiği durumlarda başkalarından yardım ister.				+								
Yönergelere uyar.					+							
Duygularının farkında olur.					+							
Duygularını jest ve mimiklerle ifade eder.						+						
Ailedeki görev ve sorumluluklarının farkında olur.						+						
Bir gruba katılmaya istekli olur.						-	+					
Grup çalışmalarında sorumluluğunu yerine getirir.							+					
Gerektiği durumlarda başkalarına yardım eder.								+				
Sınıf kurallarına uyar.								-	+			
Okul kurallarına uyar.										+		
Okul servisinde kurallara uyar.											+	
Trafik kurallarını açıklar.											-	+
İletişim araçlarının kullanımında uyulması gereken görgü kurallarını belirtir.												+

AÇIKLAMA: Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlar, maddeler hâlinde forma işlenir. Kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna kazanım bir ay içinde sonlandırıldıysa (kazanım gerçekleşti ise) “+” olarak; sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

RAM BİLGİLENDİRME

Yukarıda adı geçen birey, bütün becerileri belirlenen süre içerisinde öğrenmiştir.

Veli	Tarih	
Adı Soyadı	Uygulayıcı	Uygulayıcı
İmza	Adı Soyadı	Adı Soyadı
	İmza	İmza

TÜRKÇE MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

Türkçeyi doğru kullanma becerisi kazanabilme.

KAZANIMLAR

1. Sözel yönergelere uyar.
2. Sözcükleri doğru kullanır.
3. Basit sözcükler kullanarak kendini ifade eder.
4. Üç veya daha fazla sözcük kullanarak kendini ifade eder.
5. Sesleri ayırt eder.
6. Dinlediklerine ilişkin sorular sorar.
7. Dinlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.
8. El parmak koordinasyonunu sağlar.
9. Duyular arası koordinasyon sağlar.
10. El göz koordinasyonunu sağlar.
11. Kabartma yazıda kullanılan belli başlı araç gereçleri tanır.
12. Kabartma kalemi kurallarına uygun kullanır.
13. Kabartma tableti tanır.
14. Kabartma tablete kâğıt takar.
15. Kabartma tablette kalemle satır takibi yapar.
16. Okumaya hazırlıkta satır takibi yapar.
17. Etkili okuma için gereken kuralları uygular.
18. Yazıda kullanılan araç gereçleri tanır.
19. Kalemi doğru kullanır.
20. Yazı araç gereçlerini kullanır.
21. Temel çizgiler çizer.
22. Harf yazar.
23. Harf okur.
24. Hece yazar.
25. Hece okur.
26. Heceleri kullanarak kelime yazar.

27. Sözcük okur.
28. Sözcükleri kullanarak cümle yazar.
29. Cümle okur.
30. Kısaltmalı metin yazar.
31. Kısaltmalı metin okur.
32. Okuma öncesinde ,okuma sırası ve sonrasında metinle ilgili soruları cevaplandırır.
33. Yazım kurallarına uyar.
34. Sözcükte anlam özelliklerini kavrar.
35. İsim ve isim çeşitlerini kullanır.

MODÜLÜN SÜRESİ

Türkçe modülünün süresi 220 ders saatidir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Türkçe Modülü az gören ve total görme engelli bireylerin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.
2. Okumaya hazırlık döneminde dokunma duyusunun geliştirilmesi, kas gelişimi, el ve beyin koordinasyonu gibi konular ön plandadır. Okumaya hazırlık çalışmalarında çeşitli oyuncaklardan, modellerden, geometrik şekillerden hatta çevrede bulunan çeşitli nesnelere yararlanılmalıdır.
3. Kas gelişiminin ilerlemesinden sonra bireyler parmaklarıyla belirli şeyleri izlemeye teşvik edilmelidir. Bununla birlikte kağıt ve benzeri materyaller üzerinde çeşitli şekiller ve çizgiler yapılarak bireylerin bunları işaret parmaklarıyla takip etmeleri sağlanmalıdır. Kas ve parmak duyarlılığının yeterli seviyeye ulaştığı tespit edilen bireylerle ilk okuma yazma çalışmalarına geçilmelidir.
4. Braille Alfabeyle yazı yazmaya hazırlık çalışmalarında yazı öğretimine geçmeden önce kalemle tablette satır takibi çalışmaları yapılmalıdır.
5. Bireylerle okuma yazma çalışmaları yapılırken birbirine benzeyen Braille kombinasyonlarından d,h,f,j - u,m,ş - s,p,v - t,ü - i,e - n,z harflerinin yazımı aynı gün içinde ve peş peşe yaptırılmamalıdır.

6. Braille yazıda, yazının doğru ve okunaklı olmasının yazısı kadar elindeki araca da bağlı olduğu unutulmamalı, bu nedenle aracın bozuk, kırık ve hatalı kalıptan çıkıp çıkmadığı kontrol edilmelidir.
7. Yazı çalışmalarında rasgele nokta basma, altı nokta basma, istenilen noktaya basma, harf yazma, hece yazma, kelime yazma, cümle yazma aşamalarında olmalıdır.
8. Türkçe modülünde Braille daktilo mutlaka kullanılmalıdır.
9. Bireyin yazı yazarken ya da kitap okurken dik bir şekilde oturması okumasını ve yazmasını kolaylaştıracağı için öğretmen veya uygulayıcı tarafından rehberlik edilmeli ve model olunmalıdır.
10. Braille yazı yazarken kullanılan kalem ve kağıt bireyin yazısını ve yazma hızını etkileyeceği için kalemin ucunun sivri, kağıdın ise fazla sert olmamasına dikkat edilmelidir.
11. Braille okuma çalışmaları yapılırken harflerin silinmesini engellemek için öncelikle plastik kağıtlara basılmış metinlerin kullanılması daha sonra ise Bristol kağıt kullanılması gerekmektedir.
12. Yazı yazma çalışmalarında öğretmen veya uygulayıcının söylediği sözcükleri doğru telaffuz ettiğine dikkat etmesi gerekmektedir.
13. Kazanımlardaki ‘*’ işaretli maddeler (10, 18, 19, 20, 21) az gören bireyler için hazırlanmıştır.
14. Az gören bireylerin görmelerini daha iyi kullanabilmeleri için ön sıralara oturtulmasına, tahtaya yazılan yazıların büyük puntolu olmasına ve tahtaya yazılan yazıların sıklıkla tekrar edilmesine öğretmenin veya uygulayıcının dikkat etmesi gerekmektedir.
15. Az görenlerde bireyin yazıları daha net görmesi için ışığın arkadan gelmesine, şekil zemin zıtlığına, defterinin çizgilerinin kalın ve koyu olmasına, kaleminin koyu yazan kalem olmasına, büyük puntolu yazılarla okuma yapılmasına ilerleyen dönemde bireyin defterindeki çizgilerin koyuluğunun azaltılmasına optik araç ve gereçlerin okuma ve yazma derslerinde işlevsel olarak kullanılmasına dikkat edilmelidir.

16. Az görenlerde bireyin tahtadaki yazıları daha net görmesi için kullanılan kalemin veya tebeşirin tahtanın rengi ile zıt olmasına (yeşil tahta sarı tebeşir gibi.) dikkat edilmelidir.
17. Öğretmenin veya uygulayıcının tahtaya yazılan yazıları aynı zamanda sesli olarak tekrar etmesi az gören bireyler ve total görme engelli bireylerin yanlış yazmasını engellemesi açısından önemlidir.
18. Bireye kitap okuma alışkanlığı kazandırmak için bireyin yanında kitap okuyarak ona örnek olunmasına, bireyin ilgisini çeken konularda kitaplar alınmasına dikkat edilmelidir.
19. Bireyin öğrendiği bilgileri pekiştirmesi için bireye konuyla ilgili sorular sorulmasına ve tekrarlar yaptırılmasına dikkat edilmelidir.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. İLETİŞİM BECERİLERİ

1. Sözel Yönergeler
2. Sözcüklerin Doğru Kullanımı
3. Kendini İfade Etme
4. Sesleri Ayırt Etme

B. DİNLEME VE İZLEME

1. Öykü, Masal Dinleme
- 2 Tiyatro İzleme
- 4.Öykü Tamamlama

C. İLK OKUMA YAZMAYA HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Yazı Araç Gereçleri
2. Satır Takibi Yapma
3. Kabartma Nokta Basma
4. Çizgi Çalışmaları

Ç. YAZMA VE OKUMA

1. Harf Yazma - Okuma
2. Hece Yazma - Okuma
3. Kelime Yazma - Okuma
4. Cümle Yazma - Okuma
5. Kısaltmalı Metin Yazma – Okuma

D. YAZIM KURALLARI

E. SÖZCÜKTE ANLAM

1. Gerçek Anlam
2. Mecaz Anlam
3. Eş Anlam
4. Zıt Anlam
5. Somut Anlam
6. Soyut Anlam

F. SÖZCÜK TÜRLERİ

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Türkçe Modülü'nde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

- a. Türkçe becerileri değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu'nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak işaretlenmelidir. "Açıklama" bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.
- b. Kaba Değerlendirme Formu'na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve yardımda bulunulmamalıdır.

- c. Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.
- ç. Kaba değerlendirmeye başlamadan önce görme yetersizliği olan birey ile aile bu değerlendirmenin hangi amaçla ve ne iin yapıldığı konusunda bilgilendirilmelidir. Böylece değerlendirmeye başlamadan önce ailenin görüşleri alınmış, bireyin yapılacak olan uygulamaya ilişkin tereddütleri giderilmiş olacaktır.

B. Öğretim Öncesi Değerlendirme

- a. Çalışmaya başlamadan önce özel gereksinimli bireyin fiziksel ihtiyaçları (yemek, tuvalet vb.) mutlaka giderilmelidir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle çalışılacak aşamanın analizi yapılmalıdır.
- c. Öğretim öncesi değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan "Öğretim Öncesi Değerlendirme" sütununa işaretlenmelidir.
- ç. Yapılan kaba değerlendirme sonucunda Türkçe becerilerinden "Kabartma tablete kâğıt takar." kazanımının yetersiz olduğu ve bağımsız olarak yapılamadığı varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.
- d. "Öğretim Öncesi Değerlendirme" sütununa "kabartma tablete kâğıt takma" becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapamadığına bakılır.
- e. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle ele alınan "Kabartma tablete kâğıt takar." kazanımının analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: a) Sol işaret ve baş parmağı ile tabletin üst kısmından tutar. b) Tableti sola doğru açar. c) Kağıdı saç eliyle alır. ç) Saç ve sol elinin işaret parmaklarıyla kağıdı tutar. d) Tablet'in üst kısmını kağıt dışarı çıkmayacak şekilde sol ve üst kısmından tabletle kağıdı eşitler. e) Sol eliyle tableti kapatır, f) Tablete eliyle bastırarak kağıdı sabitler.
- f. Öğretim Öncesi Değerlendirme sütununa "kabartma tablete kağıt takma" becerisi ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapamadığına bakılır. Her bir alt basamak için; bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ model olma ile gerçekleştiriyor ise MO fiziksel yardım ile gerçekleştiriyor ise FY yazılır.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

- a. Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, her ders saati sonunda Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan "Öğretim Sürecini Değerlendirme" sütununa işaretlenir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda bireyle "Kabartma tablete kâğıt takar." kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.
- c. Her ders saati öğretiminin sonunda bireyin becerinin hangi basamağında kaldığı, Performans Kayıt Tablosu'nda "Öğretim Sürecini Değerlendirme" sütununa işlenir. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ. model olma ile gerçekleştiriyor ise MO. fiziksel yardımla gerçekleştiriyor ise FY. sütununa "X" işareti ile işlenir.
- ç. Performans Kayıt Tablosu sonunda yer alan "Aile Bilgilendirme" bölümünde, "Kabartma tablete kâğıt takar." kazanımının hem öğretiminin hem de kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Ç. Son Değerlendirme

- a. Örnek alınan kazanım "kabartma tablete kâğıt takma" becerisi olduğu için öğretim sürecinde yapmış olduğumuz son ders saati değerlendirmesi, aynı zamanda bireyin bu kazanım için son değerlendirilmesi olacaktır. Bu nedenle ayrı bir form hazırlanmamıştır.
- b. Türkçe modülünde bulunan sözcük, cümle okuma ve yazma vb. kazanımlar için Performans Kayıt Tablosu'nda öğretim süreci değerlendirme basamakları gerçekleştiği ("+" ya da "B" olarak işaretlendiği) zaman farklı soru ve materyallerle ezbere yapılıp yapılmadığını değerlendirmek amacıyla Son Değerlendirme Formu hazırlanmalıdır.
- c. Son değerlendirme sonucunda tüm alt basamaklar "+" ya da "B" olarak işaretlendiğinde kazanımın gerçekleştiği, "-" ya da Sİ, MO veya FY" işaretlendiğinde ise kazanımın gerçekleşmediği ve öğretimin tekrar edilmesi gerektiğine karar verilir.

D. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

- a. Bireyin gelişimi, öğretim sürecini değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu'na işlenmiştir.
- b. Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.
- c. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan gerçekleştirilemeyen ya da öğretimi yapılamayan kazanımların gerekçeleri, ayrıntılı olarak (1. Öğretime hiç başlanmadı ise gerekçeleri 2. Öğretime başlanmış olmasına rağmen kazanım gerçekleştirilemedi ise hangi alt basamakta kaldığı) “RAM Bilgilendirme” bölümünde açıklanacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ

Kaba Değerlendirme Formu (Görme Engellilerde Türkçe)

TÜRKÇE KABA DEĞERLENDİRME FORMU			
Adı Soyadı:		Uygulama Tarihi:	
Doğum Tarihi:			
	Bildirim	Evet Hayır	Açıklamalar
1	Sözel yönergelere uyar.	-	
2	Sözcükleri doğru kullanır.	-	
3	Basit sözcükler kullanarak kendini ifade eder.	-	
4	Üç veya daha fazla sözcük kullanarak kendini ifade eder.	-	
5	Sesleri ayırt eder.	-	
6	Dinlediklerine ilişkin sorular sorar.	-	
7	Dinlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.	-	
8	El parmak koordinasyonunu sağlar.	-	
9	Duyular arası koordinasyon sağlar.	-	
10	El göz koordinasyonunu sağlar.	-	
11	Kabartma yazıda kullanılan belli başlı araç-gereçleri tanır.	-	
12	Kabartma kalemi kurallarına uygun kullanır.	-	
13	Kabartma tableti tanır.	-	
14	Kabartma tablete kâğıt takar.	-	
15	Kabartma tablette kalemle satır takibi yapar.	-	
16	Okumaya hazırlıkta satır takibi yapar.	-	
17	Etkili okuma için gereken kuralları uygular.	-	
18	Yazıda kullanılan araç-gereçleri tanır.	-	
19	Kalemi kurallarına uygun kullanır.	-	
20	Yazı araç-gereçlerini kullanır.	-	
21	Temel çizgiler çizer.	-	
22	Harf yazar.	-	
23	Harf okur.	-	

24	Hece yazar.	-	
25	Hece okur.	-	
26	Heceleri kullanarak kelime yazar.	-	
27	Sözcük okur.	-	
28	Sözcükleri kullanarak cümle yazar.	-	
29	Cümle okur.	-	
30	Kısaltmalı metin yazar.	-	
31	Kısaltmalı metin okur.	-	
32	Okuma öncesinde, okuma sırasında ve sonrasında metinle ilgili soruları cevaplandırır.	-	
33	Yazım kurallarına uyar.	-	
34	Sözcükte anlam özelliklerini kavrar.	-	
35	İsim ve isim çeşitlerini kullanır.	-	

Aile Bilgilendirme

1. Bu ay içerisinde çocuğunuza “kabartma tablete kâğıt takma” becerisini kazandırma çalışması yapılmıştır. “Kabartma tablete kâğıt takma” ile ilgili becerilerin kalıcı olabilmesi için evde yukarıda belirtilen yönergeler doğrultusunda tekrarlar yapılması gerekmektedir.
2. Bireyin “tablete kâğıt takma” becerisini kazanıp kazanamadığını değerlendirirken tüm faktörleri göz önünde bulundurunuz. Örneğin çalışacağınız masanın bireyin boyuna uygun olmasına dikkat ediniz. Yönergeleri açık ve tam olarak söyleyin. Bu çalışmaları farklı ortamlar (evin farklı bölümlerinde) da yapın. Bu çalışmaların beden kaslarının gelişmesi için, okul vb. toplumsal kurallara uyulması için yapıldığını söyleyin.
3. Bireyle ilgili yaşadığınız her türlü problemde bizleri her zaman arayabileceğinizi ve sizlere her zaman destek vereceğimizi unutmayınız. Birey bizim için çok değerlidir.

Açıklamalar

1. Form, öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Formun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.
3. Formun sonunda aileye yapılan çalışmalarla ilgili bilgilendirmeler yazılacaktır.
- 4- Her ders saati sonrasında aileye yapılan çalışmalar ve evde yapılabilecek etkinlikler (tekrar) hakkında sözlü ya da yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.
5. Tablodaki “Model Olma” bölümü total görme engelli bireylerde kullanılmaz.
6. Tablodaki “Model Olma” bölümü az gören bireylerde kullanılır.

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı :	Eğitime Başlangıç Tarihi :
Bireyin Yaşı :	Eğitimin Bitiş Tarihi :
Eğitsel Tanısı : Görme Engelli	

KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
Sözel yönergelere uyar.	+											
Sözcükleri doğru kullanır.	+											
Basit sözcükler kullanarak kendini ifade eder.	+											
Üç veya daha fazla sözcük kullanarak kendini ifade eder.	-	+										
Sesleri ayırt eder.		+										
Duyular arası koordinasyon sağlar.				+								
El göz koordinasyonunu sağlar.				+								
Kabartma yazıda kullanılan belli başlı araç gereçleri tanır.				-	+							
Kabartma kalemi kurallarına uygun kullanır.					+							
Yazıda kullanılan araç-gereçleri tanır.							+					
Kalemi kurallarına uygun kullanır.							-	+				
Yazı araç-gereçlerini kullanır.								+				
Temel çizgiler çizer.								-	+			
Harf yazar.									+			
Harf okur.										+		
Hece yazar.										+		
Hece okur.										+		
Heceleri kullanarak kelime yazar.										+		
Kelime okur.										-	+	
Kelimeleri kullanarak cümle yazar.											+	
Cümle okur.											+	
Kısaltmalı metin yazar.											-	+
Kısaltmalı metin okur.												+
Okuma öncesinde, okuma sırasında ve sonrasında metinle ilgili soruları cevaplandırır.												+
Yazım kurallarına uyar.												-
Sözcükte anlam özelliklerini kavrar.												
İsim ve isim çeşitlerini kullanır.												

AÇIKLAMA: Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre içerisinde kazandırılması amaçlanan kazanımlar, maddeler hâlinde forma işlenir. Kazanıma hangi ay da başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna kazanım bir ay içinde sonlandırıldıysa (kazanım gerçekleşti ise) “+” olarak; sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.

RAM BİLGİLENDİRME

Yukarıda adı geçen birey “yazım kurallarına uyar “ kazanımının alt basamaklarından noktayı sözel ipucu ile yapabilmektedir. Sözcükte anlam özelliklerini kavrama, isim ve isim çeşitlerini kullanma becerilerinin öğretimi için süre yetiştirmediğinden bu becerilerin öğretimi bir sonraki dönemde yapılacaktır.

Tarih

Veli
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

Uygulayıcı
Adı Soyadı
İmza

MATEMATİK MODÜLÜ

MODÜLÜN AMACI

Matematik ile ilgili becerilerini kazanabilme

KAZANIMLAR

1. Uzamsal ilişkileri ifade etmek için uygun terimleri kullanır.
2. Birer ritmik sayar.
3. Beşer ritmik sayar.
4. Onar ritmik sayar.
5. İkişer ritmik sayar.
6. Üçer ritmik sayar.
7. Dörder ritmik sayar.
8. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9 doğal sayılarını kavrar.
9. Küptaş kasayı tanır.
10. Rakam yazar.
11. Küptaş kasa üzerinde rakamları yazar.
12. Sıfır doğal sayısını kavrar.
13. Sayı doğrusunu kavrar.
14. İki basamaklı doğal sayıları kavrar.
15. İki basamaklı doğal sayılar arasında büyüklük ve küçüklük ilişkilerini kavrar.
16. Üç basamaklı doğal sayıları kavrar.
17. En çok üç basamaklı doğal sayılar arasındaki büyüklük ve küçüklük ilişkilerini kavrar.
18. Dört basamaklı doğal sayıları kavrar.
19. Tek ve çift doğal sayıları kavrar.
20. Sıra bildiren sayıları kavrar.
21. Tek ve çift doğal sayıları kavrar.
22. Sıra bildiren sayıları kavrar.
23. Kümenin özelliklerini kavrar.
24. Kümeler arası denklik ve eşitlik ilişkilerini kavrar.
25. Doğal sayılarla eldesiz toplama işlemi yapar.
26. Doğal sayılarla eldeli toplama işlemi yapar.
27. Toplama işlemi yaparak problem çözer.
28. Doğal sayılarla zihinden toplama işlemi yapar.
29. Doğal sayılarla onluk bozmayı gerektiren çıkarma işlemi yaparak problem çözer.

30. Doğal sayılarla zihinden çıkarma işlemi yapar.
31. Doğal sayılarla eldesiz çarpma işlemi yapar.
32. Doğal sayılarla eldeli çarpma işlemi yapar.
33. Doğal sayılarla zihinden çarpma işlemi yapar.
34. Çarpma işlemi yaparak problem çözer.
35. Doğal sayılarla kalansız bölme işlemi yapar.
36. Doğal sayılarla kalanlı bölme işlemi yapar.
37. Doğal sayılarla zihinden bölme işlemi yapar.
38. Dört işlemi kullanarak problem çözer.
39. Abaküsü kullanır.
40. Nesnelere bütün, yarım ve çeyrek olma durumuna göre ayırt eder.
41. Sesli saati kullanır.
42. Metreyi tanır.
43. Parayı kavrar.
44. Kabartma saati okur.
45. Eğri, doğru ve doğru parçasını kavrar.
46. Geometrik şekilleri ayırt eder.

MODÜLÜN SÜRESİ

Matematik modülünün süresi 200 ders saatidir.

MODÜLÜN UYGULANMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

1. Matematik modülü az gören ve total görme engelli bireylerin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.
2. Uzamsal ilişkiler yer, durum ve doğrultu yön anlamında ele alınır. Bu konu işlenirken takip edilecek sıra uzun kısa, az çok, büyük küçük, sıcak soğuk, sert yumuşak, boş dolu, yüksek alçak, ağır hafif, üzerinde altında, uzağında yakınında, benzerlik, farklılık, içinde dışında, kalın ince, önünde arkasında, sağında solunda aşamalarında olmalıdır. Öğretimi yapılırken önce ayırt etme, sonra sıralama basamağı şeklinde süreç ilerlemelidir.
3. Ritmik sayma öğretimi yapılırken izlenecek sıra aşağıdaki gibi olmalıdır.
 - a. 1'den başlayarak 5 (10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100)'e kadar birer ritmik sayma
 - b. Herhangi bir sayıdan başlayarak 10 (20,30,40,50,60,70,80,90,100)'e kadar birer ritmik sayma

- c. 1'den başlayarak nesnelere 5(10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100)'e kadar ritmik sayma
 - ç. 5 (10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100)' den geriye doğru birer ritmik sayma
 - d. Verilen herhangi bir sayıdan başlayarak geriye doğru birer ritmik sayma
 - e. Sırasıyla beşer, onar, ikişer, üçer, dörder ritmik saymalar da yukarıda verilen basamaklarda yapılır
4. Matematik öğretiminde ilk aşamada küp taş kasa kullanımı uygundur. Bireyin performansına göre abaküs tercih edilmelidir. Yazılı matematikte Braille daktilo da kullanılmalıdır.
 5. Görme engelli bireylerde doğal sayıların daha çabuk kavratılmasında, öğretmen veya uygulayıcı tarafından hazırlanmış sayı doğrusundan yararlanılmalıdır.
 6. Toplama öğretimi yapılırken izlenecek sıra aşağıdaki gibi olmalıdır:
 - a. Nesne sayma ve üzerine nesne ekleme
 - b. Bir basamaklı ile bir basamaklıyı sonuç bir basamaklı olacak şekilde toplama
 - c. İki basamaklı ile iki basamaklıyı eldesiz toplama
 - ç. Bir basamaklı ile bir basamaklıyı sonuç iki basamaklı olacak şekilde toplama
 - d. İki basamaklı ile bir basamaklıyı eldeli toplama
 - e. İki basamaklı ile iki basamaklıyı eldeli toplama
 - f. İki basamaklı ile iki basamaklı sayıyı sonuç üç basamaklı olacak şekilde eldeli toplama
 - g. Üç basamaklı ile iki basamaklı sayıyı eldeli toplama
 - ğ. Üç basamaklı sayı ile üç basamaklı sayıyı eldeli toplama
 7. Çıkarma öğretimi yapılırken izlenecek sıra aşağıdaki gibi olmalıdır:
 - a. Nesne eksiltme
 - b. Bir basamaklı sayıdan bir basamaklı sayıyı sonuç bir basamaklı olacak şekilde çıkarma
 - c. İki basamaklı sayıdan iki basamaklı sayıyı çıkarma
 - ç. İki basamaklı sayıdan bir basamaklı sayıyı onluk bozarak çıkarma
 - d. İki basamaklı sayıdan iki basamaklı sayıyı onluk bozarak çıkarma

- e. Üç basamaklı sayıdan bir basamaklı sayıyı onluk bozarak çıkarma
- f. Üç basamaklı sayıdan iki basamaklı sayıyı onluk bozarak çıkarma
- g. Üç basamaklı sayıdan üç basamaklı sayıyı onluk bozarak çıkarma
8. Çarpma öğretimi yapılırken izlenecek sıra aşağıdaki gibi olmalıdır:
 - a. Nesne gruplayıp toplama
 - b. Bir basamaklı sayı ile bir basamaklı sayıyı çarpma
 - c. İki basamaklı sayı ile bir basamaklı sayıyı çarpma
 - ç. İki basamaklı sayı ile iki basamaklı sayıyı çarpma
 - d. Üç basamaklı sayı ile bir basamaklı sayıyı çarpma
 - e. Üç basamaklı sayı ile iki basamaklı sayıyı çarpma
 - f. Üç basamaklı sayı ile üç basamaklı sayıyı çarpma
9. Bölme öğretimi yapılırken izlenecek sıra aşağıdaki gibi olmalıdır:
 - a. Nesne gruplayıp çıkarma
 - b. Bir basamaklı sayıyı bir basamaklı sayıya kalansız ve kalanlı bölme
 - c. İki basamaklı sayıyı bir basamaklı sayıya kalansız ve kalanlı bölme
 - ç. İki basamaklı sayıyı iki basamaklı sayıya kalansız ve kalanlı bölme
 - d. Üç basamaklı sayıyı bir basamaklı sayıya kalansız ve kalanlı bölme
 - e. Üç basamaklı sayıyı iki basamaklı sayıya kalansız ve kalanlı bölme
 - f. Üç basamaklı sayıyı üç basamaklı sayıya kalansız ve kalanlı bölme
10. Dört işlem becerisinde bireyin işlemleri anlaması için kullanılan problemler bireyin kendi yaşantısından, ev, aile, okul ve sınıf hayatından ve bildiği çeşitli iş alanlarından alınmalıdır.
11. İşlemlerde genel olarak karşılaşılan zorluklar (elde, deste bozma, sıfır sayısını okuma vb.) üzerinde yeteri kadar durulmalı ve bireye bunları içeren alıştırmalar yaptırılmalıdır.
12. Günlük hayatta zihinden hesap yapma görme engelli birey için önem taşır. Bu nedenle yazılı işlemlerin yanında, zihinden işlemlere de gereği kadar yer verilmelidir. Yeri geldikçe yazılı ve zihinden işlemlerin birlikte yürütülmesi gerekmektedir.

13. Sonuçların tahmini, işlemlerin kontrolünü ve günlük hayatta gerekli pratik hesap yapma yeteneğini geliştirdiği için bireylere işlemlerin sonuçlarını yaklaşık olarak tahmin ettirme çalışmaları yapılmalıdır.
14. Küme konusunun öğretimi yapılırken grublamanın mantığı verilmeli diğer bir deyişle somut nesnelere ya da kişilerle grublama çalışmaları yapılmalıdır.
15. Abaküs öğretiminde rakam, sayı yazma ve basamak kavramı öğretilmelidir. Devamında onluk, ellilik, yüzlük, binlik ekleme çıkarma ayrıntılı bir şekilde anlatılmalıdır. Abaküs, matematik işlemlerini yapmada kullanılacak pratik bir araçtır.
16. Kesirlerin öğretimi yapılırken gerçek malzemelerle (elma, ekme, armut, portakal vb.) kavramlar verilmeli, bireylere kesirlerle ilgili uygulamalar yaptırılmalıdır.
17. Görme engelli bireylerde saat öğretiminde önemli olan bireyin hangi türdeki saatte bu kavramı öğrendiği değil saat okumayı doğru olarak öğrenmesidir. Bunun için öncelikli olarak tam saatler kazandırılmaya çalışılmalıdır. Birey tam saat kavramını öğrendikten sonra yarım ve çeyrek saat kavramı öğretilmelidir. Öğretim uygulamaları için kabartma saatler daha sonra sesli saatler ile öğretim yapılmalıdır.
18. Para, matematiksel anlamda önemli bir kavram olduğu gibi toplumsal yaşamda da önemli bir kavramdır. Bunun için para kavramı öğretilirken toplumsal yaşamla ilişkilendirilerek öğretim yapılmalıdır. Para anlatılırken paraların sayısal olarak değişimleri de anlatılmalıdır. Örneğin iki tane 50 kuruşun 1 Türk Lirası ettiği ve 1 Türk Lirasının kâğıt ve madeni para türünün olduğu örneklerle anlatılmalıdır. Öğretimde öğretim yapılan ortam koşulları uygun ise gerçek paralarla uygulama yaptırılması doğru olacaktır. Örneğin; toplumsal yaşam modülü ile ilişkilendirilerek alışveriş esnasında, otobüste vb. ortamlarda paranın sayısal niteliği kazandırılabilir.
19. Ölçüler konusunda görme engelli bireye kabartma cetvelle uygulamalar yaptırılmalıdır. Az görenlerde de normal cetvelle uygulamalar yaptırılır.
20. Görme engelli bireyin genelleme yapabilmesi için geometrik şekillerin öğretiminde kullanılan öğretim malzemeleri (plastikten, tahtadan, kumaştan, kartondan yapılmış malzemelerle) çok sayıda hazırlanmalıdır.
21. Eğri, doğru ve doğru parçasının öğretimi yapılırken kabartma malzemelerle (iple, tutkalla, kibrit çöpü vb.) öğretim yapılmalıdır.

22. Görme engelli bireyin yanlış yazmasına neden olmamak için öğretmenin veya uygulayıcının yazdırırken acele etmemesi gerekmektedir.
23. Az gören bireylerin görmelerini daha iyi kullanabilmeleri için ön sıralara oturtulmasına, tahtaya yazılan yazıların büyük puntolu olmasına ve tahtaya yazılan yazıların sıklıkla tekrar edilmesine, öğretmenin veya uygulayıcının dikkat etmesi gerekmektedir.
24. Az görenlerde bireylerin yazılanları daha net görmesi için ışığın arkadan gelmesine, şekil zemin zıtlığına, defterinin çizgilerinin kalın ve koyu olmasına, kaleminin koyu yazan kalem olmasına dikkat edilmelidir.
25. Az gören bireylerin tahtadaki yazıları daha net görmesi için kullanılan kalemin veya tebeşir renginin tahtanın rengi ile zıt olmasına dikkat edilmelidir (Yeşil tahta - sarı tebeşir gibi.).
26. Öğretmenin veya uygulayıcının tahtaya yazılanları aynı zamanda sesli olarak tekrar etmesi az gören bireylerin yanlış yazmasını engellemesi açısından önemlidir.
27. Az gören bireylere matematik öğretiminde normal yazıyla yazmanın ya da işlem yapmanın yanında küptaş kasa, Braille daktilo ya da abaküs öğretimine de yer verilmelidir.

MODÜLÜN İÇERİĞİ

A. UZAMSAL İLİŞKİLER

1. Uzun - Kısa
2. Az - Çok
3. Büyük - Küçük
4. Sıcak - Soğuk
5. Sert - Yumuşak
6. Boş - Dolu
7. Yüksek - Alçak
8. Ağır - Hafif
9. Üzerinde - Altında
10. Uzağında - Yakınında
11. Benzerlik ve Farklılık
12. İçinde - Dışında
13. Kalın - İnce
14. Önünde - Arkasında

15. Sağında - Solunda

B. RİTMİK SAYMALAR

1. Birer Ritmik Sayma.
2. Beşer Ritmik Sayma
3. Onar Ritmik Sayma
4. İkişer Ritmik Sayma
5. Üçer Ritmik Sayma
6. Dörder Ritmik Sayma

C. DOĞAL SAYILAR

1. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 Doğal Sayıları
2. Küptaş Kasa
3. Rakam Yazma
4. Küptaş Kasa Üzerinde Rakamları Yazma
5. Sıfır Doğal Sayısı
6. Sayı Doğrusu
7. İki Basamaklı Doğal Sayılar
8. Üç Basamaklı Doğal Sayılar
9. Dört Basamaklı Doğal Sayılar
10. Tek ve Çift Doğal Sayılar
11. Sıra Bildiren Sayılar

Ç. KÜMELER

D. İŞLEMLER

1. Toplama
2. Çıkarma
3. Çarpma
4. Bölme
5. Dört İşlemi Kullanarak Problem Çözme

E. ABAKÜS KULLANMA

F. KESİRLER

G. ÖLÇÜLER

1. Zaman Ölçüleri
2. Uzunluk Ölçüleri
3. Değer Ölçüleri

G. GEOMETRİ

1. Nokta, Eğri, Doğru ve Doğru Parçası
2. Kare
3. Dikdörtgen
4. Üçgen
5. Daire

MODÜLDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Matematik modülünde ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu aşamalarla ilgili hazırlanan örnek formlara yönelik açıklamalar aşağıda verilmiştir.

A. Kaba Değerlendirme

- a. Matematik becerileri değerlendirilirken Kaba Değerlendirme Formu'nda bağımsız olarak yapılan beceriler (+), bağımsız olarak yapılamayan beceriler (-) olarak işaretlenmelidir. "Açıklama" bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır.
- b. Kaba Değerlendirme Formu'na kayıt yapılırken bireyin tepkilerine müdahale edilmemeli ve yardımda bulunulmamalıdır.
- c. Kaba değerlendirme sonucunda aile ile iş birliği yapılarak BEP hazırlanmalıdır.
- ç. Kaba değerlendirmeye başlamadan önce görme yetersizliği olan birey ile aile bu değerlendirmenin hangi amaçla ve ne için yapıldığı konusunda bilgilendirilmelidir. Böylece değerlendirmeye başlamadan önce ailenin görüşleri alınmış, bireyin yapılacak olan uygulamaya ilişkin tereddütleri giderilmiş olacaktır.

B. Öğretim Öncesi Değerlendirme

- a. Çalışmaya başlamadan önce özel gereksinimli bireyin fiziksel ihtiyaçları (yemek, tuvalet vb.) mutlaka giderilmelidir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle çalışılacak aşamanın analizi yapılmalıdır.
- c. Öğretim öncesi değerlendirme sonuçları, Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan "Öğretim Öncesi Değerlendirme" sütununa işaretlenmelidir.
- ç. Yapılan kaba değerlendirme sonucunda matematik kavramlarından "Sıfır doğal sayısını kavrar." kazanımının yetersiz olduğu ve bağımsız olarak yapılamadığı varsayılarak bir örnek hazırlanmıştır.
- d. "Öğretim Öncesi Değerlendirme" sütununa "sıfır doğal sayısını kavrama" kavramı ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilir ve yapıp yapamadığına bakılır.
- e. Öğretim öncesi değerlendirmede öncelikle ele alınan "Sıfır doğal sayısını kavrar." kazanımının analizi yapılarak alt basamaklara ayrılmıştır: a) Verilen kümeler arasında elemanı olmayan kümeyi seçer. b) Boş kümenin eleman sayısının sıfır (0) olduğunu söyler. c) Boş kümenin eleman sayısını yazı ve rakamla yazar. ç) Günlük hayattan boş kümeyle örnekler söyler. d) Eleman sayısı sıfır (0) olan kümeyle elemanlar katarak boş olmayan kümeler elde eder.
- f. Öğretim Öncesi Değerlendirme sütununa "Sıfır doğal sayısını kavrar." kazanımı ile ilgili işaretleme yapılırken her bir alt basamak için bireye yönerge verilerek yapıp yapamadığına bakılır. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO, fiziksel yardım ile gerçekleştiriliyor ise FY yazılır.

C. Öğretim Sürecini Değerlendirme

- a. Öğretim sürecini değerlendirme sonuçları, her ders saati sonunda Performans Kayıt Tablosu'nda yer alan "Öğretim Sürecini Değerlendirme" sütununa işaretlenir.
- b. Öğretim öncesi değerlendirme sonucunda bireye "Sıfır doğal sayısını kavrar." kazanımının alt basamaklarından bağımsız olarak yapamadıkları üzerinde öğretim yapılacaktır.
- c. Her ders saati öğretiminin sonunda bireyin becerinin hangi basamağında kaldığı Performans Kayıt Tablosu'nda "Öğretim Sürecini Değerlendirme" sütununa işlenir. Her bir alt basamak için bağımsız olarak gerçekleştiriyor ise B, sözel ipucu ile

gerçekleştiriyor ise Sİ, model olma ile gerçekleştiriyor ise MO, fiziksel yardımla gerçekleştiriyor ise FY sütununa “X” işareti ile işlenir.

- ç. Performans Kayıt Tablosu sonunda yer alan “Aile Bilgilendirme” bölümünde, “Sıfır doğal sayısını kavrar.” kazanımının hem öğretiminin hem de kalıcılığının sağlanabilmesi için evde yapılacak tekrarlar ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur.

Ç. Son Değerlendirme

- a. Örnek alınan kazanım “Sıfır doğal sayısını kavrar.” olduğu için öğretim sürecinde yapmış olduğumuz son ders saati değerlendirmesi, aynı zamanda bireyin bu kazanım için son değerlendirilmesi olacaktır. Bu nedenle ayrı bir form hazırlanmamıştır.
- b. Matematik modülünde bulunan sıfır doğal sayısı, sayı doğrusu, iki basamaklı doğal sayılar, üç basamaklı doğal sayılar, dört basamaklı doğal sayılar vb. kazanımlar için Performans Kayıt Tablosu’nda öğretim süreci değerlendirme basamakları gerçekleştiği (“+” ya da “B” olarak işaretlendiği) zaman farklı soru ve materyallerle ezbere yapılıp yapılmadığını değerlendirmek amacıyla Son Değerlendirme Formu hazırlanmalıdır.
- c. Son değerlendirme sonucunda tüm alt basamaklar “+” ya da “B” olarak işaretlendiğinde kazanımın gerçekleştiği, “-“ ya da “ Sİ, MO veya FY” olarak işaretlendiğinde ise kazanımın gerçekleşmediği ve öğretimin tekrar edilmesi gerektiğine karar verilir.

D. Öğretim Sonrası (Dönem Sonu) Değerlendirme

- a. Bireyin gelişimi, öğretim süreci ve son değerlendirme sonuçlarına uygun olarak her ay sonunda Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu’na işlenmiştir.
- b. Dönem Sonu Bireysel Performans Değerlendirme Formu doldurulurken kazanıma hangi ayda başlanmış ise o ay ile ilgili sütuna, kazanım bir ay içinde gerçekleşti ise “+” olarak işaretlenir. Kazanım başlanıldığı aydan sonraki aylarda devam ediyorsa (kazanım gerçekleşmedi ise) “-” olarak işaretlenir. Kazanımın gerçekleştiği aya “+” konur.
- c. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca önerilen süre sonunda birey için gerçekleştirilmesi amaçlanan kazanımlardan gerçekleştirilemeyen ya da öğretimi yapılamayan kazanımların gerekçeleri, ayrıntılı olarak (1. Öğretime hiç başlanmadı ise gerekçeleri 2. Öğretime başlanmış olmasına rağmen kazanım gerçekleştirilemedi ise hangi alt basamakta kaldığı) “RAM Bilgilendirme” bölümünde açıklanacaktır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME FORM ÖRNEKLERİ

Kaba Değerlendirme Formu (Görme Engellilerde Matematik)

MATEMATİK KABA DEĞERLENDİRME FORMU			
Adı Soyadı:		Uygulama Tarihi:	
Doğum Tarihi:			
	Bildirim	Evet Hayır	Açıklamalar
1	Uzamsal ilişkileri ifade etmek için uygun terimleri kullanır.	-	
2	Birer ritmik sayar.	-	
3	Beşer ritmik sayar.	-	
4	Onar ritmik sayar.	-	
5	İkişer ritmik sayar.	-	
6	Üçer ritmik sayar.	-	
7	Dörder ritmik sayar.	-	
8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9 doğal sayılarını kavrar.	-	
9	Küptaş kasayı tanır.	-	
10	Rakam yazar.	-	
11	Küptaş kasa üzerinde rakamları yazar.	-	
12	Sıfır doğal sayısını kavrar.	-	
13	Sayı doğrusunu kavrar.	-	
14	İki basamaklı doğal sayıları kavrar.	-	
15	İki basamaklı doğal sayılar arasında büyüklük ve küçüklük ilişkilerini kavrar.	-	
16	Üç basamaklı doğal sayıları kavrar.	-	
17	En çok üç basamaklı doğal sayılar arasındaki büyüklük ve küçüklük ilişkilerini kavrar.	-	
18	Dört basamaklı doğal sayıları kavrar.	-	
19	Tek ve çift doğal sayıları kavrar.	-	
20	Sıra bildiren sayıları kavrar.	-	
21	Kümenin özelliklerini kavrar.	-	
22	Kümeler arası denklik ve eşitlik ilişkilerini kavrar.	-	
23	Doğal sayılarla eldesiz toplama işlemi yapar.		
24	Doğal sayılarla eldeli toplama işlemi yapar		
25	Toplama işlemi yaparak problem çözer.	-	

26	Doğal sayılarla zihinden toplama işlemi yapar.	-	
27	Doğal sayılarla onluk bozmayı gerektiren çıkarma işlemi yaparak problem çözer.	-	
28	Doğal sayılarla zihinden çıkarma işlemi yapar.	-	
29	Doğal sayılarla eldesiz çarpma işlemi yapar.	-	
30	Doğal sayılarla eldeli çarpma işlemi yapar.	-	
31	Doğal sayılarla zihinden çarpma işlemi yapar.	-	
32	Çarpma işlemi yaparak problem çözer.	-	
33	Doğal sayılarla kalansız bölme işlemi yapar.	-	
34	Doğal sayılarla kalanlı bölme işlemi yapar.	-	
35	Doğal sayılarla zihinden bölme işlemi yapar.	-	
36	Dört işlemi kullanarak problem çözer.	-	
37	Abaküsü kullanır.	-	
38	Nesneleri bütün, yarım ve çeyrek olma durumuna göre ayırt eder.	-	
39	Sesli saati kullanır.	-	
40	Metreyi tanır.	-	
41	Parayı kavrar.	-	
42	Kabartma saati okur.	-	
43	Eğri, doğru ve doğru parçasını kavrar.	-	
44	Geometrik şekilleri ayırt eder.	-	

Aile Bilgilendirme

1. Bu ay içerisinde çocuğunuza “0 doğal sayısını kavrar” kazanımı kazandırma çalışması yapılmıştır. “0 doğal sayısını kavrama” kavramının kalıcı olabilmesi için evde yukarıda belirtilen yönergeler doğrultusunda tekrarlar yapılması gerekmektedir.
2. Bireyin “0 doğal sayısını kavrar” kazanımını kazanıp kazanmadığını değerlendirirken tüm faktörleri göz önünde bulundurunuz. Öğretime başlamadan önce boş küme kavramını öğretiniz. Örneğin; evde çalışırken bireyin önüne iki kutu koyunuz. Kutunun birinin içerisine boncuk koyunuz diğerini boş bırakınız. Bireyin hangisinin boş olduğunu göster, dediğinizde boş olanı gösterir. Çocuğa içi boş olan kutunun elemanı olmadığı vurgulanır. Boş kümenin eleman sayısının 0 olduğu söylenir. Bu uygulamalarla 0 sayısı kavratılmaya çalışılır. Yönergeleri açık ve tam olarak söyleyiniz.
3. Bireyle ilgili yaşadığınız her türlü problemde bizleri her zaman arayabileceğinizi ve sizlere her zaman destek vereceğimizi unutmayınız. Birey bizim için çok değerlidir.

Açıklamalar

1. Form, öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Formun bir nüshası ay sonunda imza karşılığı veliye teslim edilecektir. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.
3. Formun sonuna yapılan çalışmalarla aileye ilgili bilgilendirmeler yazılacaktır.
- 4- Her ders saati sonrasında aileye, yapılan çalışmalar ve evde yapılabilecek etkinlikler (tekrar) hakkında sözlü ya da yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.
5. Tablodaki “Model Olma” bölümü total görme engelli bireylerde kullanılmaz.
6. Tablodaki “Model Olma” bölümü az gören bireylerde kullanılır.

DÖNEM SONU BİREYSEL PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı :	Eğitime Başlangıç Tarihi :											
Bireyin Yaşı :	Eğitimin Bitiş Tarihi :											
Eğitsel Tanısı : Görme Engelli												
KAZANIMLAR	AYLAR											
	1. AY	2. AY	3. AY	4. AY	5. AY	6. AY	7. AY	8. AY	9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
Doğal sayılarla eldesiz toplama işlemi yapar.								+				
Doğal sayılarla eldeli toplama işlemi yapar.								+				
Toplama işlemi yaparak problem çözer.								-	+			
Doğal sayılarla zihinden toplama işlemi yapar.									+			
Doğal sayılarla onluk bozmayı gerektiren çıkarma işlemi yaparak problem çözer.									+			
Doğal sayılarla zihinden çıkarma işlemi yapar.									+			
Doğal sayılarla eldesiz çarpma işlemi yapar.										+		
Doğal sayılarla eldeli çarpma işlemi yapar.										+		
Doğal sayılarla zihinden çarpma işlemi yapar.										+		
Çarpma işlemi yaparak problem çözer.										+		
Doğal sayılarla kalansız bölme işlemi yapar.										-	+	
Doğal sayılarla kalanlı bölme işlemi yapar.											+	
Doğal sayılarla zihinden bölme işlemi yapar.											+	
Dört işlemi kullanarak problem çözer.											+	
Abaküsü kullanır.												+
Nesneleri bütün, yarım ve çeyrek olma durumuna göre ayırt eder.												+
Sesli saati kullanır.												+
Metreyi tanır.												+
Parayı kavrar.												+
Kabartma saati okur.												-
Eğri, doğru ve doğru parçasını kavrar.												
Geometrik şekilleri ayırt eder.												

RAM BİLGİLENDİRME

Yukarıda adı geçen bireye “kabartma saati okuma” becerisinin öğretimi yapılmış fakat birey “bir saat başına ayarlanan saatin kaç gösterdiğini” sözel ipucu ile yapabilmektedir. Eğri, doğru ve doğru parçasını kavrama ve geometrik şekilleri ayırt etme becerilerinin öğretimi için süre yetişmediğinden bu becerilerin öğretimi bir sonraki dönemde yapılacaktır.

Veli	Tarih	Uygulayıcı
Adı Soyadı	Uygulayıcı	Uygulayıcı
İmza	Adı Soyadı	Adı Soyadı
	İmza	İmza

SON DEĞERLENDİRME FORMU

Bireyin Adı Soyadı :

Tarih:

BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR/YÖNERGE	SON DEĞERLENDİRME
		ANA YÖNERGE	
a. Verilen kümeler arasında elemanı olmayan kümeyi seçer.	% 100	a. Verilen kümeler arasından elemanı olmayan kümeyi seç.	+
b. Boş kümenin eleman sayısını n sıfır (0) olduğunu söyler.	% 100	b. Boş kümenin eleman sayısını söyle.	+
c. Boş kümenin eleman sayısının yazı ve rakamla yazar.	% 100	c. Boş kümenin eleman sayısının yazı ve rakamla yaz.	+
ç. Günlük hayattan boş küme örneği söyler	% 100	ç. Günlük hayattan boş küme örneği söyle	+
d. Eleman sayısı sıfır (0) olan küme elemanları katarak boş olmayan kümeler elde eder.	% 100	d. Eleman sayısı sıfır (0) olan küme elemanları katarak boş olmayan kümeler elde et.	+

AÇIKLAMALAR

1. Form, öğretimi yapan uygulayıcı tarafından doldurulacaktır.
2. Formun aslı bireyin dosyasında saklanacaktır.

Uygulayıcı

İmza

KAYNAKÇA

1. 26.02.2004 Tarihli “3-6 Yaş Görme Engelli Çocuklar İçin Okula Hazırlık ve Destek “ ve “7 Yaş ve Üzeri Görme Engelli Çocuklar İçin Okula Hazırlık ve Destek Kurs Programları”
2. Başbakanlık Özürülüler İdaresi Başkanlığı, “Aile Eğitim Seti (Görme Özürülüler Aile Eğitim Rehberi), Genişletilmiş 2. Baskı, 2008.
3. Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 2002
4. Görme Engelliler İlköğretim Okulları Matematik Dersi Öğretim Programı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 2002.
5. Körler İlkokulu Öğretim Programı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1990
6. MEB İlköğretim Matematik Dersi Öğretim Programı (1-5 sınıf), Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 2005.
7. MEB İlköğretim Matematik Dersi Öğretim Programı (6- 8 sınıf), Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 2006.
8. MEB İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-5 sınıf), Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 2005.
9. MEB İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (6- 8 sınıf), Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 2006.
10. TEKİN, E., İFTAR Kırcaali, G., Özel Eğitimde Yanlıssız Öğretim Yöntemleri, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
11. TUNCER Tuba, Öğr. Gör. ALTUNAY Banu, Doğrudan Öğretim Modeli’nde Kavram Öğretimi, Kök Yayıncılık, Ankara, 2004.